

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון
ירושלים, חשון התשע"א, אוקטובר 2010

מערכת הביטחון הסוציאלי במבט בינלאומי: ישראל ומדינות ה־OECD | 2009

ז'ק בנדלק ואחרים

סקרים תקופתיים 229

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

מערכת הביטחון הסוציאלי במבט בינלאומי: ישראל ומדינות ה־OECD | 2009

ז'ק בנדלק ואחרים

סקרים תקופתיים 229

ירושלים, חשוון התשע"א, אוקטובר 2010

www.btl.gov.il

פתח דבר

מינהל המחקר והתכנון מגיש לציבור פרסום חדש המציג נתונים השוואתיים על מערכת הביטחון הסוציאלית בישראל וביתר המדינות החברות בארגון לפיתוח ושיתוף פעולה כלכלי – OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development). הצטרפות ישראל למדינות ה-OECD באמצע שנת 2010 מאפשרת להציג בעבור ישראל נתונים שרובם הותאמו להגדרות של ה-OECD.

פרסום זה מאפיין את המערכות הביטחון הסוציאליות הן בנוגע לתשלום דמי הביטוח והן בנוגע למספר ענפי הביטוח מרכזיים, כגון אבטלה, אמהות, ילדים, נכות, נפגעי עבודה וזיקנה. בכל נושא, מוצגת השוואה של המצב החוקי וכן מידע סטטיסטי על פעולותיהן העיקריות של מערכות הביטחון הסוציאליות במדינות ה-OECD.

מטרת הלוחות שלהלן להגביר את הסקרנות לנעשה בארצות אחרות. אני מקווה שהמידע יוכל לסייע גם בקבלת החלטות מדיניות תוך התחשבות רבה יותר במגמות בעולם, דבר שמקבל משנה חשיבות בעידן הגלובלי. אולם, יש לשים לב לכך שהמידע המוצג בפרסום זה כללי בלבד וייתכן כי בנושאים מסוימים יהיה מקום להרחבה כדי לבדוק לעומק פרטים שונים.

אני מודה לד"ר ז'ק בנדלק על הכנת החוברת וכן לאביבה גייבל, רבקה פריאור ואסתר טולדנו על הסיוע למשימה. תודתי נתונה גם למיה עורב-הטל על העריכה הלשונית ולחיה רבין על עריכת הפרסום והבאתו לדפוס.

ד"ר דניאל גוטליב
סמנכ"ל מחקר ותכנון

תקציר

פרסום זה מציג את מערכת הביטחון הסוציאלי בישראל בהשוואה למצב הקיים במדינות החברות בארגון לפיתוח ושיתוף פעולה כלכלי – OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development). שילוב מדינת ישראל לארגון המדינות המתועשות מאפשר להציג בעבור ישראל נתונים שרובם הותאמו להגדרות של OECD.

ארגון ה-OECD מהווה מסגרת מתאימה להשוואת המדיניות החברתית של ישראל עם המדינות המפותחות. ההשוואה מלמדת על הפערים בהיקף הכיסוי הביטוחי בין המדינות השונות ומאפשרת לבסס הצעות לשיפור המערכת הביטחון הסוציאלי בישראל.

בפרסום מידע עדכני על מערכות הביטחון הסוציאלי בישראל ובמדינות ה-OECD משני היבטים: ההיבט החוקי (כגון האוכלוסייה המבוטחת בגמלאות השונות, תנאי הזכאות, מקורות המימון, שיעורי דמי הביטוח ורמת הקצבאות) וההיבט הסטטיסטי (כגון מספר מקבלי הקצבאות, וסך התשלומים).

הפרק הראשון מציג נתונים כלליים על כלכלת ישראל לעומת מדינות ה-OECD. כלכלת ישראל נחשבת לאחד המשקים המפותחים מבין מדינות ה-OECD, עם תוצר מקומי גולמי לנפש שמהווה כ-80% מהתמ"ג הממוצע של מדינות ה-OECD. אוכלוסיית מדינת ישראל צעירה יחסית למדינות הארגון, כך שהוצאותיה לבריאות ולזקנה נמוכות למדי. כמו כן, אחוז המועסקים בגיל העבודה בישראל נמוך מהשיעור הממוצע של מדינות ה-OECD. לעומת זאת, שיעור העובדים הזרים בישראל (כולל עובדי הרשות הפלסטינית) גבוה בהשוואה בינלאומית. בתחומי ההוצאות לרווחה, ההשוואה של ישראל למדינות ה-OECD מצביעה על מקומה הנמוך יחסית של ישראל לעומת רוב המדינות המפותחות.

בפרקים 1-7, מוצגים נתונים על תשלומי הגמלאות: אמהות, ילדים, נפגעי עבודה, אבטלה, נכות וזיקנה. מהנתונים ההשוואתיים עולה כי רמת הנדיבות של הביטחון הסוציאלי בישראל נמוכה יחסית. כך, לדוגמה, ישראל מתאפיינת ברמה נמוכה במיוחד של קצבת ילד ראשון. כמו כן, תקופת העבודה המזכה בדמי אבטלה ארוכה יחסית כאשר התקופה המרבית לתשלום דמי אבטלה נמוכה יחסית. אשר לקצבת הזיקנה, רמתה בישראל נמוכה בהשוואה לפנסיה הציבורית של רב מדינות ה-OECD.

פרק 8 מציג נתונים על מימון הביטחון הסוציאלי. גביית דמי הביטוח כאחוז מהתמ"ג בישראל נמוכה מרוב מדינות ה-OECD. חלקו של העובד בתשלום דמי הביטוח גבוה מזה שחל על המעסיק, וזו מגמה הפוכה מזו הקיימת במדינות ה-OECD. כמו כן, דמי הביטוח שהמעסיקים משלמים בעבור עובדיהם נמוכים מאלה שבמדינות ה-OECD.

תוכן העניינים

1	מבוא תחומי השוואה הגדרות מקורות מגבלות השוואה הבינלאומית
4	עיקרי הממצאים כללי תשלומי הגמלאות מימון הביטחון הסוציאלי מגמות אחרונות
5	נתוני רקע עיקרי הממצאים הגדרות מקורות לוחות
7	לוח 1 : נתוני רקע - אוכלוסייה לפי קבוצת גיל, מדינות ה-OECD וישראל, 2008-2009
8	לוח 2 : נתוני רקע - תוצר מקומי גולמי (תמ"ג) ותמ"ג לנפש על בסיס שווי כוח הקנייה (PPP), במדינות ה-OECD ובישראל, 2008-2009
9	לוח 3 : נתוני רקע - שכר המינימום כאחוז השכר הממוצע במשק במדינות ה-OECD ובישראל, 2008- 2007
10	לוח 4 : נתוני רקע - אחוז המועסקים בגיל העבודה מסך האוכלוסייה בגיל העבודה (15-64) ולפי מין, במדינות ה-OECD ובישראל, 2008
11	לוח 5 : נתוני רקע - אחוז הבלתי מועסקים בכוח העבודה במדינות ה-OECD ובישראל, 2008-2009
12	לוח 6 : נתוני רקע - שיעור העובדים הזרים במדינות ה-OECD ובישראל, 2007
13	לוח 7 : נתוני רקע - הוצאות רווחה ציבוריות כאחוז מהתמ"ג, לפי סוג הוצאה, במדינות ה-OECD ובישראל, 2005
14	ביטוח אמהות עיקרי הממצאים הגדרות מקורות לוחות
15	לוח 1 : ביטוח אמהות - משך חופשת לידה לאישה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
16	לוח 2 : ביטוח אמהות - משך חופשת לידה לגבר במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
17	לוח 3 : ביטוח אמהות - תקופת אכשרה ליזכאות לדמי לידה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
18	לוח 4 : ביטוח אמהות - שיעור התשלום לדמי לידה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

19

ביטוח ילדים

עיקרי הממצאים
הגדרות
מקורות
לוחות

- 21 לוח 1 : ביטוח ילדים - מקורות המימון במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 22 לוח 2 : קצבת ילדים במדינות ה-OECD ובישראל לפי מקום הילד במשפחה, 2009 (באירו)
- 23 לוח 3 : קצבת הילד הראשון כאחוז מהשכר הממוצע וגיל הזכאות המרבי במדינות ה-OECD ובישראל, 2007

24

ביטוח נפגעי עבודה

עיקרי הממצאים
הגדרות
מקורות
לוחות

- 26 לוח 1: ביטוח נפגעי עבודה - מבוטחים ומימון במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 27 לוח 2 : ביטוח נפגעי עבודה - הסיכונים המכוסים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 28 לוח 3: ביטוח נפגעי עבודה - אי כושר זמני במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 30 לוח 4: ביטוח נפגעי עבודה - אי כושר לצמיתות במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 32 לוח 5: ביטוח נפגעי עבודה - מקבלי דמי פגיעה במדינות ה-OECD ובישראל, 2007

33

ביטוח אבטלה

עיקרי הממצאים
הגדרות
מקורות
לוחות

- 35 לוח 1 : ביטוח אבטלה - תקופת אכשרה בביטוח אבטלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 36 לוח 2 : ביטוח אבטלה - התקופת המרבית לתשלום דמי אבטלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 37 לוח 3 : ביטוח אבטלה - תקופת המתנה בביטוח אבטלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 38 לוח 4 : ביטוח אבטלה - שיעורי התשלום לדמי אבטלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 39 לוח 5 : ביטוח אבטלה - מקבלי דמי אבטלה כאחוז מהבלתי מועסקים אבטלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2006-2007
- 40 לוח 6 : ביטוח אבטלה - ביטוח אבטלה לעצמאים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

41

ביטוח נכות

עיקרי הממצאים
הגדרות
מקורות
לוחות

- 44 לוח 1: ביטוח נכות - מבוטחים ומימון במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 45 לוח 2: ביטוח נכות - שיעור הנכות המזכה בקצבה ותקופת ההמתנה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 46 לוח 3 : ביטוח נכות - הסיכונים המכוסים ע"י ביטוח נכות במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

- 47 לוח 4 : ביטוח נכות - גובה הקצבה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 49 לוח 5 : ביטוח נכות - הגוף המוסמך לקביעת דרגת אי כושר במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 50 לוח 6 : ביטוח נכות - השתתפות הנכים בעבודה: כללי החקיקה ואחוז המועסקים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 51 לוח 7: ביטוח נכות - מקבלי קצבת נכות לפי השתתפותם בכוח העבודה (%) במדינות ה-OECD (סוף שנות ה-90) ובישראל (2002 ו-2009)
- 52 לוח 8 : ביטוח נכות - חובת העסקת עובדים נכים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 53 לוח 9 : ביטוח נכות - הטבות נלוות לנכים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 54 לוח 10 : קצבה לשירותים מיוחדים - תנאי זכאות וגובה הקצבה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 55 לוח 11: ילד נכה - תנאי קבלה וגובה הגמלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 56 לוח 12: ביטוח נכות - מקבלי קצבת נכות כאחוז מהאוכלוסייה בני 18-65, במדינות ה-OECD ובישראל, 1990 ו-2007

57 ביטוח זקנה

עיקרי הממצאים

הגדרות

מקורות

לוחות

- 61 לוח 1: ביטוח זיקנה - מבוטחים בביטוח זיקנה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 62 לוח 2: ביטוח זיקנה - גיל הפרישה (רובד ראשון) במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 63 לוח 3: ביטוח זיקנה - מודלים של קצבת זיקנה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 64 לוח 4: ביטוח זיקנה - מימון רובד ראשון לביטוח זיקנה לעובד שכיר, במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 65 לוח 5: ביטוח זיקנה - מימון רובד שני לביטוח זיקנה עבור עובד שכיר במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 66 לוח 6: ביטוח זיקנה - חישוב קצבת זיקנה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 69 לוח 7: ביטוח זיקנה - יחס החלפה נטו הצפוי לגברים לפי רמת ההכנסה בתקופת העבודה, במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

70 שיעורי דמי ביטוח בעד שכירים

עיקרי הממצאים

הגדרות

מקורות

לוחות

- 71 לוח 1 : דמי ביטוח - שיעורי דמי הביטוח (סך הכל, חלקו של העובד, חלקו של המעסיק), במדינות ה-OECD ובישראל, 2008
- 72 לוח 2 : דמי ביטוח - תשלומי דמי ביטוח חובה המופקדים בקרנות פנסיה פרטיות (כאחוז מההכנסה החייבת) במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 73 לוח 3 : דמי ביטוח - תקרה ורצפה לתשלום דמי ביטוח במדינות ה-OECD ובישראל, 2008
- 74 לוח 4 : דמי ביטוח - גביית דמי הביטוח כאחוז המת"ג, מדינות ה-OECD וישראל, 2007-2008

- 76 תרשים 1 - תוצר מקומי גולמי (תמ"ג) לנפש, במדינות ה-OECD ובישראל, 2009 (\$)
- 77 תרשים 2 - משך חופשת לידה לאישה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009 (שבועות)
- 78 תרשים 3 - קצבת הילד הראשון כאחוז מהשכר הממוצע במדינות ה-OECD ובישראל, 2007
- 79 תרשים 4 - מקבלי דמי פגיעה כאחוז המועסקים, במדינות ה-OECD ובישראל, 2007
- 80 תרשים 5 - מקבלי דמי אבטלה כאחוז מהבלתי מועסקים במדינות ה-OECD ובישראל, 2007
- 81 תרשים 6 - מקבלי קצבת נכות כאחוז מהאוכלוסייה בני 18-65, במדינות ה-OECD ובישראל, 2007
- 82 תרשים 7 - פנסיה: יחס החלפה נטו הצפוי לגבר ברמת ההכנסה של שכר ממוצע במשק, במדינות ה-OECD ובישראל, 2009
- 83 תרשים 8 - דמי ביטוח כאחוז המת"ג, מדינות ה-OECD וישראל, 2008

מבוא

פרסום זה מציג את מערכת הביטחון הסוציאלי בישראל בהשוואה למצב הקיים במדינות החברות בארגון לפיתוח ושיתוף פעולה כלכלי – OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development). שילוב מדינת ישראל בארגון המדינות המתועשות מאפשר להציג בעבור ישראל נתונים שרובם הותאמו להגדרות של ה-OECD.

ארגון ה-OECD מהווה מסגרת מתאימה להשוואת המדיניות החברתית של ישראל עם המדינות המפותחות. ההשוואה מלמדת על הפערים בהיקף הכיסוי הביטוחי בין המדינות השונות ומאפשרת לבסס הצעות לשיפור המערכת הביטחון הסוציאלי בישראל.

הפרסום מציג מידע עדכני על מערכות הביטחון הסוציאלי בישראל ובמדינות ה-OECD משני היבטים: ההיבט החוקי, כגון האוכלוסייה המבוטחת בגמלאות השונות, תנאי הזכאות, מקורות המימון, שיעורי דמי הביטוח ורמת הקצבאות; וההיבט הסטטיסטי, כגון מספר מקבלי הקצבאות וסך התשלומים.

המידע הכלול בפרסום זה מאפשר להשוואת את מערכות הביטחון הסוציאלי הן מבחינת זכאותם של תושבי המדינות השונות לקצבאות קיום השונות והן מבחינת תשלומי דמי הביטוח המממנים את המערכת הסוציאלית.

תחומי ההשוואה

הפרסום נפתח בנתוני רקע המאפשרים להשוואת את רמת הפיתוח הכלכלי והחברתי של מדינת ישראל למדינות מפותחות אחרות. הנושאים שנקבעו הם: אוכלוסייה, תוצר מקומי גולמי, מועסקים בגיל העבודה, בלתי מועסקים, שכר מינימום, עובדים זרים והוצאות רווחה ציבוריות לפי סוג ההוצאה.

כדי לאפשר לקורא חיפוש נוח ומהיר, המידע המופיע בפרסום זה מוצג לפי נושאים עיקריים, מקובצים לשבעה פרקים עיקריים: אמהות, ילדים, נפגעי עבודה, אבטלה, נכות, זיקנה ודמי ביטוח.

לכל פרק הקדמה משלו ובה הממצאים העיקריים, הגדרות והסברים למושגים הייחודיים של אותו נושא. לא נכללו בפרסום זה השוואות בינלאומיות בנושאים מסוימים, בהם למשל ביטוח בריאות, אשר אינו בישראל חלק מהמערכת הביטחון הסוציאלי המנוהלת על ידי המוסד לביטוח לאומי¹; ותחולת העוני ומדדי אי שוויון, שכבר מוצגים בפרסומים אחרים של המוסד לביטוח לאומי².

הגדרות

במידת האפשר, הנתונים מבוססים על הגדרות אחידות כפי שהן בשימוש ב-OECD. בחלק מהנושאים, הנתונים על מדינת ישראל כבר מוצגים מאגרי המידע של ה-OECD ובפרסומים השונים, לאחר שהותאמו להגדרות ולצורת ההצגה של ה-OECD. בנושאים אחרים, הנתונים על ישראל נלקחו ממאגרי המידע של

¹ חוק ביטוח בריאות ממלכתי מטיל על המוסד לביטוח לאומי תפקידים רבים, אך האחריות לביצועו חל על משרד הבריאות.

² ר' הדוחות התקופתיים על ממדי העוני והפערים החברתיים וכן הסקירה השנתית של המוסד לביטוח לאומי, http://www.btl.gov.il/Publications/Skira_shnatit/Pages/default.aspx

המוסד לביטוח לאומי, של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ושל בנק ישראל, לאחר שנבדקה התאמתם למונחי ה-OECD.

אחידות המונחים וההגדרות מקלה על ההשוואה הבינלאומית. אולם, חשוב לציין כי עדיין קיימות בעיות של התאמת המונחים בשל השוני בין מערכות הביטוחן הסוציאלי במדינות השונות.

עם זאת, בשל האופי השונה של מקורות המידע ששימשו לפרסום זה, המידע המוצג כאן מתייחס לתקופות שונות: המידע על המצב החוקי מעודכן לשנת 2009; המידע הסטטיסטי מעודכן לשנים שונות לפי רמת העדכון של נתוני ה-OECD (לרוב בין 2005 ל-2008).

הלוחות שבפרסום בנויים בצורה אחידה: מוצג מידע על ישראל ולאחר מכן על שלושים המדינות שהיו חברות בארגון עד סוף 2009, בסדר האלף-ביתי בשפה האנגלית בהתאם להצגה שנקבעה בפרסומי הארגון.

מקורות

פרסום זה מציג מידע השוואתי שנלקח משני מאגרי מידע בינלאומיים עיקריים:

א. מאגר המידע של האיחוד האירופי בתחומי החקיקה – האיחוד האירופי פיתח מערכת מידע ממוחשבת בשם: The EU's Mutual Information System on Social Protection (MISSOC). מערכת זו מאפשרת גישה נוחה למידע השוואתי בתחומי הביטוחן הסוציאלי, באמצעות אתר האינטרנט של Eurostat³.

ב. מאגרי המידע של ארגון ה-OECD בתחומי הסטטיסטיקה – בשנים האחרונות, ה-OECD פיתח מאגרי מידע ברב התחומים הכלכליים בכלל, ובתחומי הביטוחן הסוציאלי בפרט. הנתונים זמינים בדו"חות השותפים שמתפרסמים מעת לעת, וכן במערכת הממוחשבת של הארגון⁴.

מגבלות ההשוואה הבינלאומית

מערכות הביטוחן הסוציאלי הקיימות במדינות ה-OECD שונות זו מזו, דבר המקשה על ההשוואה הבינלאומית. להלן כמה מגבלות שאינן מאפשרות תמיד לעשות השוואה מתאימה בין מדינות שונות:

א. הבדלים במידע המוצג במקורות השונים: מידע השוואתי על הביטוחן הסוציאלי קיים בפרסומים ואתרי האינטרנט של שלושה ארגונים בינלאומיים עיקריים: ארגון ה-OECD, מערכת ה-MISSOC של האיחוד האירופי והאיגוד הבינלאומי לביטוחן סוציאלי ISSA. בכל אחד ממקורות אלו, אופן ההצגה ורמת הפירוט שונות, כך שיכולות להיות אי-התאמות בנושאים מסוימים.

ב. הבדלים בין הגדרות השונות: המושגים השונים שבשימוש במדינות השונות אינם מתייחסים תמיד לאותן ההגדרות. למרות מאמצי ארגון ה-OECD להציג הגדרות אחידות בפרסומיו, עדיין יש בעיות של התאמת המונחים, בשל האופי השונה של מערכות הביטוחן הסוציאלי במדינות השונות.

³ http://ec.europa.eu/employment_social/missoc/db/public/compareTables.do?lang=en

⁴ <http://stats.oecd.org>

ג. הבדלים ברמת העדכון: הרפורמות שהונהגו בשנים האחרונות במערכות הביטחון הסוציאלי לא תמיד מוצגות בחלק מהפרסומים, שכן הם אשר אינם מתעדכנים באופן שוטף. לכן עשינו שימוש רב יותר במערכת ה-MISSOC שמעודכנת ליולי 2009 בנוגע לתיאור המצב החוקי במדינות השונות.

הבעיות של ההשוואה הבינלאומית כפי שתוארו לעיל קיימות בכל תחומי הביטחון הסוציאלי שמפורטים בפרסום זה. אולם, המידע הכללי המוצג כאן עשוי לתרום להבנת מבנה מערכות הביטחון הסוציאלי של מדינות ה-OECD לעומת המצב הקיים בישראל.

הערות ללוחות

ממוצע OECD – בחלק מהלוחות, מוצג "ממוצע OECD" כפי שהוא מחושב על ידי ארגון ה-OECD. מדובר בממוצע לא משוקלל של המדינות שלגביהן קיימים נתונים לשנה הנסקרת.

סימנים

נתונים בלתי ידועים ..

עיקרי הממצאים

להלן הממצאים העיקריים שעולים מהשאות מערכות הביטחון הסוציאלי בישראל לעומת מדינות ה-OECD.

כללי

- כלכלת ישראל נחשבת לאחד המשקים המפותחים מבין מדינות ה-OECD, עם תוצר מקומי גולמי לנפש שמהווה כ-80% מהתמ"ג הממוצע של מדינות ה-OECD. כמה אפיונים דמוגרפיים ואפיוני תעסוקה של החברה הישראלית משפיעים על המערכת הסוציאלית, כגון:
- א. אוכלוסיית מדינת ישראל צעירה יחסית למדינות ה-OECD, כך שהוצאותיה לבריאות ולזקנה יחסית נמוכות;
 - ב. אחוז המועסקים בגיל העבודה בישראל נמוך מהשיעור הממוצע של מדינות ה-OECD;
 - ג. שיעור העובדים הזרים בישראל (כולל עובדי הרשות הפלסטינית) גבוה בהשוואה בינלאומית.

תשלומי הגמלאות

- בתחומי ההוצאות לרווחה, ההשוואה של ישראל למדינות ה-OECD מצביעה על מקומה הנמוך למדי של ישראל. להלן כמה דוגמאות לרמת הנדיבות הנמוכה של הביטחון הסוציאלי:
- א. קצבת הילד הראשון נמוכה במיוחד;
 - ב. תקופת העבודה המזכה בדמי אבטלה ארוכה למדי כאשר התקופה המרבית לתשלום דמי אבטלה נמוכה יחסית;
 - ג. רמה נמוכה של קצבת הזיקנה בהשוואה לפנסיה הציבורית של רוב מדינות ה-OECD.

מימון הביטחון הסוציאלי

- למימון מערכת הביטחון הסוציאלי בישראל כמה מאפיינים עיקריים:
- א. חלקו של העובד בתשלום דמי הביטוח גבוה מזה שחל על המעסיק, מגמה הפוכה מזו הקיימת במדינות ה-OECD;
 - ב. דמי הביטוח שהמעסיקים משלמים בעבור עובדיהם נמוכים מאלה שבמדינות ה-OECD;
 - ג. גביית דמי הביטוח כאחוז מהתמ"ג בישראל נמוכה מרוב מדינות ה-OECD.

מגמות אחרונות

- למרות נדיבות נמוכה למדי של מערכת הביטחון הסוציאלי בישראל, אפשר להצביע על כמה אמצעים שננקטו בשנים האחרונות לשיפור ולהרחבת הביטחון הסוציאלי של תושבי מדינה:
- א. תשלום דמי לידה לאב הזכאי לחופשת לידה (משנת 1998);
 - ב. תשלום קצבת זיקנה מוגדלת לנכה שהגיע לגיל זקנה (משנת 2002);
 - ג. חוק פנסיה חובה הקובע שהמעסיק חייב להפריש סכום מסוים לפנסיה בעבור עובדיו (משנת 2008);
 - ד. תשלום תוספת מיוחדת למקבל קצבת זיקנה שמלאו לו 80 שנה (מאפריל 2008);
 - ה. שילובם של אנשים עם מוגבלויות בשוק העבודה באמצעות שיפור התנאים של מקבלי קצבת נכות שיוצאים לעבוד (מאוגוסט 2009).

נתוני רקע

עיקרי הממצאים

1. אוכלוסיית מדינת ישראל צעירה יחסית לאוכלוסיית מדינות ה-OECD: גילם של 28% מהישראלים נמוך מ-15 לעומת כ-19% בממוצע במדינות ה-OECD. לעומת זאת, גילם של 9.7% מאוכלוסיית ישראל גבוה מ-65, לעומת 14.4% במדינות ה-OECD.
2. התמ"ג לנפש בישראל במונחי שווי כוח קנייה (27,764 דולר ב-2009) היה כ-81% מהתמ"ג הממוצע של מדינות ה-OECD (34,335 דולר ב-2009). התמ"ג לנפש בישראל גבוה מ-9 מדינות ה-OECD (צ'כיה, הונגריה, קוריאה, מקסיקו, ניו זילנד, פולין, פורטוגל, סלובקיה וטורקיה).
3. שכר המינימום בישראל מהווה כ-49% מהשכר הממוצע במשק והוא גבוה יחסית לרוב מדינות ה-OECD: רק בצרפת ובניו זילנד אחוז שכר המינימום מהשכר הממוצע גבוה מהיחס הקיים בישראל (כ-50%).
4. אחוז המועסקים בגיל העבודה מסך האוכלוסייה בגיל העבודה הגיע בישראל לכ-60% בשנת 2008, נמוך מהממוצע של מדינות ה-OECD (66.5%). בקרב הנשים, שיעור התעסוקה בישראל (55.6%) מתקרב לשיעור הממוצע של ה-OECD (57.5%). לעומת זאת, בקרב הגברים, שיעור התעסוקה בישראל (כ-64%) נמוך בהרבה מהשיעור הממוצע של מדינות ה-OECD (כ-76%).
5. שיעור הבלתי מועסקים בישראל ב-2009 (7.6%) היה נמוך מהממוצע במדינות ה-OECD (8.3%).
6. שיעור העובדים הזרים בישראל גבוה בהשוואה בינלאומית: הוא הגיע ל-8.4% ב-2007, גבוה מרוב מדינות ה-OECD. בדרך כלל, הסיבה המרכזית לפתיחת שערי המדינה לעובדים זרים היא הזדקנות האוכלוסייה ומיעוט הצעירים בגיל העבודה, מצב שמאפיין מדינות מערביות רבות שבהן שיעור העובדים הזרים גבוה. אף שבישראל שיעור הצעירים חריג בגובהו בהשוואה למדינות מערביות אחרות, גם שיעור העובדים הזרים חריג בגובהו, בניגוד לקו המגמה המראה על קשר הפוך בין השניים.
7. שיעורי הוצאות הרווחה הציבוריות כחלק מהתמ"ג מחלקים את המדינות ה-OECD לשלושה גושים. בקצה העליון נמצאות מדינות שהוצאותיהן לרווחה גבוהות מהממוצע של מדינות ה-OECD (20.6% ב-2005), שהן רוב מדינות מערב אירופה עם שוודיה וצרפת בראשן. בחלק האמצעי נמצאות מדינות קרובות לממוצע כמו שווייץ, בריטניה, הולנד ופולין. בקצה התחתון ממוקמות מדינות שהוצאותיהן לרווחה הן נמוכות מ-17%: בקבוצה זו נמצאת ישראל (15.6%), עם מקצת מדינות אירופה (אירלנד, איסלנד וטורקיה), וכן מקסיקו וקוריאה.
8. מהתפלגות לפי סוג ההוצאה הציבורית עולה כי ישראל מוציאה יחסית יותר בתחום הנכויות (ביטוח נכות, נפגעי עבודה, שיקום וכו') מאשר ההוצאה הממוצעת של מדינות המפותחות (2.9% בישראל לעומת 2.3% ב-OECD בשנת 2006). בכל סוגי ההוצאה האחרים, חלקם היחסי בסך ההוצאות הרווחה בישראל נמוך מהממוצע של מדינות ה-OECD. בתחום הזיקנה לדוגמה, מדינת ישראל הוציאה כ-4.4% מהתמ"ג ב-2006, לעומת 7% בממוצע במדינות ה-OECD.

הגדרות

אוכלוסייה: אוכלוסייה ממוצעת במהלך השנה הנסקרת.

תמ"ג על בסיס שווי כוח קנייה: לצורך השוואה בינלאומית של תוצר מקומי גולמי (תל"ג), ארגון ה-OECD בנה שערי חליפין מיוחדים: **שווי כוח קנייה** (Purchasing Power Parities - PPP), שבאמצעותם ניתן לנכות את ההבדלים במחירים בין המדינות השונות. ההבדלים ברמת התמ"ג בין המדינות השונות משקפים הבדלי כמויות של סחורות ושירותים בלבד.

אוכלוסייה בגיל העבודה: הנתונים מותאמים לקבוצת גיל 15-64 לכל המדינות, על פי הגדרת ה-OECD.

בלתי מועסקים: הנתונים מותאמים בין מדינות ה-OECD ומבוססים על ההגדרות של ארגון העבודה הבינלאומי ILO. הנתונים של ישראל הם של הלמ"ס.

עובדים זרים: עובדים לא ישראלים (כולל עובדי שטחים) המועסקים בישראל (כולל בלתי חוקיים).

שכר המינימום: שכר מינימום למשרה מלאה, כפי שנקבע בחוק שכר מינימום של כל מדינה.

הוצאות רווחה ציבוריות: ארגון ה-OECD מסווג את הוצאות הרווחה השונות לפי תשעה סוגים:

- זיקנה: קצבאות זיקנה ופנסיות חובה, שירותים לזקנים;
- שאירים: קצבת שאירים;
- נכויות: קצבאות נכות, נפגעי עבודה, שיקום, שרותי סיעוד;
- בריאות;
- משפחה: קצבאות ילדים, אימהות, מעונות לילדים, שירותי סעד למשפחות;
- מדיניות אקטיבית בשוק העבודה: תמריצים לתעסוקה ולחזרה לעבודה, שירותי התעסוקה;
- אבטלה: דמי אבטלה;
- דיור: סבסוד ציבורי לשכירות והטבות שונות (בכסף בלבד);
- תחומים אחרים: סיוע למשפחות הנזקקות.

מקורות

- האתר הסטטיסטי של ה-OECD: <http://www.sourceoecd.org/database/OECDStat>
- אתר האינטרנט של OECD Social Expenditure database (SOCX):
<http://www.oecd.org/els/social/expenditure>
- OECD Reviews of Labour Market and Social Policies: Israel, 2010
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, **שנתון סטטיסטי לישראל**, מס' 61, 2010.
- אתר האינטרנט של בנק ישראל (עובדים זרים)

לוח 1 : נתוני רקע - אוכלוסייה לפי קבוצת גיל, במדינות ה-OECD ובישראל, 2008-2009

קבוצות גיל (אחוזים) - 2008				אוכלוסייה ממוצעת (אלפים)		מדינה
+ 65	64-15	עד 14	סך הכול	2009	2008	
9.7	61.9	28.4	100.0	7,196	7,083	ישראלי
13.2	67.5	19.3	100.0	21,955	21,499	אוסטרליה
17.2	67.5	15.2	100.0	..	8,337	אוסטריה
17.2	65.9	16.9	100.0	..	10,711	בלגיה
13.7	69.5	16.8	100.0	33,740	33,327	קנדה
14.7	71.1	14.2	100.0	10,507	10,430	צ'כיה
15.7	65.9	18.4	100.0	5,519	5,489	דנמרק
16.6	66.6	16.8	100.0	5,339	5,313	פינלנד
16.7	65.1	18.3	100.0	62,631	62,300	צרפת
20.5	66.2	13.3	100.0	81,904	82,135	גרמניה
18.5	67.2	14.3	100.0	..	11,237	יוון
15.9	69.1	15.0	100.0	10,022	10,038	הונגריה
11.5	67.8	20.7	100.0	319	319	איסלנד
10.9	68.5	20.6	100.0	4,462	4,429	אירלנד
19.8	66.0	14.1	100.0	59,752	59,336	איטליה
22.1	64.5	13.5	100.0	..	127,692	יפן
10.3	72.3	17.4	100.0	48,747	48,607	קוריאה
14.0	67.9	18.1	100.0	494	484	לוקסמבורג
5.6	65.0	29.4	100.0	107,551	106,683	מכסיקו
14.9	67.3	17.8	100.0	..	16,446	הולנד
12.6	66.6	20.8	100.0	4,316	4,269	ניו זילנד
14.7	66.3	19.1	100.0	4,829	4,768	נורווגיה
13.5	71.2	15.4	100.0	38,153	38,116	פולין
17.4	67.3	15.3	100.0	10,638	10,622	פורטוגל
12.1	72.5	15.4	100.0	..	5,412	סלובקיה
16.6	68.7	14.7	100.0	45,929	45,593	ספרד
17.6	65.6	16.7	100.0	9,299	9,220	שוודיה
17.0	68.1	14.8	100.0	7,742	7,648	שווייץ
6.1	66.5	27.3	100.0	75,643	74,768	טורקיה
16.2	66.3	17.5	100.0	60,930	61,412	בריטניה
12.8	67.1	20.1	100.0	..	304,060	ארצות הברית
14.4	66.9	18.7	100.0	..	1,190,698	סך הכול OECD

1 ללא הישראליים באיזור יהודה ושומרון (כהגדרת ה-OECD).

לוח 2 : נתוני רקע - תוצר מקומי גולמי (תמ"ג) ותמ"ג לנפש על בסיס שווי כוח הקנייה (PPP), במדינות ה-OECD ובישראל, 2009-2008

תוצר מקומי גולמי לנפש (\$)		תוצר מקומי גולמי (מיליארדי \$)		מדינה
2009	2008	2009	2008	
27,764	27,649	206	202	ישראל
..	39,172	..	848	אוסטרליה
38,368	39,848	321	332	אוסטריה
36,245	37,019	391	396	בלגיה
..	38,923	1,280	1,297	קנדה
25,236	25,814	265	269	צ'כיה
36,869	38,577	204	212	דנמרק
34,716	37,625	185	200	פינלנד
33,679	34,641	2,172	2,222	צרפת
36,270	36,918	2,970	3,032	גרמניה
29,724	30,285	335	340	יוון
19,765	20,680	198	208	הונגריה
37,573	38,772	12	12	איסלנד
41,116	43,488	184	193	אירלנד
31,887	32,695	1,922	1,956	איטליה
..	33,850	..	4,316	יפן
27,169	26,875	1,324	1,306	קוריאה
83,802	88,785	42	43	לוקסמבורג
..	15,233	..	1,623	מכסיקו
40,852	43,061	675	708	הולנד
..	29,248	..	124	ניו זילנד
55,650	61,415	269	293	נורווגיה
..	18,125	727	691	פולין
24,568	25,206	261	268	פורטוגל
22,446	23,205	122	125	סלובקיה
32,565	32,967	1,496	1,503	ספרד
37,747	39,280	353	364	שוודיה
44,725	45,029	349	347	שווייץ
14,469	14,630	1,040	1,040	טורקיה
36,538	37,332	2,257	2,292	בריטניה
45,674	46,901	14,044	14,297	ארצות הברית
..	34,335	..	40,858	ממוצע OECD

לוח 3 : נתוני רקע - שכר המינימום כאחוז השכר הממוצע במשק במדינות ה-OECD ובישראל,
2008-2007

2008	2007	מדינה
48.6	48.2	ישראל
45.0	45.5	אוסטרליה
..	..	אוסטריה
43.7	43.0	בלגיה
36.8	36.1	קנדה
30.0	32.5	צ'כיה
..	..	דנמרק
..	..	פינלנד
50.0	50.0	צרפת
..	..	גרמניה
41.3	39.8	יוון
34.6	35.3	הונגריה
..	..	איסלנד
44.5	44.7	אירלנד
..	..	איטליה
30.4	29.8	יפן
32.0	30.5	קוריאה
33.2	33.7	לוקסמבורג
..	..	מכסיקו
37.6	37.9	הולנד
50.5	49.2	ניו זילנד
..	..	נורווגיה
36.7	33.4	פולין
33.2	32.7	פורטוגל
32.8	33.8	סלובקיה
35.3	35.3	ספרד
..	..	שוודיה
..	..	שווייץ
..	..	טורקיה
38.0	38.3	בריטניה
25.4	24.2	ארצות הברית

לוח 4 : נתוני רקע - אחוז המועסקים בגיל העבודה מסך האוכלוסייה בגיל העבודה (15-64) ולפי מין, במדינות ה-OECD ובישראל, 2008

מדינה	סך הכול	גברים	נשים
ישראל	59.8	64.0	55.6
אוסטרליה	73.2	79.6	66.7
אוסטריה	72.1	78.5	65.8
בלגיה	62.0	68.3	55.7
קנדה	73.7	77.2	70.1
צ'כיה	66.6	75.4	57.6
דנמרק	78.4	82.4	74.4
פינלנד	71.9	74.7	69.0
צרפת	64.6	69.2	60.1
גרמניה	70.2	75.9	64.3
יוון	62.2	75.4	49.0
הונגריה	56.7	63.0	50.6
איסלנד	84.2	87.8	80.3
אירלנד	68.1	75.6	60.5
איטליה	58.7	70.3	47.2
יפן	70.7	81.6	59.7
קוריאה	63.8	74.4	53.2
לוקסמבורג	64.4	72.8	55.8
מכסיקו	59.9	80.7	41.4
הולנד	76.1	81.9	70.2
ניו זילנד	74.9	81.0	69.0
נורווגיה	78.1	80.6	75.4
פולין	59.2	66.3	52.4
פורטוגל	68.2	74.0	62.5
סלובקיה	62.3	70.0	54.6
ספרד	65.3	74.6	55.7
שוודיה	75.7	78.1	73.2
שווייץ	79.5	85.4	73.5
טורקיה	44.9	66.6	23.5
בריטניה	72.7	78.5	66.9
ארצות הברית	70.9	76.4	65.5
ממוצע OECD	66.5	75.7	57.5

לוח 5 : נתוני רקע - אחוז הבלתי מועסקים בכוח העבודה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009-2008

2009	2008	מדינה
7.6	6.1	ישראל
5.6	4.2	אוסטרליה
4.8	3.8	אוסטריה
7.9	7.0	בלגיה
8.3	6.1	קנדה
6.7	4.4	צ'כיה
6.0	3.3	דנמרק
8.2	6.4	פינלנד
9.5	7.8	צרפת
7.5	7.3	גרמניה
9.5	7.7	יוון
10.0	7.8	הונגריה
7.2	3.0	איסלנד
11.9	6.3	אירלנד
7.8	6.7	איטליה
5.1	4.0	יפן
3.6	3.2	קוריאה
5.4	4.9	לוקסמבורג
5.5	4.0	מכסיקו
3.4	2.8	הולנד
6.1	4.2	ניו זילנד
3.1	2.5	נורווגיה
8.2	7.1	פולין
9.6	7.7	פורטוגל
12.0	9.5	סלובקיה
18.0	11.3	ספרד
8.3	6.2	שוודיה
4.4	3.5	שווייץ
12.6	9.7	טורקיה
7.6	5.6	בריטניה
9.3	5.8	ארצות הברית
8.3	6.1	ממוצע OECD

לוח 6 : נתוני רקע - שיעור העובדים הזרים במדינות ה-OECD ובישראל, 2007

מדינה	אחוז העובדים הזרים מסך המועסקים
ישראל	8.4
אוסטרליה	..
אוסטריה	13.1
בלגיה	9.5
קנדה	..
צ'כיה	4.6
דנמרק	4.4
פינלנד	2.4
צרפת	5.4
גרמניה	9.4
יוון	7.5
הונגריה	1.4
איסלנד	..
אירלנד	..
איטליה	6.6
יפן	0.3
קוריאה	2.1
לוקסמבורג	66.6
מכסיקו	..
הולנד	3.6
ניו זילנד	..
נורווגיה	8.6
פולין	..
פורטוגל	..
סלובקיה	..
ספרד	9.0
שוודיה	..
שווייץ	21.3
טורקיה	..
בריטניה	7.2
ארצות הברית	..

לוח 7 : נתוני רקע - הוצאות רווחה ציבוריות כאחוז מהתמ"ג, לפי סוג הוצאה, במדינות ה-OECD ובישראל, 2005

מדינה	סך הכול	זיקנה	שאימים	נכויות	בריאות	משפחה	מדיניות אקטיבית בשוק העבודה	אבטלה	דיוור	אחר
ישראל (2007)	15.6	4.4	0.7	2.9	4.4	2.0	0.1	0.3	-	0.9
אוסטרליה	17.1	4.4	0.2	2.4	5.9	2.8	0.4	0.5	0.3	0.1
אוסטריה	27.2	12.6	0.4	2.4	6.8	2.8	0.6	1.1	0.1	0.3
בלגיה	26.4	7.2	2.0	2.3	7.3	2.6	1.1	3.3	0.1	0.4
קנדה	16.5	3.7	0.4	0.9	6.8	1.0	0.3	0.6	0.4	2.2
צ'כיה	19.5	7.5	0.2	2.4	6.3	1.7	0.3	0.6	0.1	0.4
דנמרק	27.1	7.3	0.0	4.3	5.9	3.4	1.7	2.8	0.7	1.0
פינלנד	26.1	8.5	0.9	3.8	6.2	3.0	0.9	2.0	0.3	0.5
צרפת	29.2	10.9	1.8	1.9	7.8	3.0	0.9	1.7	0.8	0.4
גרמניה	26.7	11.2	0.4	1.9	7.7	2.2	1.0	1.7	0.6	0.2
יוון	20.5	10.8	0.8	0.9	5.6	1.1	0.1	0.4	0.5	0.4
הונגריה	22.5	8.8	0.3	2.8	6.0	3.1	0.3	0.6	0.5	0.1
איסלנד	16.9	3.8	0.0	2.7	6.3	3.0	0.1	0.3	0.2	0.5
אירלנד	16.7	2.9	0.8	1.6	6.5	2.5	0.6	0.9	0.5	0.3
איטליה	25.0	11.6	2.5	1.7	6.8	1.3	0.6	0.5	0.0	0.0
יפן	18.6	8.6	1.3	0.7	6.3	0.8	0.3	0.3	..	0.3
קוריאה	6.9	1.5	0.2	0.6	3.2	0.3	0.1	0.2	..	0.7
לוקסמבורג	23.2	5.2	2.0	3.3	7.0	3.6	0.5	1.0	0.2	0.4
מכסיקו	7.4	1.0	0.3	0.1	2.9	1.0	0.0	..	1.1	1.0
הולנד	20.9	5.5	0.3	3.6	6.0	1.6	1.3	1.5	0.3	0.6
ניו זילנד	18.5	4.2	0.1	2.9	6.9	2.6	0.4	0.4	0.8	0.2
נורווגיה	21.6	6.3	0.3	4.4	5.8	2.8	0.7	0.5	0.1	0.6
פולין	21.0	10.4	1.0	2.7	4.3	1.1	0.4	0.5	0.1	0.4
פורטוגל	0.7
סלובקיה	16.6	6.2	0.2	1.7	5.3	2.1	0.3	0.3	0.0	0.5
ספרד	21.2	7.9	0.6	2.5	5.8	1.1	0.8	2.2	0.2	0.2
שוודיה	29.4	9.6	0.6	5.6	6.8	3.2	1.3	1.2	0.5	0.6
שווייץ	20.3	6.6	0.4	3.3	6.1	1.3	0.7	0.9	0.2	0.7
טורקיה	13.7	6.4	1.6	0.2	5.4	0.0	0.0	0.1
בריטניה	21.3	6.1	0.2	2.4	7.0	3.2	0.5	0.3	1.4	0.2
ארצות הברית	15.9	5.3	0.8	1.3	7.0	0.6	0.1	0.3	..	0.6
ממוצע OECD	20.6	7.0	0.7	2.3	6.2	2.0	0.6	1.0	0.4	0.7

ביטוח אמהות

עיקרי הממצאים

1. חופשת הלידה המרבית לאישה בישראל נקבעה ל-14 שבועות החל במאי 2007 (במקום 12 שבועות עד אפריל 2007). במרבית מדינות ה-OECD, חופשת הלידה ארוכה יותר מאשר בארץ. המדינות הנדיבות ביותר הן אירלנד (48 שבועות) ובריטניה (39 שבועות), לעומת 6-9 שבועות בלבד באוסטרליה ונורווגיה.
2. בכמחצית המדינות המפותחות, חלק מחופשת לידה לאישה הינו בתשלום. משך חופשת הלידה בתשלום נע בין 23% ל-96% מסך חופשת הלידה של היולדת. חופשת הלידה בתשלום הנדיבה ביותר נמצאת באירלנד ופולין (18 שבועות), ולאחריהן פורטוגל ופינלנד (17 שבועות).
3. במקצת המדינות הגבר יכול להחליף את בת זוגו בחלק מחופשת הלידה. בישראל, הגבר זכאי לחופשה במשך 7 שבועות. משך חופשת הלידה הארוכה ביותר לגבר נמצאת באירלנד (14 שבועות) והנמוכה באוסטריה, יוון, לוקסמבורג והולנד (3 ימים בלבד).
4. ברוב המדינות, נדרשת תקופת אכשרה לזכאות לדמי לידה, חוץ ממדינות בודדות (כמו אוסטריה, גרמניה ואיטליה). בישראל, נדרשת עבודה של 10 חודשים מתוך 14 לפני הלידה לתשלום מלא של דמי הלידה. תקופה זו ארוכה מהתקופה הממוצעת של מדינות ה-OECD – כ-6 חודשים.
5. שיעור התשלום לדמי לידה בארץ הוא 100% השכר בשלושת החודשים לפני הלידה, בדומה לרוב מדינות ה-OECD.

הגדרות

חופשת לידה: תקופה לאחר הלידה שבמהלכה היולדת זכאית לחופשה ללא שכר ממקום עבודתה.

חופשת לידה בתשלום: חופשת לידה שבגינה משולמים דמי לידה.

תקופת אכשרה: משך תקופת העבודה המזכה בדמי לידה.

דמי לידה: גמלה שנועדה לפצות יולדת עובדת על אובדן שכרה במשך חופשת הלידה.

מקורות

- אתר האינטרנט של ה-OECD : www.oecd.org/els/social/family/database
- The EU's Mutual Information System on Social Protection (MISSOC)
- א. טולדנו, **מקבלי גמלאות אמהות בשנת 2007**, סקר תקופתי מס' 216, המוסד לביטוח לאומי, פברואר 2008.

לוח 1 : ביטוח אמהות - משך חופשת לידה לאישה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

חופשת לידה בתשלום כאחוז מסך חופשת הלידה	חופשת לידה (בשבועות)		מדינה
	בתשלום	סך הכול	
100.0	14	14	ישראל
--	0	6	אוסטרליה
100.0	16	16	אוסטריה
75.3	11.3	15	בלגיה
55.3	8.3	15	קנדה
48.9	13.7	28	צ'כיה
100.0	18	18	דנמרק
96.6	16.9	17.5	פינלנד
100.0	16	16	צרפת
100.0	14	14	גרמניה
100.0	17	17	יוון
70.0	16.8	24	הונגריה
80.0	10.4	13	איסלנד
37.9	18.2	48	אירלנד
76.2	16	21	איטליה
60.0	8.4	14	יפן
100.0	15	15	קוריאה
100.0	16	16	לוקסמבורג
100.0	12	12	מכסיקו
100.0	16	16	הולנד
50.0	6	12	ניו זילנד
100.0	9	9	נורווגיה
100.0	18	18	פולין
100.0	17	17	פורטוגל
55.0	15.4	28	סלובקיה
100.0	16	16	ספרד
80.0	9.6	12	שוודיה
80.0	12.8	16	שווייץ
65.8	7.9	12	טורקיה
23.8	9.3	39	בריטניה
--	0	12	ארצות הברית

לוח 2 : ביטוח אמהות - משך חופשת לידה לגבר במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

כאחוז מסך חופשת הלידה בתשלום	חופשת לידה (בשבועות)		מדינה
	בתשלום	סך הכול	
100.0	6	6	ישראל
-	-	-	אוסטרליה
100.0	0.4	0.4	אוסטריה
753.0	1.2	2	בלגיה
-	-	-	קנדה
-	-	-	צ'כיה
100.0	2	2	דנמרק
71.3	5.7	8	פינלנד
100.0	2	2	צרפת
-	-	-	גרמניה
100.0	0.4	0.4	יוון
100.0	1	1	הונגריה
80.0	10.4	13	איסלנד
-	-	14	אירלנד
-	-	-	איטליה
-	-	-	יפן
-	-	-	קוריאה
100.0	0.4	0.4	לוקסמבורג
-	-	-	מכסיקו
100.0	0.4	0.4	הולנד
-	-	-	ניו זילנד
75.0	6	8	נורווגיה
100.0	4	4	פולין
66.7	2	3	פורטוגל
-	-	-	סלובקיה
100.0	2	2	ספרד
79.5	9.3	11.7	שוודיה
-	-	-	שווייץ
-	-	-	טורקיה
15.0	0.3	2	בריטניה
-	-	-	ארצות הברית

לוח 3 : ביטוח אמהות - תקופת אכשרה לזכאות לדמי לידה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

תקופת אכשרה	מדינה
10 חודשים מתוך 14 חודשים לפני הלידה (תשלום חלקי במצב של 6 חודשים מתוך 14 חודשים)	ישראל
..	אוסטרליה
לכל עובדת שכירה (ללא תנאי)	אוסטריה
6 חודשים של תשלום דמי ביטוח	בלגיה
..	קנדה
270 יום של ביטוח	צ'כיה
13 שבועות של עבודה לפני החופשה	דנמרק
180 ימי תושבות לפני הלידה	פינלנד
10 חודשי עבודה לפני הלידה	צרפת
לכל עובדת שכירה (ללא תנאי)	גרמניה
200 ימי עבודה בשנתיים האחרונות	יוון
180 ימי ביטוח בשנתיים שלפני הלידה	הונגריה
..	איסלנד
39 שעות של תשלום ב-12 החודשים לפני הלידה	אירלנד
לכל עובדת שכירה (ללא תנאי)	איטליה
..	יפן
..	קוריאה
6 חודשים של תשלום דמי ביטוח לפני הלידה	לוקסמבורג
..	מכסיקו
לכל עובדת שכירה (ללא תנאי)	הולנד
..	ניו זילנד
6 חודשי עבודה מתוך 10 החודשים שקדמו לחופשה	נורווגיה
לכל עובדת שכירה (ללא תנאי)	פולין
6 חודשים של תשלום דמי ביטוח לפני הלידה	פורטוגל
לכל עובדת שכירה (ללא תנאי)	סלובקיה
180 ימי עבודה ב-5 שנים לפני הלידה	ספרד
לכל עובדת שכירה (ללא תנאי)	שוודיה
5 חודשי עבודה מתוך 9 החודשים שלפני הלידה	שווייץ
..	טורקיה
26 שבועות עבודה מתוך 66 השבועות לפני הלידה	בריטניה
..	ארצות הברית

לוח 4 : ביטוח אמהות: שיעור התשלום לדמי לידה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

תנאים נוספים	גובה התשלום	מדינה
עד תקרה	100% השכר בשלושת החודשים לפני החופשה	ישראל
..	..	אוסטרליה
ללא הגבלה	100% השכר הממוצע של 13 השבועות האחרונות	אוסטריה
עד תקרה	82% השכר האחרון עבור ה-30 ימי חופשה הראשונים ו-75% מהיום ה-31	בלגיה
..	..	קנדה
עד תקרה	69% מהשכר היומי הממוצע	צ'כיה
עד תקרה	100% השכר היומי הממוצע	דנמרק
עד תקרה	90% השכר האחרון עבור 56 ימי חופשה הראשונים ו-70% מהיום ה-57	פינלנד
עד תקרה	100% השכר של החודש האחרון לפני החופשה	צרפת
עד תקרה	100% השכר של החודש האחרון לפני החופשה	גרמניה
ללא הגבלה	סכום קבוע: 43 אירו ליום למשפחה בלי ילדים ו-61 אירו למשפחה עם ילדים	יוון
ללא הגבלה	70% השכר היומי של השנה האחרונה לפני החופשה	הונגריה
..	..	איסלנד
עד תקרה	80% השכר של החודש האחרון לפני החופשה	אירלנד
ללא הגבלה	80% השכר של החודש האחרון לפני החופשה	איטליה
..	..	יפן
..	..	קוריאה
עד תקרה	100% השכר של החודש האחרון לפני החופשה	לוקסמבורג
..	..	מכסיקו
עד תקרה	100% השכר היומי	הולנד
..	..	ניו זילנד
עד תקרה	100% השכר היומי	נורווגיה
ללא הגבלה	100% השכר היומי	פולין
ללא הגבלה	100% השכר היומי	פורטוגל
אין תקרה	55% השכר היומי של השנה האחרונה לפני החופשה	סלובקיה
אין תקרה	100% השכר של החודש האחרון לפני החופשה	ספרד
ללא הגבלה	80% השכר האחרון	שוודיה
עד תקרה	80% מהשכר של הממוצע לפני החופשה	שווייץ
..	..	טורקיה
ללא הגבלה	90% השכר השבועי הממוצע	בריטניה
..	..	ארצות הברית

ביטוח ילדים

עיקרי הממצאים

1. ברוב מדינות ה-OECD, מימון קצבת הילדים הוא באמצעות המסים. בשש מדינות בלבד המימון הוא באמצעות תשלום דמי ביטוח על חשבון המעסיק: שוויץ, יוון, צרפת, איטליה, לוקסמבורג ואוסטריה.
2. ברוב המדינות, כמו בישראל, משולמת קצבת ילדים אוניברסלית, חוץ מבצ'כיה, איסלנד, איטליה, ספרד ופורטוגל, שבהן הקצבה מותנית במבחן הכנסה.
3. המדינות שבהן סכום הקצבה גבוה במיוחד הן מדינות בעלות מדיניות רווחה מפותחת ונדיבה, כגון אוסטריה, לוקסמבורג, גרמניה, פינלנד וצרפת.
4. ברוב המדינות, קצבת הילדים עולה עם המיקום היחסי של הילד במשפחה. בבלגיה ולוקסמבורג, הקצבה לילד השלישי גבוהה בהרבה מקצבת הילד הראשון.
5. בבריטניה בלבד, קצבת הילדים פוחתת עם מיקומו של הילד במשפחה (מהילד השני).
6. במדינות מעטות, הקצבת הילדים אינה משתנה עם מיקום הילד, אלא עולה עם גיל הילד, כגון בדנמרק, הולנד ופולין.
7. במדינה אחת בלבד (פורטוגל), משולמת תוספת לקצבה לתינוקות עד גיל שנה.
8. קצבת הילדים בישראל מהווה כ-2% מהשכר הממוצע. השיעור בישראל נמוך מאוד בהשוואה לשיעור הממוצע של מדינות ה-OECD (4%). במדינות ה-OECD שיעור זה נע בין 1% (יפן, ספרד, יוון) ל-10% (ניו זילנד).
9. במרבית המדינות, גיל הזכאות לקצבת ילדים הוא 17, אך הגיל עולה כשהילד לומד במוסד להשכלה גבוהה.

הגדרות

קצבה אוניברסלית: קצבה המשולמת למשפחה בעבור כל ילד עד גיל הזכאות המרבי וללא במבחן הכנסה.

גיל הזכאות המרבי: גיל הילד המקנה את משפחתו בקצבה.

מקורות

- אתר האינטרנט של ה-OECD : www.oecd.org/els/social/workincentives
- The EU's Mutual Information System on Social Protection (MISSOC)
- מ' אופיר, **מקבלי קצבות ילדים 2006**, סקר תקופתי מס' 211, המוסד לביטוח לאומי, ספטמבר 2007.

לוח 1 : ביטוח ילדים - מקורות המימון במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	מימון
ישראל	דמי ביטוח של 2.08% (שיעור רגיל) על חשבון המעסיק והשתתפות המדינה.
אוסטרליה	..
אוסטריה	דמי ביטוח של 4.5% על חשבון המעסיק; המדינה מממנת רבע מההוצאות.
בלגיה	מתוך שיעור דמי הביטוח הגלובלי והשתתפות המדינה (במקרה הצורך)
קנדה	..
צ'כיה	ממשלה (מסים)
דנמרק	ממשלה (מסים)
פינלנד	ממשלה (מסים)
צרפת	דמי ביטוח של 5.4% על חשבון המעסיק
גרמניה	ממשלה (מסים)
יוון	דמי ביטוח של 1% לעובד ו-1% למעסיק; המדינה מכסה את הגירעון
הונגריה	ממשלה (מסים)
איסלנד	ממשלה (מסים)
אירלנד	ממשלה (מסים)
איטליה	דמי ביטוח של 0.68% על חשבון המעסיק; המדינה מכסה את הגירעון
יפן	..
קוריאה	..
לוקסמבורג	דמי ביטוח של 1.7% על חשבון המעסיק; המדינה מכסה את הגירעון
מכסיקו	..
הולנד	ממשלה (מסים)
ניו זילנד	..
נורווגיה	ממשלה (מסים)
פולין	ממשלה (מסים)
פורטוגל	ממשלה (מסים)
סלובקיה	ממשלה (מסים)
ספרד	ממשלה (מסים)
שוודיה	ממשלה (מסים)
שווייץ	דמי ביטוח על חשבון המעסיק: 2% בענף חקלאות ו-0.1%-4.2% לענפים אחרים לפי איזורים. המדינה מכסה את הגירעון
טורקיה	..
בריטניה	ממשלה (מסים)
ארצות הברית	..

לוח 2 : ביטוח ילדים - קצבת ילדים במדינות ה-OECD ובישראל לפי מקום הילד במשפחה, 2009 (באירו)

קצבת הילדים לפי מקום הילד (באירו לחודש)					הקצבה	מדינה
5 ויותר	4	3	2	1		
69	69	38	31	31	אוניברסלית	ישראל
..	אוסטרליה
155.4	203.2	153.2	118.2	105.4	אוניברסלית	אוסטריה
230.42	230.42	230.42	154.33	83.4	אוניברסלית	בלגיה
..	קנדה צ'כיה
		ילדים בני 6-0: 19 ילדים בני 6-15: 24 ילדים בני 15-26: 27 ילדים בני 0-2: 184 ילדים בני 3-6: 146 ילדים בני 7-17: 115			מבחן הכנסה ולפי גיל הילד	דנמרק
182	181.5	141	110.5	100	אוניברסלית	פינלנד
158.78	158.78	158.78	123.92	0	אוניברסלית	צרפת
195	195	170	164	164	אוניברסלית	גרמניה
78.68	67.38	55.47	24.65	8.22	אוניברסלית	יוון
59	59	59	49	45	אוניברסלית	הונגריה
84.25	84.25	84.25	84.25	70.75	מבחן הכנסה	איסלנד
203	203	203	166	166	אוניברסלית	אירלנד
					מבחן הכנסה	איטליה
הקצבה קטנה עם הכנסת המשפחה וגדלה עם מספר הילדים. לדוגמה: משפחה עם 4 ילדים שהכנסתה החודשית 1.093 € מקבלת קצבה בסכום של 258 €.						
..	יפן
..	קוריאה
361.82	361.82	362.02	255.12	185.6	אוניברסלית	לוקסמבורג
..	מכסיקו הולנד
		ילדים בני 0-5: 64.99 ילדים בני 6-11: 78.92 ילדים בני 12-17: 92.85			אוניברסלית	
..	ניו זילנד
108	108	108	108	108	אוניברסלית אוניברסלית	נורווגיה פולין
		ילדים בני 0-5: 11 ילדים בני 6-18: 15 ילדים בני 18-24: 16			מבחן הכנסה ולפי גיל הילד	פורטוגל
21.25	21.25	21.25	21.25	21.25	אוניברסלית	סלובקיה
					מבחן הכנסה ולפי גיל הילד	ספרד
	€ 24.25 עד	€ 41.67 עד	€ 174.78 עד	€ 43.78 עד		
318.33	220.33	140.33	107.33	98	אוניברסלית	שוודיה
134	134	134	134	134	אוניברסלית	שווייץ
..	טורקיה
67	67	67	67	101	אוניברסלית	בריטניה
..	ארצות הברית

**לוח 3 : ביטוח ילדים - קצבת הילד הראשון כאחוז מהשכר הממוצע וגיל הזכאות המרבי
במדינות ה-OECD ובישראל, 2007**

גיל הזכאות המרבי לתשלום קצבת הילדים		קצבת ילד ראשון כאחוז מהשכר הממוצע	מדינה
לסטודנט	כללי		
18	18	2	ישראל
24	20	8	אוסטרליה
27	19	4	אוסטריה
24	17	3	בלגיה
אין	17	3	קנדה
25	14	3	צ'כיה
אין	17	4	דנמרק
אין	16	3	פינלנד
אין	20	2	צרפת
25	18	4	גרמניה
21	17	1	יוון
23	18	7	הונגריה
אין	17	5	איסלנד
18	15	6	אירלנד
אין	17	5	איטליה
אין	12	1	יפן
..	קוריאה
26	17	6	לוקסמבורג
..	מכסיקו
אין	17	3	הולנד
18	18	10	ניו זילנד
אין	17	3	נורווגיה
20	17	2	פולין
24	16	2	פורטוגל
25	15	3	סלובקיה
אין	17	1	ספרד
20	16	4	שוודיה
24	15	3	שווייץ
..	טורקיה
18	15	3	בריטניה
..	..	3	ארצות הברית

ביטוח נפגעי עבודה

עיקרי הממצאים

1. בכל מדינות ה-OECD הנסקרות, השכירים מבוטחים בביטוח נפגעי עבודה, ובמקצתן גם העצמאים וקבוצות אחרות (סטודנטים, חניכים, הכשרה מקצועית) מבוטחים. בישראל מבוטחים העובדים השכירים והעצמאים וכן מי שמצוי בהכשרה מקצועית.
2. במדינה אחת בלבד, הולנד, לא קיים ביטוח נפגעי עבודה: הנפגעים מבוטחים במסגרת הביטוח הרפואי וביטוח נכות.
3. בכל מדינות ה-OECD וגם בישראל, ביטוח נפגעי עבודה ממומן בידי המעסיק, וברוב המדינות יש השתתפות גם של אוצר המדינה.
4. בשמונה מדינות שיעור דמי הביטוח שחל על המעסיק הוא דיפרנציאלי לפי הסיכון בעבודה.
5. ברוב המדינות, כמו בישראל, הביטוח לנפגעי עבודה מכסה שלושה סיכונים: פגיעה בעבודה, תאונה בדרך לעבודה ומחלות מקצועיות. במדינות מעטות הביטוח אינו מכסה את התאונות בדרך לעבודה.
6. במדינות מסוימות משלמות קצבה במקרה של נכות זמנית (כל עוד לא נקבע נכות לצמיתות); בחלק מהמדינות, יש תקופת המתנה של 1-15 יום שמכוסה בחלקה על ידי תשלום דמי מחלה. בישראל לא משולמים דמי פגיעה בעד שני הימים הראשונים שלאחר יום הפגיעה אלא אם הנפגע לא היה מסוגל לעבוד 12 יום לפחות. יש לציין שלגבי השכיר, 12 ימי הזכאות הראשונים ממומנים בידי המעסיק; לעומת זאת, העצמאי אינו זכאי לדמי פגיעה בעד 12 הימים הראשונים.
7. במקרה של אי-כושר לצמיתות, סף הנכות המזכה בקצבה (כשקיים) נע בין 1% (אירלנד) ל-50% (יוון). כל המדינות שנסקרו מגדירות את סף הנכות המזכה בגין ירידה בכושר השתכרות בלבד (ללא נכות רפואית). בישראל, משולמת קצבת נכות מעבודה לנכים שדרגת נכותם הקבועה 20% ויותר.
8. ברוב המדינות, שיעור הקצבה נקבע יחסית לשכר לפני הפגיעה ולדרגת אי הכושר לעבודה. במקרה של אי כושר מלא, שיעור הקצבה נע בין 50% ל-100% השכר האחרון.
9. בשנת 2007, מקבלי דמי פגיעה היוו כ-3.2% מכלל המועסקים במדינות ה-OECD, לעומת 2.3% בישראל. לכ-23% מהנפגעים במדינות ה-OECD נקבעו לפחות 30 ימי אי כושר, לעומת כ-40% מהנפגעים בישראל.
10. תאונות דרכים בדרך לעבודה וממנה היוו ב-2007 כ-10.0% מכלל תאונות העבודה במדינות ה-OECD לעומת כ-24% בישראל.

מקורות

The EU's Mutual Information System on Social Protection (MISSOC) **לוחות 1-4**

Eurostat, "Statistics in focus", 2009, <http://publications.europa.eu> **לוח 5**

לוח 1: ביטוח נפגעי עבודה - מבוטחים ומימון במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	מבוטחים	מימון
ישראל	שכירים ועצמאים	דמי ביטוח והשתתפות אוצר המדינה
אוסטרליה
אוסטריה	שכירים ועצמאים (כולל חניכים והכשרה מקצועית) נפגעי עבודה: שכירים ועצמאים (וכל מי שקיבל אישור מיוחד מהמלך) מחלות מקצועיות: גם מי שנמצא בהכשרה מקצועית	דמי ביטוח ע"י המעסיק מתוך שיעור דמי הביטוח הגלובלי, השתתפות המדינה ודמי ביטוח ע"י המעסיק
בלגיה
קנדה
צ'כיה	כל השכירים כל השכירים ומי שלומד בהכשרה מקצועית, ילדים הסובלים ממחלה תורשתית כתוצאה העבודה של ההורים כל השכירים, החקלאים, סטודנטים והכשרה מקצועית	דמי ביטוח ע"י המעסיק, לפי הסיכון
דנמרק	העבודה של ההורים כל השכירים, החקלאים, סטודנטים והכשרה מקצועית	דמי ביטוח ע"י המעסיק, לפי הסיכון
פינלנד	..	דמי ביטוח ע"י המעסיק
צרפת	כל המועסקים (למעט חלק מהעצמאים) כל השכירים, חלק מעצמאים, סטודנטים, מטפלות ילדים, אנשים הנמצאים בשיקום	דמי ביטוח ע"י המעסיק, לפי הסיכון דמי ביטוח ע"י המעסיק והשתתפות המדינה, לפי הסיכון
גרמניה	מטפלות ילדים, אנשים הנמצאים בשיקום	דמי ביטוח ע"י המעסיק והעובד, השתתפות המדינה
יוון	כל השכירים	דמי ביטוח ע"י המעסיק והעובד, השתתפות המדינה
הונגריה	שכירים ועצמאים שכירים ועצמאים (כולל חניכים, אנשי הצלה, ספורטאים מעל גיל 16)	דמי ביטוח ע"י המעסיק והעצמאי והשתתפות המדינה
איסלנד	..	דמי ביטוח ע"י המעסיק והעובד, השתתפות המדינה
אירלנד	כל השכירים וחלק מהחניכים	דמי ביטוח ע"י המעסיק לפי הסיכון
איטליה	כל השכירים וחלק מעצמאים	..
יפן
קוריאה
לוקסמבורג	שכירים ועצמאים (כולל חניכים והכשרה מקצועית)	דמי ביטוח ע"י המעסיק, והשתתפות המדינה
מכסיקו
הולנד	אין ביטוח נפגעי עבודה: כלול במסגרת ביטוח בריאות או ביטוח נכות	-
ניו זילנד
נורווגיה	כל השכירים, כולל דייגים (גם אם הם עצמאים) והכשרה מקצועית	דמי ביטוח ע"י המעסיק
פולין	שכירים ועצמאים	דמי ביטוח ע"י המעסיק, והשתתפות המדינה
פורטוגל	שכירים ועצמאים	דמי ביטוח ע"י המעסיק, לפי הסיכון
סלובקיה	שכירים (כולל חניכים והכשרה מקצועית)	דמי ביטוח ע"י המעסיק, והשתתפות המדינה
ספרד	כל השכירים	דמי ביטוח ע"י המעסיק, לפי הסיכון
שוודיה	שכירים ועצמאים שכירים (כולל עובד במשק בית), הכשרה מקצועית, חניכים, עובדים מוגנים	דמי ביטוח ע"י המעסיק
שווייץ	..	דמי ביטוח ע"י המעסיק, לפי הסיכון
טורקיה
בריטניה	כל השכירים	המדינה
ארצות הברית

לוח 2 : ביטוח נפגעי עבודה - הסיכונים המכוסים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מחלות מקצועיות	תאונה בדרך לעבודה	פגיעה בעבודה	מדינה
כלול	כלול	כלול	ישראל
..	אוסטרליה
כלול	כלול	כלול	אוסטריה
כלול	כלול	כלול	בלגיה
..	קנדה
כלול	לא כלול	כלול	צ'כיה
כלול	כלול (בתנאים מסוימים)	כלול	דנמרק
כלול	כלול	כלול	פינלנד
כלול	כלול	כלול	צרפת
כלול	כלול	כלול	גרמניה
כלול	כלול	כלול	יוון
..	הונגריה
כלול	כלול	כלול	איסלנד
..	אירלנד
כלול	כלול	כלול	איטליה
..	יפן
..	קוריאה
כלול	כלול	כלול	לוקסמבורג
..	מכסיקו
(ביטוח נפגעי עבודה כלול בביטוח רפואי)			הולנד
..	ניו זילנד
כלול	לא כלול (חוץ מבהסעה של המעסיק)	כלול	נורווגיה
כלול	לא כלול	כלול	פולין
כלול	כלול	כלול	פורטוגל
כלול	לא כלול	כלול	סלובקיה
כלול	כלול	כלול	ספרד
כלול	כלול	כלול	שוודיה
כלול	כלול	כלול	שווייץ
..	טורקיה
כלול	לא כלול	כלול	בריטניה
..	ארצות הברית

לוח 3: ביטוח נפגעי עבודה - אי כושר זמני במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

תקופה מרבית	תקופת המתנה	שיעור הקצבה	סך נכות מזכה	מדינה
עד 91 ימים (13 שבועות)	שכיר: 12 ימי הזכאות הראשונים ממומנים ע"י המעסיק. עצמאי: לא זכאי לדמי פגיעה בעד 12 הימים הראשונים	75% מהכנסתו של הנפגע ברבע השנה שלפני הפגיעה	אין (דמי פגיעה משולמים לעובד שכתוצאה מתאונת עבודה, אינו מסוגל לעסוק בעבודתו או בעבודה מתאימה אחרת)	ישראל
..	אוסטרליה
אין	3 ימים	ב-26 שבועות הראשונים: 100% מהשכר שלפני הפגיעה. לאחר מכן: 50%	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	אוסטריה
אין	נפגעי עבודה: אין. מחלה מקצועית: 15 ימי אי כושר	קצבה יומית בשיעור של 90% מהכנסה השנתית חלקי 365 (עד התקרה) במקרה של אי כושר חלקי: ההפרש בין הכנסות של לפני ואחרי הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	בלגיה
..	קנדה
אין	אין	ההפרש בין השכר הממוצע של הרבעון האחרון לבין דמי מחלה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	צ'כיה
אין	אין	כלול בדמי מחלה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	דנמרק
עד שנה	אין בתנאי שיא הכושר נמשך לפחות 3 ימים	ב-4 שבועות הראשונים: דמי מחלה. לאחר מכן: 1/360 מהשכר השנתי	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	פינלנד
אין	אין	ב-28 הימים הראשונים: 60% מהשכר היומי לפני הפגיעה. מהיום ה-29: 80%	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	צרפת
עד 78 שבועות	אין	80% מההכנסה האחרונה לפני הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	גרמניה
לפי תקופת הביטוח (עד 720 יום)	אין	סכום של דמי מחלה בתוספת עבור ילדים (עד 4 ילדים) עד התקרה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	יוון
אין	אין	100% מההכנסה האחרונה לפני הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	הונגריה

לוח 3: ביטוח נפגעי עבודה - (המשך)

תקופה מרבית	תקופת המתנה	שיעור הקצבה	סף נכות מזכה	מדינה
..	יפן
עד 52 שבועות	..	100% מההכנסה האחרונה לפני הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	קוריאה
..	לוקסמבורג
אין (במסגרת ביטוח בריאות)	אין (במסגרת ביטוח בריאות)	אין (במסגרת ביטוח בריאות)	אין (במסגרת ביטוח בריאות)	מכסיקו
..	הולנד
עד שנה	..	100% מההכנסה האחרונה לפני הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	ניו זילנד
עד 6 חודשים	אין	100% מההכנסה הממוצעת בשנה שלפני הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	נורווגיה
אין	אין	70% מההכנסה האחרונה לפני הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	פולין
עד 52 שבועות	אין	ב-3 הימים הראשונים: 55% מהשכר היומי לפני הפגיעה. מהיום ה-4: 25% (עד התקרה)	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	פורטוגל
עד 12 חודשים	אין	75% מההכנסה האחרונה לפני הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	סלובקיה
אין	1 ימים	80% מההכנסה האחרונה לפני הפגיעה	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	ספרד
אין	3 ימים	80% מההכנסה האחרונה לפני הפגיעה (עד התקרה)	אין (כל עוד לא נקבעה נכות לצמיתות)	שוודיה
..	נפגעי עבודה: מהיום ה-91 (עד אז: דמי מחלה). מחלה מקצועית: 3 ימים	..	לפחות 14%	שווייץ
אין	טורקיה
..	בריטניה
..	ארצות הברית

לוח 4: ביטוח נפגעי עבודה - אי כושר לצמיחות במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	סך נכות מזכה	שיעור הקצבה	מדינה
ישראל	20% לפחות	עפ"י הכנסתו של הנפגע לפני הפגיעה ויחסית לדרגת נכותו	
אוסטרליה	
אוסטריה	20% לפחות	66.6% השכר האחרון כפול שיעור אי כושר	
בלגיה	אין	אחוז השכר בהתאם לשיעור הנכות (נכות נמוכה מ-5%: 50% השכר ונכות בין 10%-5%: 75% מהשכר)	
קנדה	
צ'כיה	33% לפחות	100% השכר האחרון לפני הפגיעה	
דנמרק	15% לפחות	80% מההכנסה המבוטחת במקרה של אי כושר מלא וחלק יחסי במקרה של נכות חלקית (עד התקרה)	
פינלנד	אי כושר של 10% לפחות והפחתת השכר של 5% לפחות	85% מההכנסה המבוטחת במקרה של אי כושר מלא (75% מגיל 65) וחלק יחסי במקרה של נכות חלקית	
צרפת	לפחות אין	השכר הממוצע של השנה האחרונה כפול שיעור אי כושר	
גרמניה	20% לפחות	66.6% מהשכר (שנה אחרונה) כפול דרגת הנכות	
יוון	50% לפחות	מבוטח עד 1992: מ-25 פעמים השכר הממוצע של קבוצת הביטוח של הנפגע. מבוטח מ-1993: 70% משכר המינימום החודשי	
הונגריה	13% לפחות	השכר הממוצע של השנה האחרונה כפול שיעור אי כושר	
איסלנד	10% לפחות	אי כושר של מעל 75%: סכום קבוע של 8.233 אירו לשנה ותוספת לפי גיל. אי כושר נמוך מ-75%: מחצית הסכום המלא בתוספת 2% על כל אחוז נכות שבין 50%-75	
אירלנד	1% לפחות	עד 19%: פיצוי חד פעמי. מ-20%: השכר האחרון כפול שיעור אי כושר	
איטליה	6% לפחות	עד 15%: פיצוי חד פעמי. מ-16%: 60% מהשכר האחרון כפול דרגת הנכות	
יפן	
קוריאה	
תוספת עבור תלויים			
תוספת לפי מספר ילדים			
..			
תוספת לכל ילד			
אין			
..			
אין			
אין			
אין			
אין			
תוספת לכל ילד (מ-1993)			
אין			
תוספת חודשית של 121 אירו עבור כל ילד עד גיל 18			
תוספת עבור בן זוג ולכל ילד			
תוספת של 5% בעבור כל תלוי (בן זוג וילד)			
..			
..			

לוח 4: ביטוח נפגעי עבודה - (המשך)

תוספת עבור תלויים	שיעור הקצבה	סך נכות מזכה	מדינה
אין	תוספת עבור תלויים של נכות חלקית	אין	לוקסמבורג
..	85% מההכנסה המבוטחת במקרה של אי כושר מלא וחלק יחסי במקרה של נכות חלקית	..	מכסיקו
..	כלול במסגרת ביטוח בריאות או ביטוח נכות	אין ביטוח נפגעי עבודה	הולנד
..	ניו זילנד
תוספת לפי מצב משפחתי	66% השכר האחרון (עד התקרה)	30% לפחות	נורווגיה
אין	עד 80% השכר האחרון במקרה של נכות מלאה	אין	פולין
תוספת של 10% בעבור בן זוג ולכל ילד	בין 50% ל-80% מ-70% השכר האחרון לפי דרגת אי כושר	אין	פורטוגל
אין	80% השכר האחרון	10% לפחות	סלובקיה
אין	בין 50% ל-100% השכר האחרון לפי דרגת אי כושר	33% לפחות	ספרד
אין	100% מהפחתת השכר	7% לפחות	שוודיה
אין	80% מההכנסה המבוטחת במקרה של אי כושר מלא וחלק יחסי במקרה של נכות חלקית	10% לפחות	שווייץ
..	טורקיה
תוספת לילדים	סכום קבוע המשתנה לפי דרגת נכות	14% לפחות	בריטניה
..	ארצות הברית

לוח 5: ביטוח נפגעי עבודה - מקבלי דמי פגיעה במדינות ה-OECD ובישראל, 2007

מדינה	מקבלי דמי פגיעה כאחוז המועסקים	אחוז ממקבלי דמי פגיעה שנקבעו להם 30 ימי אי כושר לפחות	אחוז מהתאונות שהיו בדרך לעבודה וממנה
ישראל	2.3	39.5	23.9
אוסטרליה
אוסטריה	5.1	23.1	6.9
בלגיה	3.2	31.8	13.2
קנדה
צ'כיה	2.6	44.4	6.4
דנמרק	4.9	15.8	4.6
פינלנד	6.3	12.1	7.2
צרפת	5.4	20.0	3.1
גרמניה	2.9	21.9	17.1
יוון	1.9	8.8	17.1
הונגריה	1.0	20.1	9.1
איסלנד
אירלנד	1.5	25.0	..
איטליה	2.7	28.6	13.5
יפן
קוריאה
לוקסמבורג	3.4	18.0	12.8
מכסיקו
הולנד	2.5	14.8	16.2
ניו זילנד
נורווגיה	3.1	13.8	3.5
פולין	1.1	56.2	28.5
פורטוגל	3.0	38.0	8.1
סלובקיה	1.6	23.9	8.2
ספרד	3.9	28.5	7.6
שוודיה	5.1	8.6	8.6
שווייץ
טורקיה
בריטניה	3.2	11.5	7.7
ארצות הברית
ממוצע OECD	3.2	23.2	10.0

ביטוח אבטלה

עיקרי הממצאים

מאז שנת 2002, תנאי הזכאות לדמי אבטלה בישראל מחמירים עם המובטלים; זאת בהשוואה לשנים קודמות וגם בהשוואה למדינות אחרות:

- 1. תקופת אכשרה:** היחס שבין תקופת עבודה המזכה בדמי אבטלה מתוך התקופה המובאת בחשבון היא 2/3 בישראל, כאשר ברוב המדינות יחס זה אינו מגיע לחצי.
- 2. התקופה המרבית לתשלום דמי אבטלה:** בחלק מהמדינות, משך התשלום אחיד לכל המובטלים. במדינות אחרות, התקופה המרבית מותנית בכמה גורמים דמוגרפיים כגון גיל, מצב משפחתי או תלויים. במדינות מסוימות, גם משך תקופת העבודה משפיע על התקופה המרבית. בישראל, תקופת התשלום משתנה בהתאם למצב המשפחתי ולמספר תלויים. במהלך השנים, קוצרה התקופה המרבית לצעירים בישראל: בתחילת הפעלת החוק בשנת 1973, התקופה המרבית היתה 138 או 175 יום בהתאם למספר תלויים. היום, התקופה המרבית היא 50 יום בלבד למובטלים צעירים עד גיל 25, 67 יום למובטלים בני 25-28, ו-100 ימים למובטלים עד גיל 35. למובטלים מבוגרים, התקופה המרבית נשארת 138 או 175 ימים בהתאם למצב המשפחתי ולמספר תלויים.
- 3. תקופת המתנה:** בכחחצית מדינות ה-OECD, אין תקופת המתנה. במדינות האחרות, תקופת המתנה נעה בין שלושה לשמונה ימים, חוץ מבקנדה שהיא מגיעה לשבועיים. בישראל, תקופת המתנה היא בת חמישה ימים.
- 4. גובה התשלום לדמי אבטלה:** ברוב המדינות, סכום דמי האבטלה מחושב כאחוז מהשכר האחרון של המובטל, וכך גם בארץ. בשנים האחרונות, הופחת השיעור בכ-25% למובטלים הצעירים בארץ. גובה התשלום נע בין 18% מהשכר האחרון בפולין ועד 90% בדנמרק. בישראל, דמי אבטלה נעים בין 45% ל-80% מהשכר האחרון של המובטל, לפי רמת שכרו לפני תקופת האבטלה.
- 5. שיעור מקבלי דמי אבטלה:** בשנת 2007, כ-24% מהבלתי מועסקים בארץ קיבלו תשלום דמי אבטלה. שיעור זה הינו נמוך מכל מדינות ה-OECD בהן השיעור הממוצע הוא כ-52%. במדינות מסוימות, שיעור המקבלים גבוה במיוחד, כגון הולנד (90%) או צרפת (80%).
- 6. ביטוח אבטלה לעצמאים:** ברוב המדינות, אין ביטוח אבטלה לעצמאים. רק באיסלנד ובלוקסמבורג ביטוח אבטלה לעצמאים הוא ממלכתי וחובה. בכמה מדינות הוא ממלכתי וולונטרי כמו בשוודיה, גרמניה, אוסטריה (מינואר 2009), אירלנד ונורווגיה (רק לדייגים). בפינלנד ובדנמרק, הוא וולונטרי ומבוצע באמצעות קרנות מיוחדות.

הגדרות

תקופת אכשרה: תקופת עבודה ותשלום דמי ביטוח המזכה בדמי אבטלה.

תקופת המתנה: מספר ימי אבטלה שבגינם יש זכאות לדמי אבטלה אך לא משולמים דמי אבטלה עבורם.

תקופה מרבית: מספר ימים מקסימלי בגינם זכאי המובטל לתשלום דמי אבטלה.

תקרה: דמי אבטלה מקסימליים.

רצפה: דמי אבטלה מינימליים.

מקורות

- אתר האינטרנט של ה-OECD : www.oecd.org/els/social/workincentives
- The EU's Mutual Information System on Social Protection (MISSOC)
- ד' גורדון וא' טולדנו, **חוק ביטוח אבטלה: השוואה בינלאומית 1997**, דפי דיון מס' 11, המוסד לביטוח לאומי, דצמבר 1998.
- א' טולדנו, **מקבלי דמי אבטלה 2008**, סקר תקופתי מס' 221, המוסד לביטוח לאומי, מארס 2009.

לוח 1 : ביטוח אבטלה - תקופת אכשרה בביטוח אבטלה במדינות ה- OECD ובישראל, 2009

תקופת אכשרה	מדינה
12 חודשים בתוך 18 חודשים שקדמו לאבטלה	ישראל
..	אוסטרליה
52 שבועות של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 24 חודשים	אוסטריה
312 ימים של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 18 חודשים	בלגיה
665 שעות של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 12 חודשים	קנדה
12 חודשים של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 36 חודשים	צ'כיה
52 שבועות של עבודה בתוך 3 שנים	דנמרק
43 שבועות של עבודה בתוך 28 חודשים	פינלנד
4 חודשים של תשלום דמי ביטוח בתוך 28 חודשים	צרפת
12 חודשים של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 34 חודשים	גרמניה
125 יום של תשלום דמי ביטוח בתוך 14 החודשים האחרונים או 200 יום של תשלום דמי אבטלה בתוך 3 שנים	יוון
365 יום של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 4 שנים	הונגריה
12 שבועות של עבודה ותשלום דמי ביטוח	איסלנד
39 שבועות של תשלום דמי ביטוח בתוך שנה	אירלנד
52 שבועות של תשלום דמי ביטוח בתוך שנתיים	איטליה
6 חודשי עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 12 החודשים האחרונים	יפן
6 חודשי עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 18 החודשים האחרונים	קוריאה
26 שבועות של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 12 החודשים האחרונים	לוקסמבורג
..	מכסיקו
26 שבועות של עבודה בתוך 36 השבועות האחרונים ו-52 ימים של תשלום דמי ביטוח ב-4 מ-5 השנים האחרונות	הולנד
..	ניו זילנד
השכר השנתי בשנה שקדמה לאבטלה חייב להיות לפחות 24% מהשכר הממוצע או 16% מהשכר הממוצע במשך 3 השנים האחרונות	נורווגיה
365 יום של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 18 החודשים האחרונים	פולין
450 יום עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 24 החודשים האחרונים	פורטוגל
3 שנים עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך 4 שנים האחרונות	סלובקיה
360 יום של תשלום דמי ביטוח בתוך 6 שנים	ספרד
6 חודשים של עבודה בתוך 12 חודשים לפני האבטלה	שוודיה
12 חודשים של עבודה ותשלום דמי ביטוח בתוך שנתיים	שווייץ
600 יום של עבודה בתוך 3 שנים ולפחות 120 יום של תשלום דמי ביטוח	טורקיה
שנתיים של תשלום דמי ביטוח	בריטניה
20 שבועות של עבודה והכנסה בסכום מינימלי (לפי המדינה)	ארצות הברית

לוח 2 : ביטוח אבטלה - התקופת המרבית לתשלום דמי אבטלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

הוראות מיוחדות	תקופה מרבית (חודשים)	מדינה
בהתאם למצב המשפחתי ומספר תלויים (5.5 עד 7)	7	ישראל
..	..	אוסטרליה
בהתאם לגיל ותקופת העבודה	12	אוסטריה
במקרים מסויימים הגבלות מינהליות	ללא הגבלה	בלגיה
בהתאם לגיל ולמדינה	9	קנדה
בהתאם לגיל המובטל	11	צ'כיה
-	48	דנמרק
בהתאם לגיל המובטל	16	פינלנד
בהתאם לגיל ותקופת העבודה	36	צרפת
בהתאם לגיל ותקופת העבודה	12	גרמניה
בהתאם לתקופת העבודה	12	יוון
בהתאם לתקופת העבודה	9	הונגריה
-	36	איסלנד
בהתאם לגיל ותקופת העבודה	10	אירלנד
בהתאם לגיל (הארכה מעל גיל 50)	7	איטליה
-	10	יפן
-	7	קוריאה
בהתאם לגיל (הארכה מעל גיל 50)	12	לוקסמבורג
..	..	מכסיקו
בהתאם לגיל ותקופת העבודה	38	הולנד
..	..	ניו זילנד
בהתאם לתקופת העבודה	24	נורווגיה
בהתאם לגיל ולאזורים	18	פולין
בהתאם לגיל ותקופת העבודה	24	פורטוגל
-	6	סלובקיה
בהתאם לתקופת העבודה	24	ספרד
בהתאם לגיל המובטל	15	שוודיה
בהתאם לגיל ותקופת העבודה	18	שווייץ
-	10	טורקיה
-	6	בריטניה
בהתאם למדינה	6	ארצות הברית

לוח 3 : ביטוח אבטלה - תקופת המתנה בביטוח אבטלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

תקופת המתנה (ימים)	מדינה
5	ישראל
..	אוסטרליה
0	אוסטריה
0	בלגיה
14	קנדה
0	צ'כיה
0	דנמרק
7	פינלנד
7	צרפת
0	גרמניה
6	יוון
0	הונגריה
0	איסלנד
3	אירלנד
8	איטליה
7	יפן
14	קוריאה
0	לוקסמבורג
..	מכסיקו
0	הולנד
..	ניו זילנד
5	נורווגיה
7	פולין
0	פורטוגל
0	סלובקיה
0	ספרד
7	שוודיה
5	שווייץ
0	טורקיה
3	בריטניה
0	ארצות הברית

לוח 4 : ביטוח אבטלה - שיעורי התשלום לדמי אבטלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

תוספת תלויים	גובה התשלום			מדינה
	תקרה (% מהשכר הממוצע)	רצפה (% מהשכר הממוצע)	כאחוז מהשכר האחרון	
	100	..	80-45 לפי רמת השכר	ישראל
-	אוסטרליה
תשלום קבוע לכל תלוי	40	..	55	אוסטריה
הרצפה עולה כשיש תלויים	34	24	60	בלגיה
תוספת תלויים למשפחות לפי רמת ההכנסה ומספר ילדים	54	..	55	קנדה
התקרה עולה כשיש ילדים	59	..	50	צ'כיה
-	53	43	90	דנמרק
תוספת לפי מספר ילדים תלויים	תשלום קבוע (18% השכר הממוצע) ותוספת של עד 45% השכר העולה על התשלום הקבוע	פינלנד
-	224	30	57	צרפת
תוספת לפי מספר ילדים תלויים	90	..	60	גרמניה
10% מהשכר לכל תלוי	19	18	50	יוון
-	29	15	60	הונגריה
תוספת לפי מספר ילדים תלויים	סכום קבוע (37% השכר הממוצע)	איסלנד
תוספת קבועה לכל תלוי	סכום קבוע (27% השכר הממוצע)	אירלנד
-	52	..	50	איטליה
-	53	..	50	יפן
-	44	23	50	קוריאה
5% מהשכר לכל ילד תלוי	94	..	80	לוקסמבורג
-	מכסיקו
-	113	30	70	הולנד
-	ניו זילנד
תוספת קבועה לכל ילד תלוי	96	16	62	נורווגיה
-	18	פולין
-	101	34	65	פורטוגל
-	94	..	סכום קבוע	סלובקיה
התקרה והרצפה עולות כשיש ילדים	48	22	70	ספרד
-	57	26	80	שוודיה
10% מהשכר לכל ילד תלוי	104	..	70	שווייץ
-	27	13	50	טורקיה
-	סכום קבוע (10% השכר הממוצע)	בריטניה
תוספת קבועה לכל תלוי	61	14	53	ארצות הברית

**לוח 5 : ביטוח אבטלה - מקבלי דמי אבטלה כאחוז מהבלתי מועסקים אבטלה במדינות ה-OECD
ובישראל, 2006-2007**

מקבלי דמי אבטלה כאחוז מהבלתי מועסקים		בלתי מועסקים (אלפים)		מקבלי דמי אבטלה		מדינה
2007	2006	2007	2006	2007	2006	
23.5	23.7	212	236	49,817	55,941	ישראל
..	..	482	516	אוסטרליה
61.7	61.9	186	195	114,468	120,969	אוסטריה
..	..	358	382	בלגיה
..	..	1,079	1,109	קנדה
42.2	36.0	276	371	116,478	133,491	צ'כיה
68.1	90.4	106	114	71,893	103,255	דנמרק
45.0	46.6	183	204	82,458	95,111	פינלנד
80.3	84.2	2,215	2,433	1,779,395	2,048,992	צרפת
30.4	34.3	3,557	4,209	1,079,802	1,445,089	גרמניה
..	..	398	427	יוון
30.3	28.4	312	317	94,648	90,010	הונגריה
..	..	4	5	איסלנד
65.0	67.6	100	91	65,154	61,729	אירלנד
37.9	32.4	1,412	1,621	535,636	525,061	איטליה
..	..	2,470	2,700	יפן
..	..	783	827	קוריאה
..	..	8	10	לוקסמבורג
..	..	1,495	1,367	מכסיקו
90.0	93.8	279	332	251,100	311,700	הולנד
..	..	80	82	ניו זילנד
52.0	61.2	62	80	32,112	48,826	נורווגיה
..	..	1,619	2,344	פולין
44.9	56.5	441	406	197,718	229,327	פורטוגל
28.3	27.6	292	353	82,659	97,685	סלובקיה
42.4	39.1	1,834	1,837	778,365	718,621	ספרד
45.0	..	294	..	132,247	178,413	שוודיה
67.0	75.2	156	169	104,317	126,823	שווייץ
..	..	2,381	2,444	טורקיה
..	..	1,593	1,622	בריטניה
..	..	7,075	7,003	ארצות הברית

לוח 6 : ביטוח אבטלה - ביטוח אבטלה לעצמאים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

תנאי זכאות	מדינה
לא קיים	ישראל
..	אוסטרליה
קיים כביטוח וולונטרי (מ-2009)	אוסטריה
לא קיים	בלגיה
..	קנדה
..	צ'כיה
קיים כביטוח וולונטרי (קרנות מיוחדות)	דנמרק
קיים כביטוח וולונטרי (קרנות מיוחדות)	פינלנד
לא קיים	צרפת
קיים כביטוח וולונטרי לעצמאי שהיה קודם שכיר	גרמניה
לא קיים	יוון
..	הונגריה
קיים וחובה לכל העצמאים	איסלנד
קיים לדייגים בלבד (וולונטרי)	אירלנד
לא קיים	איטליה
..	יפן
..	קוריאה
קיים (לאחר 2 שנות תשלום דמי ביטוח)	לוקסמבורג
..	מכסיקו
לא קיים	הולנד
..	ניו זילנד
קיים לדייגים בלבד (וולונטרי)	נורווגיה
..	פולין
לא קיים	פורטוגל
קיים כביטוח וולונטרי	סלובקיה
לא קיים	ספרד
קיים כביטוח וולונטרי	שוודיה
לא קיים	שווייץ
..	טורקיה
לא קיים	בריטניה
..	ארצות הברית

ביטוח נכות

עיקרי הממצאים

1. ברוב מדינות ה-OECD, מבוטחים בביטוח נכות המועסקים בלבד. ישנן מדינות מעטות שמבטחות, כמו בישראל, גם את התושבים הלא עובדים (דנמרק, הולנד). מדינות מסוימות משלבות רובד בסיסי לכל התושבים עם קצבה משלימה למועסקים (פינלנד, איסלנד, נורווגיה ושוודיה).
2. ברוב המדינות הנכה מוגדר לפי ירידה בכושרו להשתכר. שיעור הירידה בכושר ההשתכרות המזכה בקצבה נע בין 25% (שוודיה) ל-100% (אנגליה).
3. במדינות מעטות, לא נקבע שיעור מינימאלי המזכה בקצבת נכות (פינלנד ולוקסמבורג).
4. ברוב המדינות הקצבה משולמת ללא המתנה, מיום קביעת הנכות. במדינות ספורות, הקצבה משולמת לאחר תקופת של תשלום דמי מחלה. בישראל, יש תקופת המתנה של 90 יום.
5. גובה הקצבה נקבעת ברוב המדינות, לפי דרגת אי כושר ובהתחשב בפרמטרים נוספים, כגון תקופת הביטוח, ההכנסות המבוטחות, מצב משפחתי וגיל.
6. במדינות מסוימות, קצבת הנכות היא בסכום קבוע ואינה פונקציה של שיעור אי הכושר (אירלנד או איטליה).
7. במדינות מסוימות, קיימת קצבה מינימלית שנעה בין 10% מההכנסה הלאומית לנפש (הונגריה) לכ-35% (אוסטריה וצרפת).
8. בקרב מדינות ה-OECD שדיווחו על אופן קביעת הירידה בכושר ההשתכרות, מדינה אחת בלבד דיווחה כי דרגת אי הכושר נקבעת בידי פקידי הביטוח הלאומי (נורווגיה). במדינות האחרות שנסקרו (כ-10 מדינות), דרגת אי הכושר נקבעת בידי ועדה רפואית או בידי רופא מקופת החולים.
9. רוב המדינות קבעו כללים המגבילים את הנכים לעבוד בזמן קבלת הקצבה: הנכה רשאי לעבוד ולהשתכר ללא הפחתת הקצבה עד סכום מסוים קבוע (אוסטריה, נורווגיה) או עד אחוז מההכנסתו לפני הנכות (צרפת, הונגריה) או עד אחוז מהשכר הממוצע במשק (פולין). במדינות אחרות כל הכנסתו מהעבודה מתקזזת מהקצבה (בלגיה, דנמרק).
10. מהתפלגות מקבלי קצבת נכות לפי השתתפותם בשוק העבודה במדינות ה-OECD הנבחרות ובישראל, עולה כי כשליש ממקבלי קצבת נכות במדינות ה-OECD הם מועסקים, לעומת כ-10% בישראל. אולם, יש שונות גדולה בין מדינות ה-OECD: בשתי מדינות (שוודיה ומכסיקו), שיעור השתתפות הנכים בשוק העבודה גבוה מ-60%; לעומת זאת, בשלוש מדינות אחרות (אוסטרליה, ספרד, אוסטריה), שיעור השתתפות הנכים בשוק העבודה נמוך במיוחד (10%-15%). בישראל, שיעור השתתפות הנכים בשוק העבודה נשאר נמוך במיוחד (כ-11% בשנת 2009), זאת למרות מגמת העלייה שנרשמה במהלך העשור האחרון.

11. בשמונה ממדינות ה-OECD, יש חובה למעסיקים הגדולים (יותר מ-20 עובדים) להעסיק אחוז מסוים של נכים: שיעור העסקת הנכים מתוך סך כוח האדם נע בין 2% (ספרד) ל-6% (צרפת).
12. מדינות אחדות מדווחות על הטבות נוספות שמוענקות לנכים, כגון הנחה בתחבורה ציבורית, מענקי דיור והנחה ברכישת תרופות.
13. נכה התלוי בעזרת הזולת זכאי לקצבה בסכום קבוע (בלגיה, איסלנד, אירלנד) או לפי רמת חומרת התלות (פינלנד, נורווגיה).
14. רוב המדינות מעניקות קצבה לילד נכה הזקוק לטיפול מיוחד בבית או הסובל מפיגור התפתחותי. הקצבה יכולה להיות משולמת כתוספת לקצבת הילדים (אוסטריה, הולנד), כסכום קבוע ואחיד (אירלנד, שוודיה) או לפי רמת חומרת התלות (בלגיה, פינלנד, צרפת).
15. בשנת 2007, קיבלו בישראל קצבה כ-4.6% מכלל האוכלוסייה בגיל המזכה לה, לעומת 3.0% בשנת 1990. למרות הגידול שחל במהלך שני העשורים האחרונים, שיעור מקבלי קצבת נכות בישראל (4.7% ב-2009), עדיין נמוך מהשיעור הממוצע של מדינות ה-OECD (5.6% ב-2007). יש לציין שבמדינות מסוימות, חלה ירידה בשיעור הנכים, זאת בעקבות החמרת תנאי הזכאות: בהולנד לדוגמה, שיעור הנכות המזכה בקצבה הועלה מ-15% ל-35% ב-2006.

הגדרות

תקופת המתנה: תקופה שבמהלכה לא משולמת קצבת נכות לנכה (אלא דמי מחלה ברב המקרים).

מקבלי קצבת נכות מקרב האוכלוסייה: בישראל: כאחוז מהאוכלוסייה בגיל 18 עד גיל הפרישה; מדינות ה-OECD: כאחוז מהאוכלוסייה בגיל 18-65.

מקורות הלוחות

לוחות 1-4, 8-11 The EU's Mutual Information System on Social Protection (MISSOC)

לוח 5 Assessing disability in Europe, similarities and differences, Council of Europe Publishing, 2002

לוח 6

- The EU's Mutual Information System on Social Protection (MISSOC)
 - אתר סטטיסטי של ה-OECD: www.oecd.org/els/disability

לוחות 7, 12

- אתר סטטיסטי של ה-OECD: www.oecd.org/els/disability
 - ישראל: המוסד לביטוח לאומי, נתונים פנימיים

מקורות אחרים

OECD, Sickness, disability and work: keeping on track in the economic downturn, Background Paper, Paris, 2009. -

ש' וסרשטיין, ר' פריאור, **מקבלי קצבת נכות כללית, 2006**, סקר מס' 213, המוסד לביטוח לאומי, נובמבר 2007. -

לוח 1: ביטוח נכות - מבוטחים ומימון במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	מבוטחים	מימון
ישראל	תושב ישראל שמלאו לו 18 שנה וטרם הגיע לגיל הפרישה	דמי ביטוח והשתתפות המדינה
אוסטרליה
אוסטריה	שכירים (גם בהכשרה מקצועית), עצמאים וכל סוגי עבודה אחרים	דמי ביטוח (כלולים בביטוח זיקנה) והשתתפות המדינה
בלגיה	שכירים ועצמאים בלבד	מתוך שיעור דמי הביטוח הגלובלי ו-10% מביטוח הרכב
קנדה
צ'כיה	שכירים, עצמאים ומובטלים	דמי ביטוח (כלולים בביטוח זיקנה)
דנמרק	כלל האוכלוסייה	ממשלה (מסים)
פינלנד	פנסיה בסיסית לכל תושב בן 16-65 ופנסיה משלימה למועסקים (שכירים ועצמאים) בני 18-68	דמי ביטוח (כלולים בביטוח זיקנה)
צרפת	מועסקים בלבד	דמי ביטוח כלולים בביטוח בריאות והשתתפות המדינה
גרמניה	שכירים עם כושר עבודה מוגבל (עד 6 שעות עבודה ביום)	דמי ביטוח כלולים בביטוח זיקנה (שכיר ומעסיק)
יוון	שכירים בלבד	דמי ביטוח כלולים בביטוח זיקנה (שכיר ומעסיק)
הונגריה	שכירים ועצמאים בלבד	דמי ביטוח (כלולים בביטוח זיקנה) והשתתפות המדינה
איסלנד	רובד של "פנסיה לאומית": תושבים בני 16-67; רובד של "פנסיה משלימה": שכירים ועצמאים בני 16-70	דמי ביטוח (כלולים בביטוח זיקנה) והשתתפות המדינה
אירלנד	שכירים (גם בהכשרה מקצועית) ועובדי מדינה מגיל 16	מתוך שיעור דמי הביטוח הגלובלי והשתתפות המדינה
איטליה	שכירים מהמגזר הפרטי	דמי ביטוח (כלולים בביטוח זיקנה) והשתתפות המדינה
יפן
קוריאה
לוקסמבורג	שכירים ועצמאים בלבד	דמי ביטוח (כלולים בביטוח זיקנה) והשתתפות המדינה
מכסיקו
הולנד	מועסקים עד גיל 65 ותושבים עד גיל 65 שאינם מסוגלים לעבוד	דמי ביטוח והשתתפות המדינה
ניו זילנד
נורווגיה	פנסיה בסיסית לכל תושב מעל גיל 16 ופנסיה משלימה למועסקים	מתוך שיעור דמי הביטוח הגלובלי והשתתפות המדינה
פולין	מועסקים (שכירים, עצמאים וחקלאיים)	דמי ביטוח והשתתפות המדינה
פורטוגל	מועסקים בלבד (שכירים ועצמאים)	מתוך שיעור דמי הביטוח הגלובלי והשתתפות המדינה
סלובקיה	מועסקים המבוטחים בביטוח בריאות	דמי ביטוח והשתתפות המדינה
ספרד	שכירים בלבד	מתוך שיעור דמי הביטוח הגלובלי (שכיר ומעסיק)
שוודיה	רובד בסיס לכל התושבים והשלמה למועסקים בני 19-64	דמי ביטוח (כלולים בביטוח זיקנה) והשתתפות המדינה
שווייץ	רובד בסיסי: תושבים מועסקים; רובד שני: שכירים מעל גיל 17 המשתכרים מעל סכום שנתי מסויים (€ 13.796 ב-2009)	רובד בסיסי: דמי ביטוח והשתתפות המדינה; רובד שני: כלול בביטוח זיקנה
טורקיה
בריטניה	שכירים, עצמאים ומובטלים	מתוך שיעור דמי הביטוח הגלובלי
ארצות הברית

לוח 2: ביטוח נכות - שיעור הנכות המזכה בקצבה ותקופת ההמתנה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	סך נכות מזכה	תקופת המתנה/מועד תשלום
ישראל	נכות רפואית של 60% לפחות (40% לפחות אם נקבעו לו 25% לפחות מליקוי אחד; לעקרת בית - 50% לפחות) ואבדן כושר בשיעור 50% לפחות	המתנה של 90 יום
אוסטרליה
אוסטריה	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 50%	מהיום הראשון של החודש שלאחר תאריך קבלת ההחלטה.
בלגיה	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 66%	קצבת נכות משולמת לאחר תקופת המתנה של שנה (השנה הראשונה של אי כושר מכוסה ט"י
קנדה
צ'כיה	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 33%	מיום שנוצרה אי הכושר, אין המתנה
דנמרק	עד 2002: אי כושר של 50%. מ-2003: אין מינימום נדרש (גמלה בסיסית למי שלא מסוגל לטבד)	מהיום הראשון של החודש שלאחר תאריך קבלת ההחלטה
פינלנד	לא קיים שיעור מינימלי	מיום סיום תשלום דמי מחלה (עד 300 יום)
צרפת	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 66.66%	הקצבה משולמת עם סיום תשלום דמי מחלה
גרמניה	אי כושר מלא: פחות מ-3 שעות עבודה ביום אי כושר חלקי: עד 6 שעות עבודה ביום	נכות זמנית: מהחודש השביעי בו נוצרה הנכות. נכות לצמיתות: אין המתנה
יוון	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 50%	מיום אישור הזכאות לנכות
הונגריה	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 50%	מיום שנוצרה אי הכושר, אין המתנה
איסלנד	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 50%	"פנסיה לאומית": מיום קבלת ההחלטה. "פנסיה משלימה": 3 חודשים לאחר שנוצרה הנכות
אירלנד	אובדן כושר עבודה לצמיתות	קצבת נכות משולמת לאחר תקופת המתנה של שנה (השנה הראשונה של אי כושר מכוסה ט"י
איטליה	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 66%	מיום אישור הזכאות לנכות
יפן
קוריאה
לוקסמבורג	לא קיים שיעור מינימלי	לאחר סיום תשלום דמי מחלה
מכסיקו
הולנד	מועסקים: מ-2006 35% (15% עד 2005). תושבים: 25%	המתנה של 104 שבועות (תקופה של תשלום דמי מחלה)
ניו זילנד
נורווגיה	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 50%	אין המתנה
פולין	לא קיים שיעור מינימלי	אין המתנה
פורטוגל	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 66.66%	אין המתנה
סלובקיה	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 41%	מיום קביעת הנכות
ספרד	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 33%	מיום קביעת הנכות
שוודיה	ירידה בכושר ההשתכרות של לפחות 25%	אין המתנה
שווייץ	אי כושר בין 40% (רבע קצבה) ל-70% (קצבה שלמה)	מיום שנוצרה אי הכושר, אין המתנה
טורקיה
בריטניה	ירידה בכושר ההשתכרות של 100%	המתנה של שנה (תקופה של תשלום דמי מחלה)
ארצות הברית

לוח 3 : ביטוח נכות - הסיכונים המכוסים ע"י ביטוח נכות במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

כיסוי ביטוחי	מדינה
ירידה בכושר עבודה הנובעת מליקוי גפני, שכלי או נפשי, הנובע ממחלה, מתאונה או ממום מלידה	ישראל
..	אוסטרליה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 52 שבועות)	אוסטריה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר שהעובד ניצל את ימי המחלה העומדים לרשותו במסגרת "ביטוח בריאות ממלכתי" (עד שנה)	בלגיה
..	קנדה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר שהעובד ניצל את ימי המחלה העומדים לרשותו במסגרת "ביטוח בריאות ממלכתי" (עד 380 יום)	צ'כיה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י המדינה (עד 52 שבועות)	דנמרק
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 300 יום)	פינלנד
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 12 חודשים)	צרפת
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 78 שבועות)	גרמניה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 720 יום)	יוון
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 52 שבועות)	הונגריה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 52 שבועות)	איסלנד
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר שהעובד ניצל את ימי המחלה העומדים לרשותו במסגרת ביטוח בריאות (עד שנה)	אירלנד
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 180 יום)	איטליה
..	יפן
..	קוריאה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר שהעובד ניצל את ימי המחלה העומדים לרשותו במסגרת "ביטוח בריאות ממלכתי" (עד שנה)	לוקסמבורג
..	מכסיקו
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (כולל תאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 104 שבועות)	הולנד
..	ניו זילנד
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 52 שבועות)	נורווגיה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 102 יום)	פולין
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 1,095 יום)	פורטוגל
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 52 שבועות)	סלובקיה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 12 חודשים)	ספרד
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 550 יום)	שוודיה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (לא קיים ביטוח חובה שמכסה את ימי מחלה)	שווייץ
..	טורקיה
ירידה בכושר השתכרות הנובעת ממחלה, מלידה או מתאונה (חוץ מתאונת עבודה). הכיסוי מתחיל לאחר קביעת שיעור אי כושר: עד אז העובד מקבל ימי המחלה ממומנים ע"י ביטוח מחלה (עד 52 שבועות)	בריטניה
..	ארצות הברית

לוח 4 : ביטוח נכות - גובה הקצבה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	הפרמטרים לקביעת גובה הקצבה	שיעור הקצבה	קצבה מינימלית	קצבה מירבית
ישראל	אובדן כושר עבודה ומצב משפחתי	60%-100% הקצבה המלאה ליחיד (המהווה 25% מהסכום הבסיסי)	60% מקצבת יחיד מלאה	132.5% מקצבת יחיד מלאה
אוסטרליה
אוסטריה	תקופת ביטוח והכנסות	אחוז מההכנסה לפי תקופת ביטוח גיל	מינימום של 772 אירו לחדש לבדד, תוספת לפי מצב משפחתי.	אין
בלגיה	מצב משפחתי ושכר לפני הנכות	40%-65% השכר האחרון לפי המצב המשפחתי	מינימום לפי מצב משפחתי (לדוגמה: 38.65 אירו ליום לנכה ללא תלויים)	מקסימום לפי מצב משפחתי (לדוגמה: 117.4 אירו ליום לנכה ללא תלויים)
קנדה
צ'כיה	שכר אחרון ומספר שנות ביטוח	סכום בסיסי בתוספת 1.5% בעבור כל שנת ביטוח	מינימום של 84 אירו לחדש	אין
דנמרק	דרגת אי כושר ומצב משפחתי	עד 2002: סכום בסיסי בתוספת לפי שיעור אי עושר וחלויים. מ-2003: סכום בסיסי בלבד	עד 2002: 1/40 מהקצבה הלאה	אין
פינלנד	פנסיה בסיסית: לפי שנות תושבות, מצב משפחתי. פנסיה משלימה: לפי שנות עבודה	פנסיה בסיסית: סכום קבוע לפי שנות תושבות מצב משפחתי והכנסות אחרות. פנסיה משלימה: תוספת לכל שנת עבודה (1.5%-4.5% לפי גיל)	אין	אין
צרפת	שכר מבוטח ב-10 השנים האחרונות	50%-30% מהשכר המבוטח לפי דרגת אי כושר	מינימום של 3,153 אירו לשנה (תוספת לתלויים)	30% מהתקרה לתשלום דמי ביטוח
גרמניה	ההכנסות המבוטחות	אי כושר מלא: אחוז מהשכר הממוצע. אי חלקי: אחוז ממחצית השכר הממוצע. אחוז הקצבה נקבע לפי ההכנסה המבוטחת, ואיזור (מערב/מזרח)	אין	אין
יוון	שכר, דרגת אי כושר ומספר שנות ביטוח	אחוז מהשכר בתוספת לפי מספר שנות ביטוח, תלויים ודרגת אי כושר	מינימום של 495 אירו לחדש	מקסימום של 2,773 אירו לחדש
הונגריה	דרגת אי כושר, שנות ביטוח, גיל והכנסה	63%-37% השכר האחרון לפי דרגת אי כושר, בתוספת לפי גיל ושנות ביטוח	מינימום של 105 אירו לחדש	מקסימום של 100% השכר האחרון
איסלנד	רובד של "פנסיה לאומית": דרגת אי כושר, גיל, משך שהייה במדינה והכנסה; רובד של "פנסיה משלימה": דרגת אי כושר וזריחה רפואית	"פנסיה לאומית": סכומים קבועים שמשותנים לפי דרגת אי כושר, משך שהייה במדינה והכנסה; תוספת לילדים. "פנסיה משלימה": לפי הכללים של הקרנות המבטחות	מינימום ל"פנסיה לאומית": אין מינימום לפנסיה משלימה	מקסימום ל"פנסיה לאומית": אין מקסימום לפנסיה משלימה
אירלנד	סכום קבוע לפי גיל	סכום קבוע (210 אירו לשבוע עד גיל 65 + תוספת לתלויים)	אין	אין
איטליה	שכר ומספר שנות ביטוח	סכום קבוע שמשתנה לפי מספר שנות ביטוח, ההכנסה	אין	אין

לוח 5 : ביטוח נכות - הגוף המוסמך לקביעת דרגת אי כושר במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	מי קובע את הנכות
ישראל	ועדה רפואית, עובד שיקום ופקיד תביעות
אוסטרליה	..
אוסטריה	..
בלגיה	ועדה רפואית של הביטוח הלאומי הממשלתי
קנדה	..
צ'כיה	..
דנמרק	..
פינלנד	..
צרפת	רופא מקופת החולים
גרמניה	ועדה רפואית של קופות החולים
יוון	..
הונגריה	ועדה רפואית
איסלנד	ועדה רפואית של הביטוח הלאומי הממשלתי
אירלנד	ועדות רפואיות של משרד הרווחה
איטליה	ועדה רפואית של הביטוח הלאומי הממשלתי
יפן	..
קוריאה	..
לוקסמבורג	..
מכסיקו	..
הולנד	ועדה רפואית של הביטוח הלאומי הממשלתי
ניו זילנד	..
נורווגיה	פקידים של הסניפים האזוריים של הביטוח הלאומי הממשלתי
פולין	..
פורטוגל	..
סלובקיה	..
ספרד	ועדה רפואית של הביטוח הלאומי הממשלתי
שוודיה	..
שווייץ	..
טורקיה	..
בריטניה	ועדה רפואית של הביטוח הלאומי הממשלתי
ארצות הברית	..

לוח 6 : ביטוח נכות - השתתפות הנכים בעבודה: כללי החקיקה ואחוז המועסקים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	תנאי זכאות לנכה שמקבל קצבה ועובד	אחוז מקבלי קצבת נכות המועסקים
ישראל	הנכה רשאי לעבוד ולהשתכר עד 55% מהשכר הממוצע, לפי רמת השכלתו (עד יולי 2009)	10.6
אוסטרליה	..	10.5
אוסטריה	הנכה רשאי לעבוד ולהשתכר עד סכום מסוים (357 אירו לחודש) ללא הפחתת הקצבה. מעל הסכום, הקצבה מופחתת בהתאם, אך היא לא תפחת מ-50% מהקצבה המלאה	13.7
בלגיה	הנכה רשאי לעבוד אך הכנסתו מעבודה מתקזזת מהקצבה	36.2
קנדה	..	-
ציכיה	הנכה רשאי לעבוד ללא מגבלה	-
דנמרק	הנכה רשאי לעבוד אך הכנסתו מעבודה מתקזזת בהתאמה	29.9
פינלנד	פנסיה בסיסית: הנכה אינו רשאי לעבוד. פנסיה משלימה: הפחתת הקצבה עד הכנסה מעבודה של 60% הפנסיה. מעל 60% הפנסיה נפסקת	-
צרפת	הנכה רשאי לעבוד אך הקצבה נפסקת אם הכנסתו מעבודה גבוהה מהכנסתו לפני הנכות	41.9
גרמניה	הנכה רשאי לעבוד אך הכנסתו מעבודה מתקזזת בהתאמה. מעל הכנסה מסוימת, הקצבה נפסקת	-
יוון	הנכה רשאי לעבוד אך מעל הכנסה מסוימת, הקצבה נפסקת	-
הונגריה	הנכה רשאי לעבוד ולהשתכר עד 30% מהכנסתו לפני הנכות	-
איסלנד	"פנסיה לאומית": הקצבה מופחתת ונפסקת כשההכנסה מעבודה עולה על סכום מסויים. "פנסיה משלימה": הפחתת הקצבה אם הכנסתו מהעבודה עולה על ההכנסה לפני הנכות	-
אירלנד	אסור לנכה לעבוד בעת קבלת הקצבה	-
איטליה	הנכה רשאי לעבוד בעבודה חלקית בהתאם לשיעור אי כושר. במקרה של אי כושר של 100%: אסור לעבוד	23.8
יפן	..	-
קוריאה	..	56.1
לוקסמבורג	הנכה רשאי לעבוד כל עוד שהכנסתו מעבודה לא תעלה על הכנסתו לפני הנכות. מעל הכנסה זו. הקצבה מופחתת בהתאם.	-
מכסיקו	..	61.7
הולנד	הנכה רשאי לעבוד אך שיעור אי הכושר יחושב מחדש	22.4
ניו זילנד	..	-
נורווגיה	הנכה רשאי לעבוד ולהשתכר עד תקרה מסוימת (8,116 אירו לשנה) ללא הפחתה בקצבה. מעל התקרה, הקצבה מופחתת בהתאם.	20.5
פולין	הנכה רשאי לעבוד ולהשתכר עד 70% השכר הממוצע במשק ללא הפחתת הקצבה. הפחתה מדורגת של הקצבה אם הכנסתו מעבודה נעה בין 70%-130 מהשכר הממוצע. מעל 130%: הקצבה נפסקת	-
פורטוגל	הנכה רשאי לעבוד כל עוד שהכנסתו לא תעלה על הכנסתו לפני הנכות. מעל הכנסה זו, הקצבה מופחתת בהתאם.	36.8
סלובקיה	הנכה רשאי לעבוד ללא מגבלה	-
ספרד	הנכה רשאי לעבוד כל עוד שהעבודה מתאימה לדרגת אי הכושר	12.6
שוודיה	נכה שיעבוד ימשיך לקבל מרכיבים מסויימים של הקצבה כגון מענק דיור, מענק לרכישת רכב, עזרה בבית	67.8
שווייץ	הנכה רשאי לעבוד ללא מגבלה (רובד בסיסי ורובד שני)	31.8
טורקיה	..	-
בריטניה	הנכה רשאי לעבוד ולהשתכר עד תקרה מסויימת (107 אירו לשבוע) ללא הפחתה בקצבה. מעל התקרה, הקצבה מופחתת בהתאם.	46.8
ארצות הברית	..	28.60
ממוצע OECD		32.80

**לוח 7: ביטוח נכות - מקבלי קצבת נכות לפי השתתפותם בכוח העבודה (%) במדינות ה-OECD
(סוף שנות ה-90) ובישראל (2002 ו-2009)**

מדינה	סך הכול	מועסקים	לא מועסקים
ישראל 2009	100.0	10.6	89.4
ישראל 2002	100.0	8.9	91.1
אוסטרליה (1998)	100.0	10.5	89.5
אוסטריה (1997)	99.9	13.7	86.2
בלגיה (1997)	100.0	36.2	63.8
קנדה
צ'כיה
דנמרק (1997)	100.0	29.9	70.1
פינלנד
צרפת (1997)	100.0	41.9	58.1
גרמניה
יוון
הונגריה
איסלנד
אירלנד
איטליה (1997)	99.9	23.8	76.1
יפן
קוריאה (2000)	100.1	56.1	44.0
לוקסמבורג
מכסיקו (1996)	100.0	61.7	38.3
הולנד (1997)	100.0	22.4	77.6
ניו זילנד
נורווגיה (1998)	100.0	20.5	79.5
פולין
פורטוגל (1997)	100.0	36.8	63.2
סלובקיה
ספרד (1997)	100.0	12.6	87.4
שוודיה (1997)	100.0	67.8	32.2
שווייץ (1997)	100.0	31.8	68.2
טורקיה
בריטניה (1996)	100.0	46.8	53.2
ארצות הברית (1996)	100.0	28.6	71.4
ממוצע OECD	100.0	32.8	67.2

לוח 8 : ביטוח נכות - חובת העסקת עובדים נכים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	חובת העסקה
ישראל	אין
אוסטרליה	..
אוסטריה	המעסיקים יותר מ-25 שכירים חייבים להעסיק נכים בשיעור של 4% מכוח האדם לפחות
בלגיה	אין
קנדה	..
צ'כיה	המעסיקים יותר מ-25 שכירים חייבים להעסיק נכים בשיעור של 4% מכוח האדם לפחות
דנמרק	אין
פינלנד	אין
צרפת	המעסיקים יותר מ-20 שכירים חייבים להעסיק נכים בשיעור של 6% מכוח האדם לפחות
גרמניה	המעסיקים יותר מ-20 שכירים חייבים להעסיק נכים בשיעור של 5% מכוח האדם לפחות
יוון	אין
הונגריה	המעסיקים יותר מ-20 שכירים חייבים להעסיק נכים בשיעור של 5% מכוח האדם לפחות
איסלנד	אין
אירלנד	אין
איטליה	אין
יפן	..
קוריאה	..
לוקסמבורג	המעסיקים יותר מ-20 שכירים חייבים להעסיק נכים בשיעור של 2% מכוח האדם לפחות
מכסיקו	..
הולנד	אין
ניו זילנד	..
נורווגיה	אין
פולין	..
פורטוגל	..
סלובקיה	המעסיקים יותר מ-20 שכירים חייבים להעסיק נכים בשיעור של 3% מכוח האדם לפחות
ספרד	המעסיקים יותר מ-50 שכירים חייבים להעסיק נכים בשיעור של 2% מכוח האדם לפחות
שוודיה	אין
שווייץ	אין
טורקיה	..
בריטניה	אין
ארצות הברית	..

לוח 9 : ביטוח נכות - הטבות נלוות לנכים במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	הטבות נלוות
ישראל	סיוע לרכישת דיור (לחסרי דירה), סיוע ברכישת מכשירי שיקום, הנחה בתשלומי ארנונה, הנחת באגרת רישוי לרכב ועוד
אוסטרליה	..
אוסטריה	..
בלגיה	..
קנדה	..
צ'כיה	..
דנמרק	הנחה בתחבורה ציבורית. מענק שנתי למימון מכשירים מיוחדים (2,418 אירו לשנה)
פינלנד	מענק דיור (לפי מבין הכנסה), מענק תזונתי (21 אירו לחודש)
צרפת	..
גרמניה	..
יוון	..
הונגריה	כל התרופות הקשורות לנכות ניתנות בחינם
איסלנד	..
אירלנד	תחבורה ציבורית חינם. מענק למימון להוצאות חימום, חשמל, טלפון וטלוויזיה
איטליה	..
יפן	..
קוריאה	..
לוקסמבורג	מענק חד פעמית לקראת סוף השנה בסך 647 אירו
מכסיקו	..
הולנד	מענק פטירה בגובה הקצבה החודשית האחרונה של הנכה
ניו זילנד	..
נורווגיה	החזר הוצאות (שנתי) למכירים והוצאות מיוחדות (עד 4,008 אירו לשנה)
פולין	מענק פטירה בגובה 200% השכר החודשי הממוצע במשק
פורטוגל	14 מענקים שונים משולמים במהלך השנה (מענק חופשה, מענק חג המולד וכו'): כל מענק בגובה הקצבה של אותו חודש
סלובקיה	..
ספרד	כל התרופות הקשורות לנכות ניתנות בחינם
שוודיה	מענק דיור לפי מבין הכנסה (עד 420 אירו לחודש)
שווייץ	..
טורקיה	..
בריטניה	..
ארצות הברית	..

לוח 10 : קצבה לשירותים מיוחדים - תנאי הזכאות וגובה הקצבה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

קצבה לשירותים מיוחדים	תנאי הזכאות	מדינה
קצבה בשיעור של 50%, 105% או 175% מקצבת יחיד מלאה לפי חומרת התלות בעזרת הזולת	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	ישראל
..	..	אוסטרליה
הסכום נקבע לפי 6 רמות בהתאם חומרת התלות (57, 143 או 302 אירו לחודש) בנוסף, שירות בבית למי שזקוק לעזרה בבית של יותר מ-50 שעות שבועיות סכום קבוע של 12.73 אירו ליום	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	אוסטריה
..	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	בלגיה
איך	..	קנדה
הסכום נקבע לפי חומרת התלות (מינימום: 2,418 אירו לשנה)	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	צ'כיה
הסכום נקבע לפי 6 רמות בהתאם לחומרת התלות (57, 143 או 302 אירו לחודש)	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	דנמרק
איך	איך	פינלנד
איך	איך	צרפת
סכום קבוע של 626 אירו לחודש	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת (עוורים ונכים קשים)	גרמניה
הסכום נקבע לפי חומרת התלות (105-138 אירו לחודש)	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	יוון
סכום חודשי קבוע של 152 אירו	קצבה לנכה בוגר לבד והתלוי בעזרת הזולת	הונגריה
תשלום שבועי קבוע של 7.70 אירו	קצבה לנכה בוגר לבד והתלוי בעזרת הזולת	איסלנד
סכום חודשי קבוע של 415 אירו	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	אירלנד
..	..	איטליה
..	..	יפן
איך	איך	קוריאה
..	..	לוקסמבורג
איך	..	מכסיקו
..	איך	הולנד
..	..	ניו זילנד
הסכום נקבע לפי 6 רמות בהתאם חומרת התלות (800-4,800 אירו לשנה)	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת שמטרתה לכסות את ההוצאות הרוספיות הקשורות לנכות קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	נורווגיה
סכום חודשי קבוע 39 אירו	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	פולין
הסכום נקבע לפי 2 רמות בהתאם חומרת התלות (97 ו-168 אירו לחודש)	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	פורטוגל
בעין (שעות עבודה בבית)	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	סלובקיה
איך	איך	ספרד
סכום לפי תומרת התלות: עד 2,639 אירו לשנה. בנוסף, שירות בבית למי שזקוק לעזרה בבית של יותר מ-20 שעות שבועיות	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	שוודיה
איך	איך	שווייץ
..	..	טורקיה
הסכום נקבע לפי 3 רמות בהתאם חומרת התלות (22-82 אירו לחודש)	קצבה לנכה התלוי בעזרת הזולת	בריטניה
..	..	ארצות הברית

לוח 11: ילד נכה - תנאי קבלה וגובה הגמלה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	הגדרה	גמלה לילד נכה
ישראל	ילד עד גיל 18 שהוא אחד מאלה: (א) תלוי בעזרת הזולת, (ב) זקוק לטיפול רפואי מיוחד, (ג) עם ליקוי מיוחד	30%-137% מקצבת יחד מלאה לפי חומרת התלות ולפי לימודים או טיפול התפתחותי
אוסטרליה
אוסטריה	ילד עד גיל 18 הסובל מנכות של 50% לפחות	תוספת קבועה לקצבת ילדים בסך 138 אירו לחודש
בלגיה	ילד עד גיל 21 הסובל מפיגור התפתחותי פיזי או נפשי, שלא מאפשר לו לבצע פעולות מסוימות ושחלוי בעזרה המשפחה	קצבה חודשית של 488-73 אירו לפי חומרת מצבו
קנדה
צ'כיה	אין קצבה מיוחדת	..
דנמרק	גמלה מיוחדת לילד שזקוק לטיפול בבית	קצבה חודשית של 370-82 אירו לפי חומרת מצבו והעלות הטיפולית.
פינלנד	ילד עד גיל 16 הסובל מנכות קשה או ממחלה כרונית	סכום חודשי קבוע של 125 אירו + תוספת לפי רמת התלות לזולת בשש רמות (1,148-218 אירו) תוספת למשפחה חד הורית (416-51 אירו)
צרפת	ילד עד גיל 20 הסובל מנכות של 50% לפחות ותלוי לזולת	..
גרמניה	אין קצבה מיוחדת	..
יוון	..	סכום קבוע של 3.67 אירו לחודש בעבור כל ילד נכה
הונגריה	..	תוספת חודשית לקצבת הילדים של 86 אירו (75 אירו מעל גיל 18) בעבור ילד נכה שנמצא בבית
איסלנד	ילד עד גיל 18 הסובל מנכות או ממחלה כרונית והתלוי בעזרת הזולת	קצבה לילד התלוי בזולת, לפי רמות (עד 653 אירו לחודש). קצבה להורה המפסיק את עבודתו כדי לטפל בילד (80% מהשכר האחרון)
אירלנד	ילד בן 2-16 הזקוק לטיפול מיוחד בבית	סכום קבוע של 310 אירו לחודש
איטליה	..	אין קצבה מיוחדת, אבל מבחן הכנסה שקיים לצורך תשלום קצבת ילדים שונה כשיש ילד נכה בבית (תקרת ההכנסה המותרת גבוהה יותר)
יפן
קוריאה
לוקסמבורג	אין קצבה מיוחדת	..
מכסיקו
הולנד	ילד עד גיל 18 הסובל מנכות או ממחלה כרונית והתלוי בעזרת הזולת	קצבת ילדים כפולה לילד נכה. תוספת קצבה בעבור ילד נכה בו 13-18 שמתופל בבית (70 אירו לחודש)
ניו זילנד
נורווגיה	ילד עד גיל 18 הסובל מנכות או ממחלה כרונית והתלוי בעזרת הזולת	קצבה לילד התלוי בזולת, לפי 3 רמות (עד 8.619 אירו לשנה)
פולין	ילד עד גיל 16 הזקוק להשגחה מתמדת, וילד בגיל 16 עד 24 הסובל מנכות חמורה.	סכום חודשי קבוע של 14 אירו עד גיל 5, ושל 18 אירו מגיל 5-24
פורטוגל	ילד נכה עד גיל 24	תוספת חודשית לקצבת ילדים בעד כל ילד נכה: 59 אירו עד גיל 14, 87 אירו בגיל 14-18 ו-116 אירו בגיל 18-24
סלובקיה
ספרד	ילד עד גיל 18 הסבל מנכות של 33% לפחות	גמלה חודשית לפי שלוש רמות בהתאם לחומרת התלות (83 אירו. 336 אירו או 505 אירו)
שוודיה	ילד עד גיל 19 הזקוק להשגחה מיוחדת בבית	סכום קבוע של 9,562 אירו לשנה
שווייץ	לפי מחוזות	לפי מחוזות
טורקיה
בריטניה	..	זיכוי מס עבור כל ילד נכה (260 אירו)
ארצות הברית

לוח 12: ביטוח נכות - מקבלי קצבת נכות כאחוז מהאוכלוסייה בני 18-65, במדינות ה-OECD ובישראל, 1990 ו-2007

2007	1990	מדינה
4.6	3.0	ישראל
5.4	3.0	אוסטרליה
4.6	4.7	אוסטריה
6.0	4.8	בלגיה
4.3	4.3	קנדה
7.1	5.9	צ'כיה
7.2	6.8	דנמרק
8.5	9.8	פינלנד
5.0	4.0	צרפת
4.4	4.2	גרמניה
4.6	0.0	יוון
12.1	12.3	הונגריה
..	..	איסלנד
6.3	5.2	אירלנד
3.2	3.2	איטליה
2.0	1.9	יפן
1.5	0.1	קוריאה
4.9	6.3	לוקסמבורג
0.7	0.6	מכסיקו
8.3	9.4	הולנד
3.8	1.8	ניו זילנד
10.3	7.8	נורווגיה
7.2	9.2	פולין
4.7	8.3	פורטוגל
6.3	6.7	סלובקיה
3.8	3.1	ספרד
10.8	7.6	שוודיה
5.4	3.1	שווייץ
0.4	0.3	טורקיה
7.0	4.5	בריטניה
5.9	3.6	ארצות הברית
5.6	5.1	סה"כ OECD

ביטוח זיקנה

עיקרי הממצאים

מערכות הביטוח הפנסיוני במדינות ה-OECD שונות זו מזו, דבר המקשה על ההשוואה הבינלאומית. השוני בין המדינות בא לביטוי בכל אפיוני המערכות: מי מבוטח, מקור המימון, תנאי הזכאות, גובה הפנסיה וכו'. לנוחיות ההצגה בפרסום זה, אפיוני המערכות השונות מוצגים כאן בלוחות נפרדים לפי הנושאים העיקריים: מבוטחים בביטוח זיקנה (לוח 1), גיל הפרישה (לוח 2), מודלים שונים (לוח 3), מימון לפי רובד (לוחות 4-5), חישוב הקצבה (לוח 6) ויחס החלפה נטו (לוח 7). אולם, מומלץ לקרוא לבחון את הלוחות שבפרק זה כלוח אחד גדול כדי לקבל תמונה שלמה של מערכת הביטוח הפנסיוני בכל מדינה בנפרד.

1. **מבוטחים:** כ-11 מדינות ה-OECD (שליש ממדינות הארגון) מבטחות בביטוח זיקנה (רובד ראשון) את כלל האוכלוסייה לפי מבחן תושבות. ביתר המדינות (2/3 ממדינות ה-OECD), מבוטחים בביטוח פנסיוני את המועסקים בלבד, חוץ מיוון וספרד, שבהן רק השכירים מבוטחים בביטוח זיקנה חובה.

2. **גיל הפרישה:** בשנים האחרונות הצטרפה ישראל לרשימה ארוכה של מדינות אשר העלו את גיל הפרישה (כמו גרמניה, אוסטריה ובריטניה). ב-2009, גיל הפרישה לגבר בישראל (67) הוא הגבוה ממדינות ה-OECD (יחד עם איסלנד ונורווגיה). בנוגע לאישה, גיל הפרישה בישראל (62) דומה לממוצע של מדינות ה-OECD.

3. **מודלים שונים של ביטוח זיקנה:** מערכות הביטוח הפנסיוני במדינות ה-OECD שונות זו מזו. ההבחנה בין רובד ראשון לרובד שני אינה אחידה וחד משמעית. אפשר להבחין בין כמה מודלים שונים, לדוגמה:

א. **רובד ראשון בלבד:** רובד בסיסי המכסה את כלל האוכלוסייה (ניו זילנד) או את המועסקים בלבד (אירלנד). הפנסיה אינה אחידה, ללא קשר עם רמת ההכנסה הקודמת. מימון הרובד הבסיסי יכול להיות גבייתי כמו באירלנד (שיעור דמי ביטוח גלובלי) או לא גבייתי כמו בניו זילנד (מימון מהמיסוי הכללי).

ב. **מודל דואלי (רובד ראשון ושני):** במדינות מסוימות, שני רבדים משולמים במסגרת הפנסיה הציבורית אך עם הבדלים גדולים ביניהן. בדרך כלל הרובד הראשון מכסה את כלל האוכלוסייה והרובד השני את כל המועסקים או רק את השכירים (דנמרק). רמת הקצבה ברובד הראשון אחידה ומותנית במספר שנות תושבות (איסלנד), והפנסיה המשלימה נקבעת לפי אורך תקופת העבודה ולפי השכר בתקופת העבודה.

ג. **רובד יחסי בלבד:** המערכת מכסה את המועסקים בלבד (כגון צרפת וגרמניה). רמת הקצבה מותנית במספר שנות עבודה המקנות "נקודות" המשמשות לחישוב הפנסיה.

ד. **מעבר לפנסיה צוברת:** בשנים האחרונות, מדינות מסוימות עברו מפנסיה מוגדרת זכויות (DB) למערכת של פנסיה מוגדרת הפרשות (DC), כמו איטליה ושוודיה. המשמעות היא אימוץ כללים של פנסיה צוברת במערכת הממשלתית, זאת כדי להתמודד עם העלייה בתוחלת חיים. באיטליה, כל המערכת עברה לפנסיה לפי צבירה רעיונית (Notional defined contribution –)

(NDC): פנסיה צוברת אך גובה הקצבה נקבע בידי הממשלה (על פי תוחלת חיים) ולא על ידי הפרמטרים של השוק (כמו ריבית).

4. **מימון:** ברוב המדינות, הפנסיה ממומנת מדמי ביטוח ייעודיים אך במדינות מעטות (בלגיה, איסלנד, אילנד או נורווגיה), המימון לרובד הראשון כלול בשיעור דמי ביטוח גלובלי. בארבע מדינות (אוסטרליה, קנדה, דנמרק וניו זילנד), המימון הוא באמצעות המיסוי הכללי. מוצגים כאן שיעורי דמי הביטוח בעד השכירים, אך יש שיעורים שונים של דמי ביטוח לעצמאים וללא מועסקים. כשיש תשלום דמי הביטוח, הוא נועד לכסות את מערכות הביטוח הפנסיוני השונות. לכן השוואת דמי הביטוח בין המדינות חייבת להתחשב בכיסוי הפנסיוני שהתשלום מקנה למבוטח. קושי נוסף נובע מהמבנה של המערכת: במדינות מסוימות הרובד הראשון כולל מה שבמדינות אחרות קרוי "הרובד השני". לכן השוואת שיעורי דמי הביטוח המשולמים על ידי המבוטחים חייב להתייחס הן לתשלומי הרובד הראשון והן למימון הרובד השני.

5. **חישוב הקצבה:** גובה הקצבה הוא פונקציה הן של מבנה המערכת (רובד ראשון ו/או שני) והן של שיטת המימון (גובה שיעור דמי הביטוח, עם או בלי השתתפות המדינה). לפי מונחי ה-OECD, ברובד הראשון הקצבה יכולה להיות ברמות שונות:

- לפי מבחן הכנסה: בעלי הכנסות נמוכות זכאים לקצבה גבוהה יותר מבעלי הכנסות גבוהות. ברוב המדינות, מבחן ההכנסות מביא בחשבון את כל ההכנסות של המבוטח (מעבודה ומהון).
- בסיסית: הקצבה נקבעת לפי אחוז מסוים מההכנסה הממוצעת של המדינה, ובתוספת קבועה עבור כמה שנות עבודה, אך לא מתחשבת בהכנסה האחרונה של המבוטח.
- מינימלית: קצבה בסכום קבוע לכל תושב שנועדה להבטיח הכנסה מינימלית למקבל.

במדינת רבות חישוב הקצבה של הרובד הראשון משלב בין שני סוגי הפנסיה או יותר.

6. **יחס החלפה:** יחס החלפה, שהוגדר כהכנסת הפורש מפנסיה יחסית להכנסה מעבודה שהיתה לו לאורך מלוא תקופת העבודה (מגיל 20 עד גיל הפרישה), הוא מדד לתפקידה הביטוחי של מערכת פנסיה. הוא מתאר את המידה שמערכת פנסיה שמרה על רמת החיים שהיתה לפני הפרישה. יחס החלפה לפורשים מסוימים, כמו בעלי שכר נמוך, יכול להיות גבוה, אך הם מקבלים פנסיה שמהווה חלק יחסית קטן מהשכר במשק ואינה הולמת את היעד של הבטחת הכנסה סבירה לקיום בגיל זיקנה.

א. **יחס החלפה ברמת הכנסה בתקופת העבודה השווה לשכר הממוצע במשק** הוא האינדיקטור הנהוג ביותר בניתוח הפנסיה. ב-2009, יחס החלפה נטו הצפוי ברמת הכנסה זו במדינות ה-OECD היה כ-70% בממוצע, עם הבדלים גדולים בין המדינות. יוון, הונגריה, הולנד וטורקיה היו יוצאת מן הכלל עם יחס החלפה גבוה מ-100%, כלומר רמת הפנסיה נטו גבוהה מההכנסה שהיתה לפני פרישה. גם מדינות כמו אוסטרליה, דנמרק, לוקסמבורג ואיסלנד מספקות פנסיה נדיבה לפורשים שעבדו את מלוא תקופת העבודה, ויחס החלפה בהן היה גבוה מ-90%. במדינות כמו צרפת, פינלנד, נורווגיה ושוויץ, היה יחס החלפה גבוה מ-50%. באירלנד הוא היה נמוך מאוד, כ-40%, וזאת בשל הרובד הבסיסי בלבד הנהוג בה. בישראל, חוק פנסיה חובה שנכנס לתוקף בשנת 2008 מבטיח לעובד פנסיה תעסוקתית המשלימה את קצבת הזיקנה

המשולמת לכל הקשישים. על פי חישובי בנק ישראל, יחס ההחלפה הצפוי ברמת השכר הממוצע במשק יגיע לכ-80%.

ב. **יחס ההחלפה ברמת ההכנסה הנמוכה (עד מחצית השכר הממוצע במשק):** יחס ההחלפה הצפוי במדינות ה-OECD היה כ-82% בממוצע, לעומת כ-93% בישראל, כאשר יש פחות הבדלים בין המדינות השונות. כמה מדינות מבטיחות פנסיה נדיבה ברמה דומה או גבוהה יותר מזו של תקופת העבודה, כגון דנמרק (137%), איסלנד (110%) ולוקסמבורג (107%). גם מדינות כמו שוודיה, צרפת, פינלנד, ניו זילנד וקנדה מספקות פנסיה נדיבה למדי לבעלי שכר נמוך ויחס ההחלפה הצפוי בהן היה גבוה מעל 70%, וגבוה מיחס ההחלפה הצפוי שמספקות מדינות אלה לבעלי שכר ממוצע. בתחתית הסולם היו גרמניה, ארצות הברית ויפן, המשלמות פנסיות נמוכות ברמת הכנסה זו.

ג. **יחס ההחלפה ברמת ההכנסה הגבוהה (פעם וחצי השכר הממוצע במשק):** יוון וטורקיה עדיין יוצאות מן הכלל עם יחס החלפה צפוי גבוה מ-100%. גם הולנד והונגריה מדורגות אחריה בשל התקרה הגבוהה של ההכנסה המובטחת לפנסיה שנהוגה במדינות אלה. אירלנד וניו זילנד, המעניקות קצבה אחידה ברובד הבסיסי בלבד – שאינה תלויה בשכר לפני הפרישה – מדורגות בתחתית הסולם של יחס ההחלפה.

הגדרות

פנסיה ציבורית: תוכנית ביטוח סוציאלי או תוכניות אחרות שבהן המדינה מנהלת את התשלומים של גמלת הפנסיה.

פנסיה פרטית: תוכניות פנסיה שבהן גורם שאינו מוסד ממשלתי מנהל את תשלומי הפנסיה. תוכניות פנסיה פרטיות יכולות להיות משלימות או חלופיות למערכת הביטחון הסוציאלי הציבורית.

פנסיה תעסוקתית: תוכניות הקשורות ליחסי עבודה בין העובד לבין מעסיקו ושמונהלות בידי קרנות פרטיות.

רובד ראשון: מערכת ביטוח פנסיוני ממלכתי. הפנסיה יכולה להיות מותנית במבחן הכנסה, ויכולה להיות בסיסית או מינימלית:

- א. לפי מבחן הכנסות: גובה הקצבה עולה ככל ששורדות ההכנסות האחרות של המבוטח.
- ב. בסיסית: רמת הקצבה אחידה שלא תלויה בהכנסות שהיו לעובד לפני הפרישה אלא במספר שנות הביטוח.
- ג. מינימלית: התוכנית מבטיחה רמת הכנסה מינימלית לקשישים.

רובד שני: תוכנית פנסיה משלימה, המבוססת על חיסכון במסגרת פרטית או ציבורית. יש ארבעה מודלים עיקריים שונים:

- א. פנסיה מוגדרת זכויות (Defined benefit – DB): גובה הקצבה קבועה מראש. שיטה זו מבטיחה מראש את זכויותיו של המבוטח, ללא קשר ישיר להפרשות או לתשואה של השקעותיו.
- ב. פנסיה מוגדרת הפרשות (Defined contribution – DC): ההפרשה של המבוטח מוגדרת מראש. גובה הגמלה תלוי בסכומי הכסף שהופרשו בתוספת ריבית.
- ג. פנסיה לפי נקודות (Points): כל שנת ביטוח מזכה את המבוטח בנקודות זכות המשמשות לחישוב גובה הפנסיה.

ד. פנסיה לפי צבירה רעיונית (Notional defined contribution – NDC): פנסיה צוברת אך גובה הקצבה נקבעה על פי תוחלת חיים ולא בידי השוק.

גיל הפרישה: הגיל החוקי לקבלת קצבת זיקנה.

תושב: מבוטח בביטוח זקנה מי שמוגדר כ"תושב" על פי הגדרת המדינה. גם תושבי קבע לא אזרחי המדינה כלולים בתוכניות הפנסיה של רב מדינות ה-OECD.

יחס ההחלפה: הכנסת הפורש מפנסיה חובה (רובד ראשון ושני), יחסית להכנסה מעבודה שהיתה לו לאורך מלוא תקופת העבודה (עד גיל הפרישה). הנתונים המוצגים כאן הם נטו ממסים ומתייחסים לגברים מאחר שהבדלים לפי מין קיימים בארבע מדינות בלבד (איטליה, מקסיקו, פולין ושווייץ).

מקורות ללוחות

לוחות 1 ו-2:

- מערכת ה-MISSOC (The EU's Mutual Information System on Social Protection)
- Social Security Programs throughout the World (למדינות שאינן חברות באיחוד האירופי).

לוח 3: OECD, Pensions at a glance 2009, Retirement-income systems in OECD countries, עמ' 20.

לוח 4:

- מערכת ה-MISSOC (The EU's Mutual Information System on Social Protection)
- Social Security Programs throughout the World (למדינות שאינן חברות באיחוד האירופי).

לוח 5:

- מערכת ה-MISSOC (The EU's Mutual Information System on Social Protection)
- Taxing Wages Special Feature: Non-tax compulsory payments as an additional burden on labour income", Center for Tax Policy and Administration, OECD, 2009

לוח 6:

- מערכת ה-MISSOC (The EU's Mutual Information System on Social Protection)
- Social Security Programs throughout the World (למדינות שאינן חברות באיחוד האירופי).

לוח 7:

- OECD, Pensions at a glance 2009, Retirement-income systems in OECD countries
- נתונים של ישראל: Bank of Israel, "Recent Economic Developments", n° 122, August 2008, עמ' 29.

מקורות אחרים

- המוסד לביטוח לאומי, **ההבדלים במערכות ובמדיניות הפנסיה בין מדינות ה-OECD כפי שמשקפים ביחס ההחלפה**, סקירה שנתי 2005, עמ' 204-207.
- אתר ה-OECD: www.oecd.org/els/social/pensions/PAG

לוח 1: ביטוח זיקנה - מבוטחים בביטוח זיקנה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	רובד ראשון	רובד שני
ישראל	כל התושבים	שכירים
אוסטרליה	כל התושבים	שכירים
אוסטריה	-	שכירים
בלגיה	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
קנדה	כל התושבים	מועסקים (שכירים ועצמאים)
צ'כיה	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
דנמרק	כל התושבים	שכירים (מעל גיל 16)
פינלנד	כל התושבים	מועסקים (שכירים ועצמאים)
צרפת	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
גרמניה	-	שכירים וקבוצות מסוימות של עצמאים
יוון	שכירים	שכירים
הונגריה	-	מועסקים (שכירים ועצמאים)
איסלנד	כל התושבים	מועסקים (שכירים ועצמאים)
אירלנד	מועסקים (שכירים ועצמאים) מגיל 16.	
איטליה	-	שכירים, מערכות נפרדות למגזר הציבורי ולעצמאים
יפן	כל התושבים	שכירים
קוריאה	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
לוקסמבורג	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
מכסיקו	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
הולנד	כל התושבים	שכירים
ניו זילנד	כל התושבים	
נורווגיה	כל התושבים	מועסקים (שכירים ועצמאים)
פולין	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
פורטוגל	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
סלובקיה	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
ספרד	שכירים	שכירים
שוודיה	כל התושבים	מועסקים (שכירים ועצמאים)
שווייץ	כל התושבים	שכירים (מעל גיל 24)
טורקיה	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)
בריטניה	מועסקים (שכירים ועצמאים)	שכירים
ארצות הברית	מועסקים (שכירים ועצמאים)	מועסקים (שכירים ועצמאים)

לוח 2: ביטוח זיקנה - גיל הפרישה (רובד ראשון) במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

שינויים צפויים	נשים	גברים	מדינה
גיל הפרישה לנשים יעלה בהדרגה ל-64 עד 2017	62	67	ישראל
	65	65	אוסטרליה
גיל הפרישה לנשים יעלה בהדרגה ל-65 מ-2024 עד 2033	60	65	אוסטריה
גיל הפרישה לנשים הועלה בהדרגה ל-65 עד 2009	65	65	בלגיה
	65	65	קנדה
גיל הפרישה עולה ל-63 לגבר ול-59-63 לאישה בהדרגה עד 2011	56.8 - 60.8*	62	צ'כיה
	65	65	דנמרק
	65	65	פינלנד
גיל הפרישה יעלה ל-61 ב-2012	60	60	צרפת
גיל הפרישה יעלה בהדרגה מ-65 ל-67, מ-2010 עד 2029	65	65	גרמניה
	65	65	יוון
	62	62	הונגריה
	67	67	איסלנד
	66	66	אירלנד
	60	65	איטליה
	65	65	יפן
	65	65	קוריאה
	65	65	לוקסמבורג
	65	65	מכסיקו
	65	65	הולנד
	65	65	ניו זילנד
	67	67	נורווגיה
	60	65	פולין
	65	65	פורטוגל
	62	62	סלובקיה
	65	65	ספרד
	65	65	שוודיה
	64	65	שווייץ
	65	65	טורקיה
גיל הפרישה לנשים עולה בהדרגה ל-65 מ-2010 עד 2020	60	65	בריטניה
גיל הפרישה יעלה בהדרגה מ-65 ל-67 עד 2027	66	66	ארצות הברית

* לפי מספר הילדים.

לוח 3: ביטוח זיקנה - מודלים של קצבת זיקנה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

רובד שני**		רובד ראשון			מדינה
פרטי	ציבורי	מינימלי	בסיסי	מבחן הכנסות	
DC	DB/DC	✓	✓	*✓	ישראל
DC				✓	אוסטרליה
	DB				אוסטריה
	DB	✓		✓	בלגיה
	DB		✓	✓	קנדה
	DB	✓	✓		צ'כיה
DC			✓	✓	דנמרק
	DB	✓			פינלנד
	DB + נקודות	✓			צרפת
	נקודות				גרמניה
	DB	✓			יוון
DC	DB				הונגריה
DB			✓	✓	איסלנד
			✓		אירלנד
	NDC				איטליה
	DB		✓		יפן
	DB		✓		קוריאה
	DB	✓	✓		לוקסמבורג
DC		✓	✓		מכסיקו
DB			✓		הולנד
			✓		ניו זילנד
DC	נקודות	✓	✓		נורווגיה
DC	NDC	✓			פולין
	DB	✓			פורטוגל
DC	נקודות	✓			סלובקיה
	DB	✓			ספרד
DC	NDC	✓			שוודיה
DB	DB	✓			שווייץ
	DB	✓			טורקיה
	DB	✓	✓	✓	בריטניה
	DB				ארצות הברית

* בין גיל הפרישה לגיל הזכאות לקצבת זיקנה.

** הסבר המונחים (ר' הגדרה במבוא של הפרק):

DB - Defined benefit: פנסיה מוגדרת זכויות.

DC - Defined contribution: פנסיה מוגדרת הפרשות.

NDC - Notional defined contribution: פנסיה לפי צבירה רעיונית.

לוח 4: ביטוח זיקנה - מימון רובד ראשון לביטוח זיקנה לעובד שכיר, במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

ממשלה	שיעור דמי הביטוח			מדינה
	מעביד	עובד	סך הכול	
הקצבת האוצר (0.25% משכר העובד ו-17% מסך התקבולים; מימון השלמת הכנסה למקבלי קצבאות)	2.04	3.85	5.89	ישראל
מיסוי כללי	ממומן ע"י מס הכנסה			אוסטרליה
כיסוי הגירעון	12.55	10.25	22.8	אוסטריה
סובסידיה בסכום גלובלי	כלול בשיעור הגלובלי			בלגיה
מיסוי כללי	ממומן ע"י מס הכנסה			קנדה
אין	21.5	6.5	28.0	צ'כיה
מיסוי כללי	ממומן ע"י מס הכנסה			דנמרק
סובסידיה בגובה 53% מתשלומים וכיסוי הגירעון	1.85	-	1.85	פינלנד
מימון הפנסיה של מי שפטור מדמי ביטוח	8.3	6.65	14.95	צרפת
סובסידיה (בגובה 31% מתשלומי הקצבה)	9.95	9.95	19.9	גרמניה
כיסוי הגירעון	13.33	6.67	20.0	יוון
כיסוי הגירעון	24.0	9.5	33.5	הונגריה
סובסידיה לכיסוי הגירעון	כלול בשיעור הגלובלי			איסלנד
סובסידיה לכיסוי הגירעון	כלול בשיעור הגלובלי			אירלנד
מימון פנסייט המינימום וכיסוי גירעון	23.81	9.19	33.0	איטליה
כיסוי הגירעון	4.47	7.32	11.8	יפן
כיסוי הגירעון	4.5	4.5	9.0	קוריאה
השתתפות המדינה בשיעור של 8% מהשכר	8.0	8.0	16.0	לוקסמבורג
מימון פנסייט המינימום וכיסוי גירעון	1.15	1.13	2.28	מכסיקו
אין	-	19.0	19.0	הולנד
מיסוי כללי	ממומן ע"י מס הכנסה			ניו זילנד
מיסוי כללי	כלול בשיעור הגלובלי			נורווגיה
כיסוי הגירעון	9.76	9.76	19.52	פולין
כיסוי של הפנסיה המינימלית	כלול בשיעור הגלובלי			פורטוגל
מימון פנסייט המינימום וכיסוי גירעון	6.0	4.0	10.0	סלובקיה
כיסוי של הפנסיה המינימלית	כלול בשיעור הגלובלי			ספרד
מימון חלקי	10.21	7.0	17.21	שוודיה
חלק מהכנסות ממע"מ	4.2	4.2	8.4	שווייץ
אין	11.0	9.0	20.0	טורקיה
כיסוי הגירעון	כלול בשיעור הגלובלי			בריטניה
סובסידיה לכיסוי הגירעון	6.2	6.2	12.4	ארצות הברית

לוח 5: ביטוח זיקנה - מימון רובד שני לביטוח זיקנה עבור עובד שכיר במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

שיעור ההפרשות לפנסיה חובה			מדינה
מעסיק	עובד	סך הכול	
3.34	1.66	5.0	ישראל
9.0	-	9.0	אוסטרליה
..	אוסטריה
..	בלגיה
..	קנדה
..	צ'כיה
סכום חודשי קבוע: 22 אירו	סכום חודשי קבוע: 11 אירו	סכום חודשי קבוע: 33 אירו	דנמרק
16.8	4.30	21.1	פינלנד
4.5	3.0	7.5	צרפת
..	גרמניה
..	יוון
-	8.0	8.0	הונגריה
8.0	4.0	12.0	איסלנד
..	אירלנד
7.4	-	7.4	איטליה
..	יפן
..	קוריאה
1.44	-	1.44	לוקסמבורג
..	מכסיקו
17.10	3.76	20.9	הולנד
..	ניו זילנד
2.0	-	2.0	נורווגיה
3.65	3.65	7.3	פולין
..	פורטוגל
9.0	-	9.0	סלובקיה
..	ספרד
..	שוודיה
18%-7% לפי גיל העובד	18%-7% לפי גיל העובד	36%-14% לפי גיל העובד	שווייץ
..	טורקיה
..	בריטניה
..	ארצות הברית

לוח 6: ביטוח זיקנה - חישוב קצבת זיקנה במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	רובד ראשון	רובד שני
ישראל	17.35% הסכום הבסיסי ליחיד (תוספת בעד בן זוג וילדים תלויים) תוספת (1%) למי שהגיע לגיל 80. מבחן הכנסה (עבודה והון) לגבר בגיל 67-70 ולאישה בגיל 62-67. השלמה למעוטי יכולת בשיעור בין 29%-ל-33% מהמסכום הבסיסי לפי גיל (3 קבוצות גיל)	עד 2007: וולונטרי או לפי הסכמי שכר (ההפרשות התחלקו בין עובד למעסיק אך חלקו של המעסיק כפול מחלקו של העובד). החסכוניות לפנסיה מוקנים הטבות במס. משנת 2008: חוק פנסיה חובה לפי צבירה
אוסטרליה	פנסיה בסיסית לפי מבחן הכנסה לכל התושבים	פנסיה תעסוקתית לפי צבירת תשלומים לקרן פנסיה פרטית
אוסטריה	-	נוסחה לפי השכר האחרון ומספר שנות ביטוח (1.78% לכל שנת ביטוח). פנסיה מינימלית של 772 אירו ליחיד לחודש
בלגיה	פנסיית מינימום בגובה של 12,058 אירו בשנה ליחיד ושל 15,068 אירו לזוג בשנה	ליחיד: 60% מהשכר השנתי האחרון כפול 1/45 לכל שנת עבודה (עד התקרה של 46,895 אירו בשנה). לזוג (כולל תוספת בעד בת זוג): 75% מהנוסחה.
קנדה	פנסיה אוניברסלית של \$498 לחודש עבור כל תושב אחרי 40 שנות תושבות (או החלק היחסי). השלמת הפנסיה לפי מבחן הכנסה	פנסיה לפי מספר חודשי ביטוח, גיל ומצב משפחתי: עד 25% מהכנסה המבוטחת (עד תקרה)
צ'כיה	פנסיה חודשית קבועה של 84 אירו	נוסחה לפי רמת ההכנסה במשך כל שנות העודה ומספר חודשי ביטוח (מינימום של 30 אירו לחודש)
דנמרק	פנסיה בסיסית של 1/40 מהסכום השנתי של 8,468 אירו עבור כל שנת תושבות עד המקסימום של 40/40 (תוספת לזוגות). הפנסיה מופחתת מהכנסות מעבודה	פנסיה משלימה לפי מספר חודשי ביטוח (מינימום של 167 אירו לשנה ומקסימום של 2,874 אירו לשנה)
פינלנד	פנסיה ממלכתית אחידה של עד 584 אירו לחודש (מדורג לפי שנות תושבות)	נוסחה לפי השכר האחרון ומספר שנות ביטוח (כ-2% לכל שנת ביטוח)
צרפת	נוסחה לפי מספר שנות העבודה וההכנסה הממוצעת של תקופת העבודה: הכנסה הממוצעת של 25 השנים הטובות ביותר כפול "שעור הפנסיה" לפי מס' שנות עבודה (עד 50% = 160 רבעונים) כפול מספר רבעוני ביטוח חלקי 160. מינימום של 7,084 אירו לשנה	מספר "נקודות" שנצברו במהלך כל שנות העבודה כפול ערך הנקודה
גרמניה	-	מספר "נקודות" שנצברו במהלך כל שנות העבודה (סך ההכנסות של כל שנות העבודה חלקי השכר הממוצע במשק של אותם שנים) כפול הפנסיה הממוצעת החודשית (26.13 אירו)

לוח 6: ביטוח זיקנה (המשך)

מדינה	רובד ראשון	רובד שני
יוון	פנסיה מינימלית של 70% שכר המינימום (495 אירו לחודש)	נוסחה לפי השכר האחרון ומספר שנות ביטוח (2% בעבור כל שנת ביטוח)
הונגריה	-	פנסיה לפי מספר חודשי ביטוח: 33% השכר האחרון עבור 10 שנות ביטוח, + 2% בין 11-25 שנים + 1% ל-26-36 שנים + 1.5% ל-36-40 שנים. תוספת של פנסיה צוברת מקרנות פרטיות
איסלנד	פנסיה בסיסית של 1/40 מהסכום השנתי של 1,959 אירו לכל שנת תושבות עד המקסימום של 40 שנות תושבות. הפנסיה מופחתת מהכנסות מעבודה	נוסחה לפי מס' שנות ביטוח (פנסיה מינימלית אחרי 40 שנות עבודה: 56% מהשכר האחרון)
אירלנד	תשלום אוניברסלי ללא קשר עם רמת ההכנסה הקודמת: סכום קבוע של 230 אירו לשבוע ל-48 שבועות ביטוח בממוצע בשנה (בכל שנות העבודה), או החלק היחסי אם פחות. תוספת לבת זוג מעל גיל 65: 206 אירו לשבוע	
איטליה	-	מבוטח עד ה-1.1.1996: השכר הממוצע של 5 שנות אחרונות כפול 2% כפול מספר שנות ביטוח (עד 40) מבוטח החל מ-1.1.1996: סך תשלומי דמי הביטוח כפול מקדם אקטוארי לפי הגיל
יפן	תשלום אחיד לכל תושב אחרי 40 שנות ביטוח המהווה 15.9% מהשכר הממוצע (או חלק יחסי)	נוסחה לפי השכר בכל תקופת העבודה, מס' שנות ביטוח וגיל (עד תקרה של 149% השכר הממוצע)
קוריאה	פנסיה בסיסית אחרי 20 שנות ביטוח בגובה של 1.8 פעם השכר הממוצע	נוסחה לפי מס' שנות ביטוח (אחרי 40 שנות עבודה: 50% מהשכר האחרון)
לוקסמבורג	תשלום יחסי למספר שנות הביטוח (עד 395 אירו לחודש ל-40 שנות עבודה)	פנסיה משלימה של 1.85% מהשכר המבוטח ותוספת של 0.01% לכל שנה מעל גיל 55
מכסיקו	פנסיה מינימלית לכל עובד בגובה של שכר מינימום.	פנסיה תעסוקתית לפי צבירת תשלומים לקרן פנסיה פרטית
הולנד	תשלום אוניברסלי לכל תושב: יחיד: 1,012 אירו לחודש, זוג: 694 אירו עבור כל אחד (תוספות לילדים) הפנסיה המלאה משולמת אחרי 50 שנות ביטוח (ניכוי של 2% עבור כל שנה לא מבוטחת)	פנסיה תעסוקתית על פי הסכמי עבודה באמצעות קרנות פרטיות
ניו זילנד	תשלום אחיד לכל תושב (\$ 176 לשבוע ב-2007), תוספת לזוג.	-

לוח 6: ביטוח זיקנה (המשך)

מדינה	רובד ראשון	רובד שני
נורווגיה	תשלום אוניברסלי: 8,116 אירו לשנה ליחיד (פנסיה בסיסית לפי השיעור המלא אחרי 40 שנות ביטוח). חלק יחסי בעבור פחות מ-40 שנות ביטוח. לזוג: 170% פנסיה מינימלית לפי מספר שנות עבודה (עד 375 אירו לחודש)	פנסיה משלימה יחסית לשכר ושנות ביטוח
פולין	פנסיה מינימלית לעובד שעבד 15 שנה לפחות (\$230 ב-2007)	<u>מבוטח יליד עד 1948</u> : נוסחה לפי השכר ושנות ביטוח. <u>מבוטח יליד 1949 ואילך</u> : סך תשלומי דמי הביטוח חלקי תוחלת חיים בגיל הפרישה
פורטוגל	פנסיה מינימלית לעובד שעבד 15 שנה לפחות (\$230 ב-2007)	<u>מבוטח עד 2002</u> : השכר הממוצע של כל שנות העבודה כפול 2% עבור כל מספר שנות ביטוח. <u>תשלומי פנסיה החל מ-2017</u> : החישוב הקודם מתוקן ע"י תוחלת החיים
סלובקיה	פנסיה מינימלית של 561 אירו לחודש (תוספת לזוג)	מספר "נקודות" שנצברו במהלך כל שנות העבודה כפול מס' שנות ביטוח ערך הנקודה
ספרד	פנסיה מינימלית של 561 אירו לחודש (תוספת לזוג)	<u>בסיס ההכנסה</u> : 85% מהשכר הממוצע של 15 שנות עבודה אחרונות. <u>חישוב הקצבה</u> : הקצבה מחושבת לפי 50% מבסיס ההכנסה עבור 15 שנות העבודה הראשונות בתוספת 3% עבור שנות ה-16 עד 25 ו-2% עבור השנים מעל 26 שנה
שוודיה	תשלום אחיד לכל תושב: 8,504 אירו ליחיד לשנה (תוספת לזוג). הפנסיה המלאה משולמת אחרי 40 שנות ביטוח	נוסחה לפי רמת ההכנסה במשך כל שנות העבודה, מספר חודשי ביטוח, גיל הפרישה, תוחלת חיים בגיל הפרישה (פנסיה מלאה: 40 שנה)
שווייץ	הפנסיה מורכבת ממרכיב קבוע ומרכיב משתנה: (1) אם ההכנסה השנתית הממוצעת נמוכה מ-27,592 אירו: פנסיה חודשית קבועה של 567 אירו בתוספת ההכנסה השנתית הממוצעת כפול 13/600. (2) אם ההכנסה השנתית הממוצעת גבוהה מ-27,592 אירו: פנסיה חודשית קבועה של 797 אירו בתוספת ההכנסה השנתית הממוצעת כפול 8/600	פנסיה שנתית המהווה 7.05% לגבר (7% לאישה) מסכום הצבירה, כולל ריבית
טורקיה	פנסיה מינימלית אחידה	פנסיה לפי מספר חודשי ביטוח: 35% השכר האחרון ל-10 שנות ביטוח + 2% ל-11 שנים, ו-1.5% ל-26 שנים ויותר
בריטניה	פנסיה אחידה (Basic State Pension): סכום בסיסי של 111 אירו לשבוע (או החלק היחסי למי שעבד פחות מ-44 שנים)	פנסיה יחסית לשכר (State Earnings Related Pension): שיעור של 1.25% עבור כל שנת עבודה מ-1978 עד 2002. שיעורים של 0.6%-2.5% מ-2002 עד 2010 (מ-2010, השיעורים יהיו 0.5%-2%)
ארצות הברית	-	נוסחה לפי רמת ההכנסה מהעבודה (במשך כל שנות העבודה), תקופת הביטוח, גיל הפרישה, עד תקרה (\$2,116 לחודש ב-2007). תוספת לפי מבחן הכנסה

**לוח 7: ביטוח זיקנה - יחס החלפה נטו הצפוי לגברים לפי רמת ההכנסה בתקופת העבודה, במדינות ה-OECD
ובישראל, 2009**

מדינה	הכנסה חציונית	מחצית השכר הממוצע במשק	השכר הממוצע במשק	פעם וחצי השכר הממוצע במשק	פעמיים השכר הממוצע במשק
ישראל	..	93.1	79.9	79.1	..
אוסטרליה	59.2	80.2	53.1	41.8	36.8
אוסטריה	90.3	90.5	90.3	86.3	64.8
בלגיה	65.3	78.7	63.7	51.7	41.2
קנדה	63.6	89.1	57.9	40.0	30.9
צ'כיה	69.8	95.3	64.1	49.4	41.1
דנמרק	98.7	137.0	91.3	82.7	77.7
פינלנד	62.0	73.2	62.4	63.8	64.5
צרפת	65.3	76.2	65.7	60.2	57.5
גרמניה	61.5	59.2	61.3	60.3	44.4
יוון	110.4	113.6	110.8	106.7	104.2
הונגריה	95.4	94.3	105.5	99.2	99.2
איסלנד	96.5	110.1	95.1	92.1	90.6
אירלנד	45.6	68.4	40.1	30.3	24.4
איטליה	74.8	74.8	74.8	77.1	78.7
יפן	40.3	51.4	38.7	33.9	30.8
קוריאה	49.2	68.8	46.6	38.7	29.6
לוקסמבורג	98.1	107.1	96.5	93.5	91.8
מכסיקו	38.0	56.0	38.0	39.6	39.7
הולנד	105.5	105.0	103.2	98.6	95.5
ניו זילנד	47.3	79.3	41.1	29.0	22.8
נורווגיה	70.2	76.7	69.3	60.6	52.8
פולין	74.8	74.4	74.9	75.0	77.0
פורטוגל	68.0	73.2	69.6	72.0	72.6
סלובקיה	71.5	66.3	72.7	74.9	75.9
ספרד	84.2	82.1	84.7	85.3	72.2
שוודיה	64.1	79.3	64.1	81.2	85.9
שווייץ	69.5	68.8	64.5	44.3	33.4
טורקיה	124.0	121.2	124.7	127.1	130.4
בריטניה	44.3	63.8	40.9	29.2	22.8
ארצות הברית	47.1	57.9	44.8	39.5	33.3
ממוצע OECD	71.8	82.4	70.3	65.5	60.8

שיעורי דמי הביטוח בעד שכירים

עיקרי הממצאים

1. ברוב מדינות ה-OECD, מערכת הביטוחן הסוציאלית ממומנת באמצעות תשלום דמי ביטוח הנגבים בעד העובדים (חוץ מבאוסטרליה וניו-זילנד, בהן ענפי הביטוח ממומנים בידי תקציב המדינה).
2. במדינות מסוימות, קיימות כמה מדרגות של שיעורי דמי ביטוח, לפי רמות הכנסה של העובד, כגון גרמניה, צרפת ויפן. בשנת 2008, השיעור הממוצע של דמי הביטוח במדינות ה-OECD היה כ-26.4% בשיעור הנמוך וכ-32% בשיעור הגבוה. לעומת זאת, השיעור בישראל היה כ-7.4% בהכנסות הנמוכות וכ-17.4% בהכנסות הגבוהות.
3. בכל המדינות ה-OECD וכן בישראל, מתחלק נטל דמי הביטוח בין העובד למעסיקו. ברוב המדינות חלקו של המעסיק גבוה מזה של העובד: השיעור הממוצע (הגבוה) לעובד במדינות ה-OECD הוא 11.5% לעומת שיעור ממוצע של 20.4% למעסיק. בישראל המגמה הפוכה: השיעור החל על העובד (12%) גבוה מזה שחל על המעסיק (5.4%). מהנתונים אלו עולה שחלקו של העובד (שיעור רגיל) בסך דמי הביטוח בממוצע במדינות ה-OECD הוא 37%, לעומת 68% בישראל. יש לציין כי השיעור המופחת הקיים על העובד בישראל (3.5%) ממתן את נטל דמי הביטוח על ההכנסות הנמוכות.
4. בחלק ממדינות ה-OECD חובה להפריש אחוז מסוים מהשכר לקרן פנסיה פרטית. תשלומים אלו אינם כוללים בתשלומי דמי הביטוח המועברים למערכת הציבורית. המדינות שבהן יש הפרשה משמעותית לתוכניות פנסיה הן הולנד (21%), אוסטרליה (9%), פולין (7%), הונגריה (10%) ודנמרק (בסכום קבוע). גם בישראל שיעור ההפרשות לפי חוק פנסיה חובה עולה בהדרגה מ-2.5% ב-2008 עד ל-15% בשנת 2013. ברוב המדינות, הפרשות אלו מתחלקות בין העובד למעסיק.
5. לכ-13 מדינות ה-OECD יש תקרה לתשלום דמי הביטוח; במדינות אלו, רמת התקרה הממוצעת היא כפעמיים השכר הממוצע. התקרה יכולה להיות שונה בין ענפי הביטוח ובין העובד למעסיק. התקרה לתשלום דמי הביטוח בישראל גבוהה במיוחד, מצב המצביע על יתר פרוגרסיביות של מערכת הביטוחן הסוציאלית. יש לציין כי ברוב המדינות הנסקרות, אין זהות בין התקרה לתשלום דמי הביטוח לבין התקרה לתשלום הגמלאות היחסיות.
6. במדינות מעטות יש "רצפה" לתשלום דמי ביטוח, שנעה בין 5% ל-36% השכר הממוצע. בניגוד לישראל, בה קיים סכום מינימאלי לגביית דמי ביטוח (גם אם ההכנסה בפועל נמוכה ממנו), באחדות ממדינות ה-OECD יש רצפה שמתחתיו העובד פטור מתשלום.
7. ברוב ארצות ה-OECD, קיימת התערבות ממשלתית במימון גמלאות שונות ובאופנים שונים. צורות המימון הקיימות הן על פי רוב לפי הצורך: מימון של כל ההוצאות או השתתפות המדינה כאחוז מהשכר החייב כפי שקיים בישראל. מדינות ה-OECD הדומות לישראל בשיפוי יחסי לשכר הן יפן, לוקסמבורג, מכסיקו, שווייץ וטורקיה. בישראל יש גם השתתפות של אוצר המדינה בענפי זיקנה ושאיירים, נכות וילדים (כאחוז מתקבולי הענף) וכן בסיעוד האמהות.
8. בשנים האחרונות נרשמה ירידה בהיקף גביית דמי הביטוח במונחי תמ"ג ברוב מדינות הנסקרות: בישראל, הגבייה כאחוז מהתמ"ג ירדה מ-5.8% בשנת 2004 לכ-5.6% ב-2008 כאשר באותה תקופה

ירד שיעור זה מ-9.3% ל-9.1% בממוצע במדינות ה-OECD. כך שקצב הירידה בישראל גבוה בהרבה משיעור הירידה ב-OECD.

הגדרות

דמי הביטוח: תשלום חובה המועבר בידי המעסיקים למערכת הציבורית למימון הביטחון הסוציאלי. שיעור דמי הביטוח אינו כולל תשלומים המועברים לקרנות פרטיים גם אם הם חובה על פי החוק. התשלום מחושב כאחוז מההכנסה החייבת ועד לתקרת התשלום (במידה וקיימת).

שיעור מופחת: שיעורי דמי הביטוח המופחתים חלים על רמת ההכנסות הנמוכות שמוגדרות בדרך כלל לפי אחוז מהשכר הממוצע. במדינות מסוימות, יש כמה רמות של שיעור מופחת.

תקרה: הכנסה מרבית החייבת בתשלום דמי הביטוח. מעל התקרה לתשלום, ההכנסה הנה פטורה מתשלום דמי הביטוח.

רצפה: הכנסה מינימלית שאיננה חייבת בתשלום דמי ביטוח. כשההכנסה גבוהה מן הרצפה, כל ההכנסה חייבת בתשלום דמי הביטוח. מתחת לרצפה, הכנסה פטורה מדמי ביטוח.

מקורות

- אתר האינטרנט : <http://www.sourceoecd.org/database/OECDStat>

- Taxing Wages 2007-2008, OCDE

- ישראל: המוסד לביטוח לאומי, **סקירה שנתית**, שנים שונות.

לוח 1 : דמי ביטוח - שיעורי דמי הביטוח (סך הכל, חלקו של העובד, חלקו של המעסיק), במדינות ה-OECD
ובישראל, 2008

חלקו של המעסיק		חלקו של העובד		סה"כ דמי הביטוח		מדינה
מלא	מופחת	מלא	מופחת	מלא	מופחת	
5.43	3.85	12.00	3.50	17.43	7.35	ישראל
-	-	-	-	-	-	אוסטרליה
28.86	7.50	18.10	18.10	46.96	25.60	אוסטריה
34.56	34.56	13.10	13.10	47.66	47.66	בלגיה
7.57	7.57	6.75	6.75	14.32	14.32	קנדה
35.00	35.00	12.50	12.50	47.50	47.50	צ'כיה
0.60	0.60	11.00	11.00	11.60	11.60	דנמרק
24.00	24.00	7.00	7.00	31.00	31.00	פינלנד
41.05	25.47	13.60	0.85	54.65	26.32	צרפת
21.40	13.00	20.50	12.90	41.90	25.90	גרמניה
28.06	28.06	16.00	16.00	44.06	44.06	יוון
32.00	32.00	17.00	17.00	49.00	49.00	הונגריה
5.79	5.79	0.20	0.20	5.99	5.99	איסלנד
10.75	8.50	4.00	2.00	14.75	10.50	אירלנד
32.08	32.08	10.49	9.49	42.57	41.57	איטליה
12.90	0.90	12.20	0.60	25.10	1.50	יפן
9.79	9.79	7.59	7.59	17.38	17.38	קוריאה
14.02	14.02	14.45	14.45	28.47	28.47	לוקסמבורג
6.95	6.62	2.60	1.25	9.55	7.87	מכסיקו
14.36	11.31	31.70	5.20	46.06	16.51	הולנד
-	-	-	-	-	-	ניו זילנד
12.80	12.80	7.80	7.80	20.60	20.60	נורווגיה
18.43	18.43	13.75	13.75	32.18	32.18	פולין
23.75	23.75	11.00	11.00	34.75	34.75	פורטוגל
35.20	35.20	13.40	13.40	48.60	48.60	סלובקיה
30.60	30.60	6.40	6.40	37.00	37.00	ספרד
32.42	32.42	7.00	7.00	39.42	39.42	שוודיה
11.05	11.05	11.05	11.05	22.10	22.10	שוויץ
21.50	21.50	15.00	15.00	36.50	36.50	טורקיה
12.80	12.80	11.00	1.00	23.80	13.80	בריטניה
13.85	1.45	7.65	1.45	21.50	2.90	ארצות הברית
20.43	17.74	11.53	8.71	31.96	26.45	מוצע OECD

לוח 2 : דמי ביטוח - תשלומי דמי ביטוח חובה המופקדים בקרנות פנסיה פרטיות (כאחוז מההכנסה החייבת)
 במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

מדינה	סך הכול	עובד	מעסיק
ישראל	5.0%	1.7%	3.3%
אוסטרליה	9%	-	9%
אוסטריה	-	-	-
בלגיה	-	-	-
קנדה	-	-	-
צ'כיה	-	-	-
דנמרק	בסכום קבוע	בסכום קבוע	בסכום קבוע
פינלנד	-	-	-
צרפת	-	-	-
גרמניה	-	-	-
יוון	-	-	-
הונגריה	8%	8%	-
איסלנד	12%	4%	8%
אירלנד	-	-	-
איטליה	7.4%	-	7.4%
יפן	-	-	-
קוריאה	לפי גיל	לפי גיל	לפי גיל
לוקסמבורג	1.44%	-	1.44%
מכסיקו	6.28%	1.13%	5.15%
הולנד	20.86%	3.76%	17.1%
ניו זילנד	-	-	-
נורווגיה	2%	-	2%
פולין	7.3%	3.65%	3.65%
פורטוגל	-	-	-
סלובקיה	9%	-	9%
ספרד	-	-	-
שוודיה	-	-	-
שוויץ	-	-	-
טורקיה	-	-	-
בריטניה	-	-	-
ארצות הברית	-	-	-

לוח 3 : דמי ביטוח - תקרה ורצפה לתשלום דמי ביטוח במדינות ה-OECD ובישראל, 2008

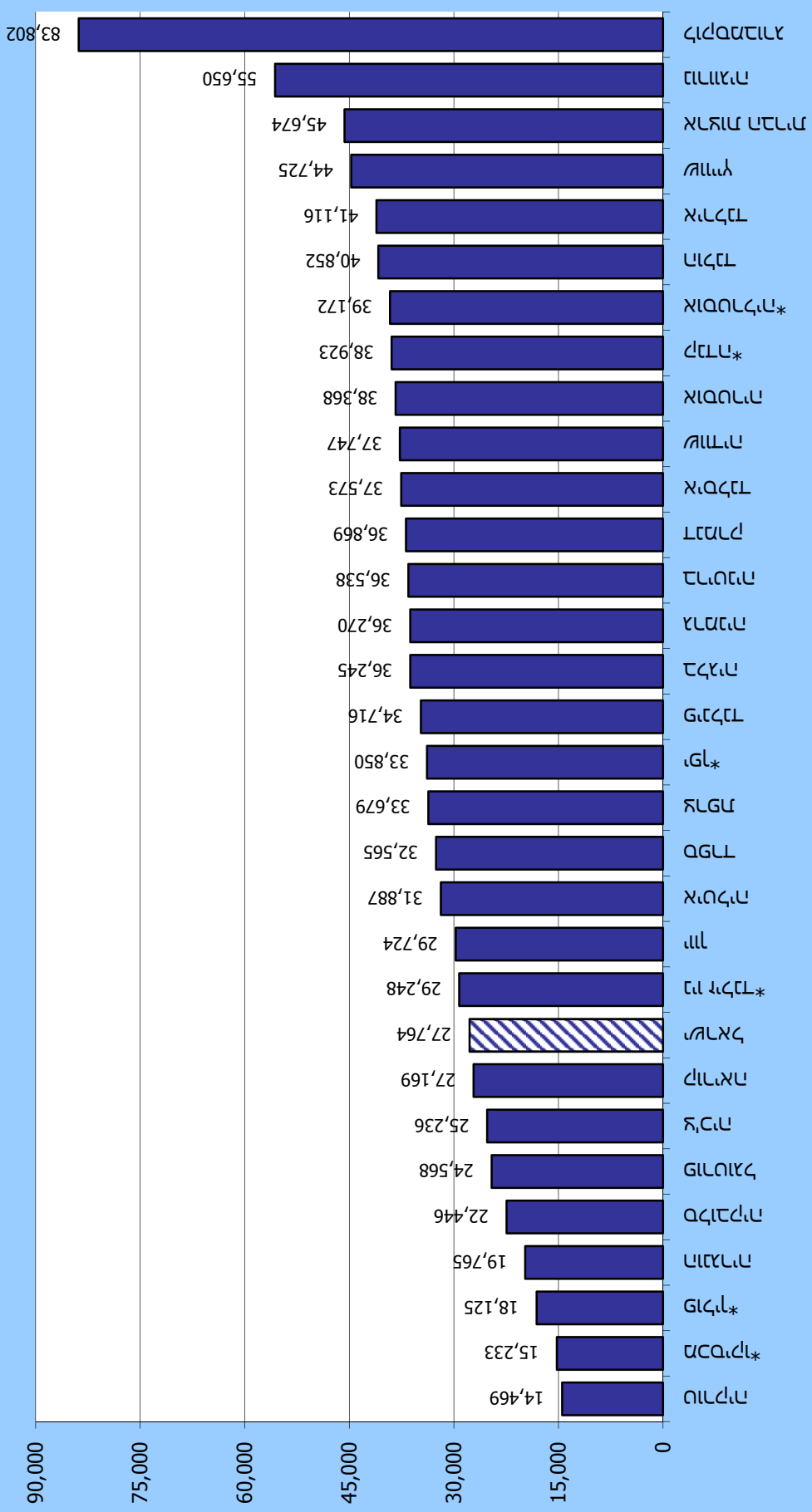
ריצפת התשלום (% השכר הממוצע)		תקרת התשלום (% השכר הממוצע)		מדינה
מעסיק	עובד	מעסיק	עובד	
-	-	480	480	ישראל
-	-	-	-	אוסטרליה
-	13	-	143	אוסטריה
-	-	-	-	בלגיה
-	-	104	104	קנדה
-	-	-	-	צ'כיה
-	-	-	-	דנמרק
-	-	-	-	פינלנד
-	-	100	100	צרפת
-	-	149	149	גרמניה
-	-	-	-	יוון
-	-	-	-	הונגריה
-	26	-	-	איסלנד
-	-	-	-	אירלנד
-	-	366	366	איטליה
-	-	-	-	יפן
-	-	73	73	קוריאה
-	-	207	207	לוקסמבורג
-	-	587	587	מכסיקו
-	-	114	114	הולנד
-	-	-	-	ניו זילנד
-	7	-	-	נורווגיה
-	-	-	-	פולין
-	-	-	-	פורטוגל
-	-	-	258	סלובקיה
36	36	164	164	ספרד
-	5	-	111	שוודיה
-	-	-	-	שוויץ
-	-	265	265	טורקיה
16	-	-	-	בריטניה
-	-	-	-	ארצות הברית
26	17	213	203	ממוצע OECD

לוח 4 : דמי ביטוח - גביית דמי הביטוח כאחוז המת"ג, מדינות ה-OECD וישראל, 2007-2008

2008	2007	מדינה
5.6	5.6	ישראל
-	-	אוסטרליה
14.3	14.2	אוסטריה
14.0	13.6	בלגיה
4.7	4.8	קנדה
16.0	16.2	צ'כיה
1.0	1.0	דנמרק
12.0	11.9	פינלנד
16.0	16.1	צרפת
13.3	13.2	גרמניה
11.0	11.7	יוון
13.0	12.9	הונגריה
2.9	3.1	איסלנד
5.0	4.7	אירלנד
13.4	13.0	איטליה
..	10.3	יפן
5.8	5.5	קוריאה
10.8	10.2	לוקסמבורג
2.7	2.8	מכסיקו
..	13.6	הולנד
-	-	ניו זילנד
8.9	9.1	נורווגיה
..	12.0	פולין
11.9	11.7	פורטוגל
11.9	11.7	סלובקיה
12.1	12.1	ספרד
11.7	12.6	שוודיה
6.8	6.7	שוויץ
5.7	5.1	טורקיה
6.9	6.6	בריטניה
6.6	6.6	ארצות הברית
9.1	9.1	ממוצע OECD

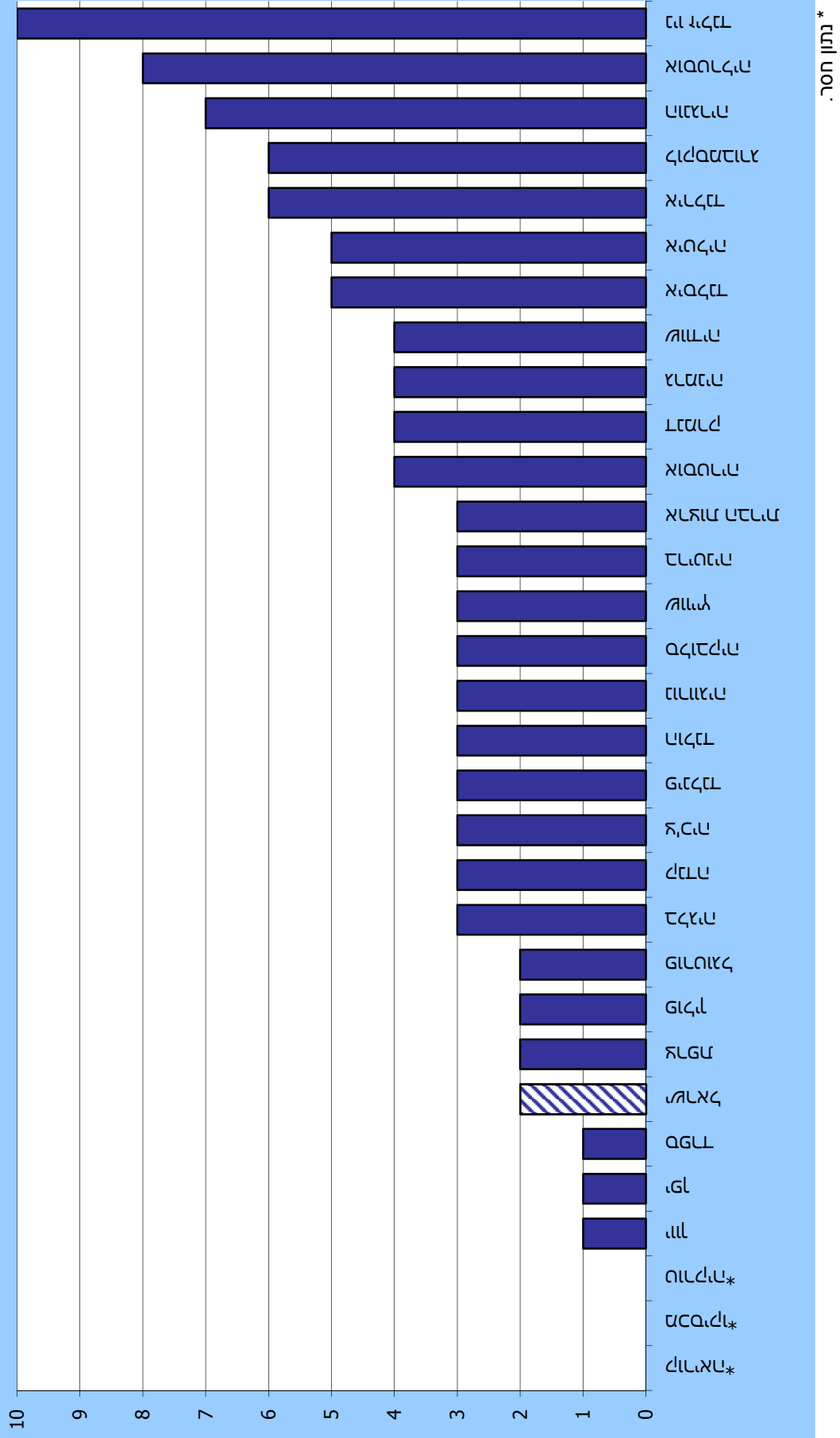
נספח תרשימים

תרשים 1 - תוצר מקומי גולמי (תמ"ג) לנפש, במדינות ה-OECD ובישראל, 2009 (\$)

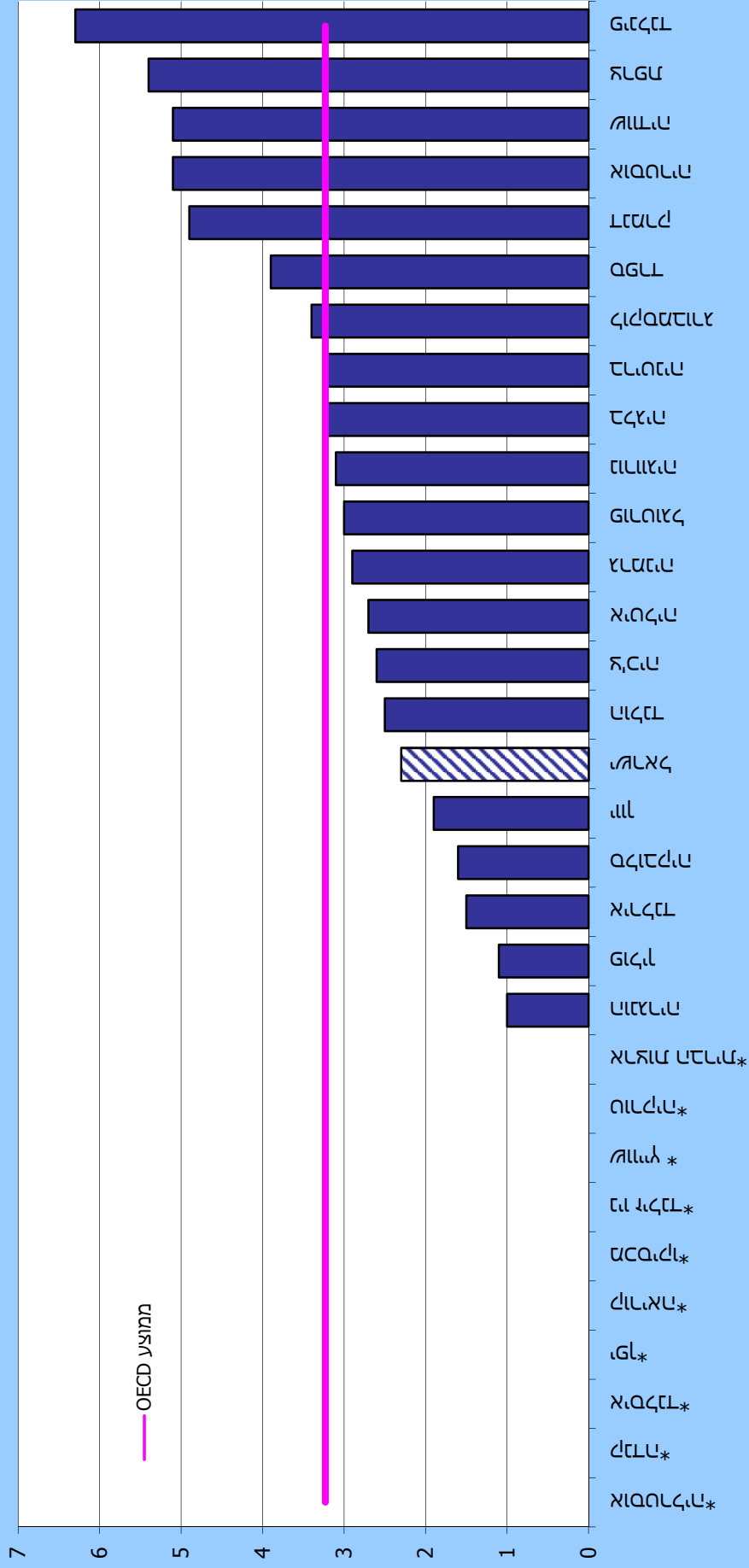

* נתון מתייחס לשנת 2008 (מחירים שוטפים).

תרשים 3 - קצבת הילד הראשון כאחוז מהשכר הממוצע במדינות ה-OECD ובישראל, 2007

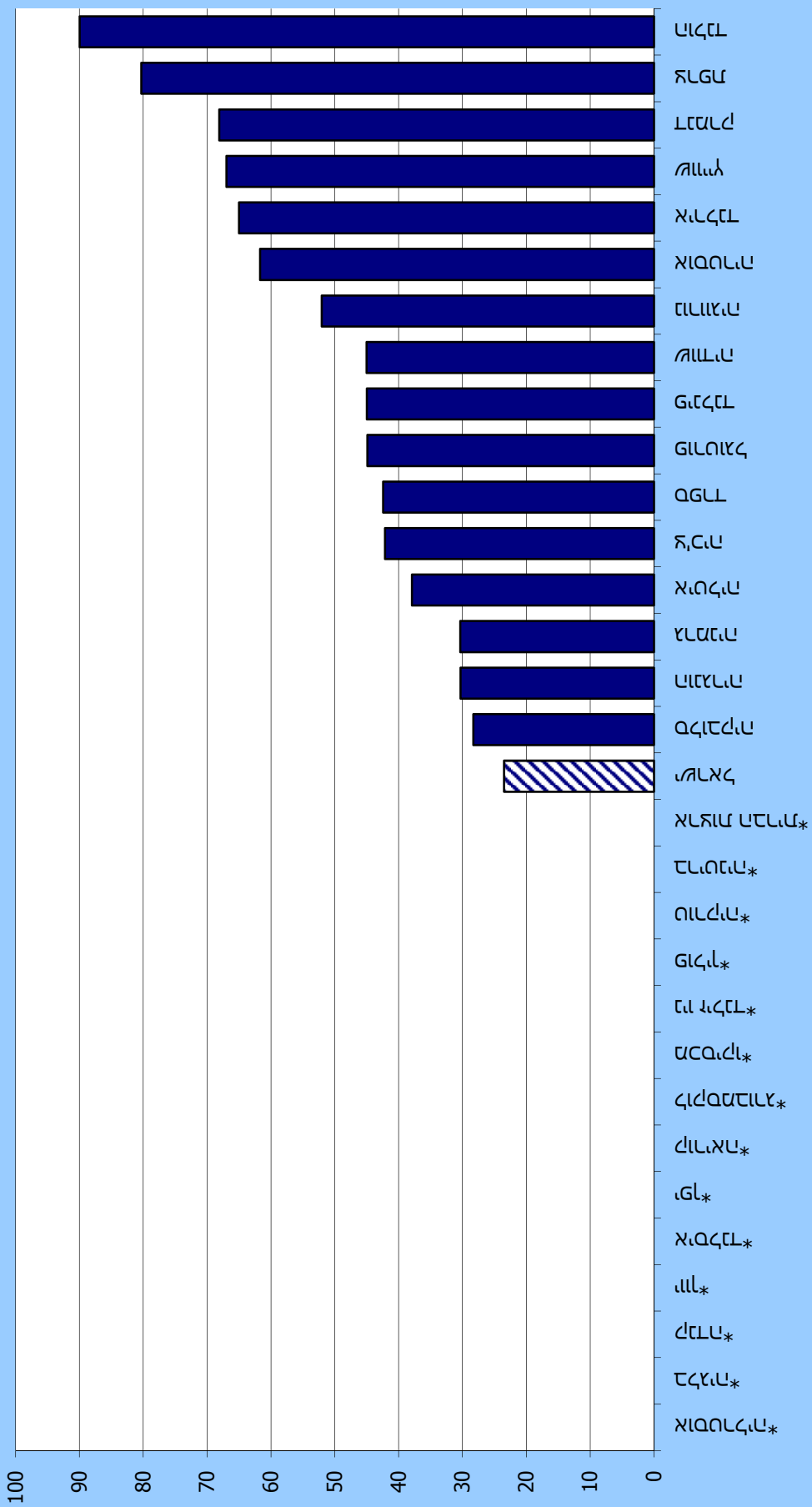

תרשים 4 - מקבלי דמי פגיעה כאחוז המועסקים, במדינות ה- OECD ובישראל, 2007

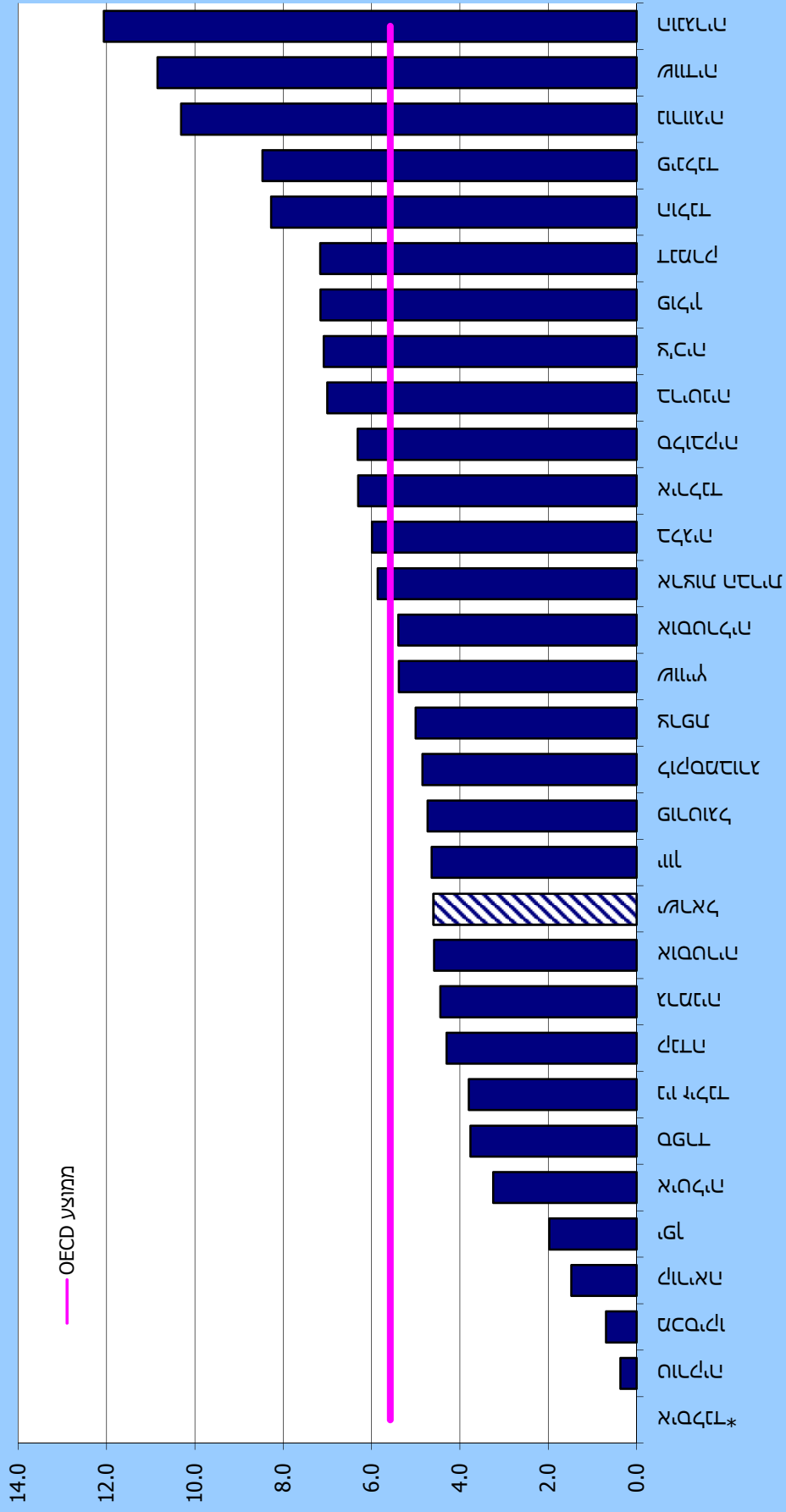
* נתון חסר.

תרשים 5 - מקבלי דמי אבטלה כאחוז מהבטחי מועסקים במדינות OECD ובישראל, 2007

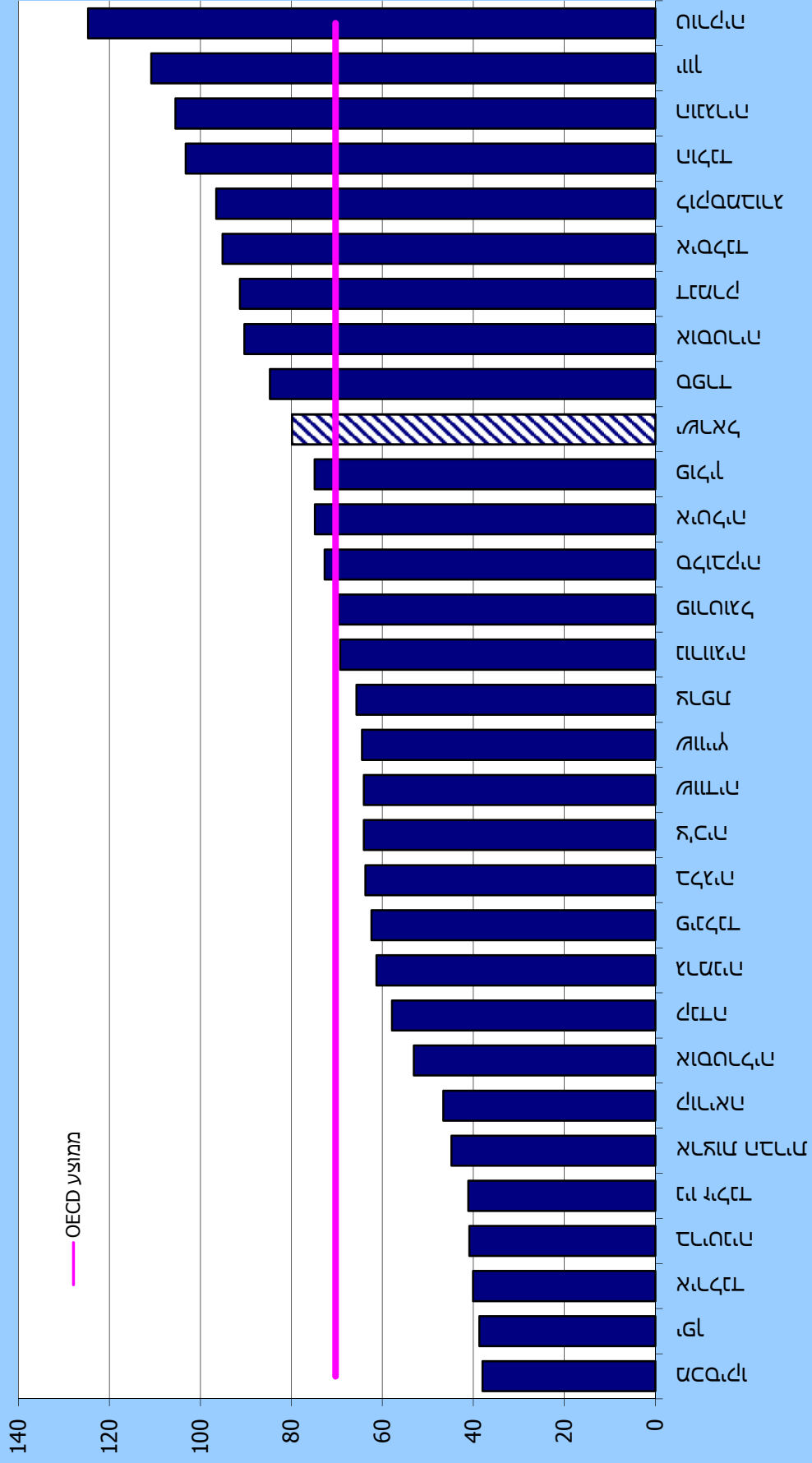
* נתון חסר

תרשים 6 - מקבלי קצבת נכות כאחוז מהאוכלוסייה בני 18-65, במדינות ה-OECD ובישראל, 2007

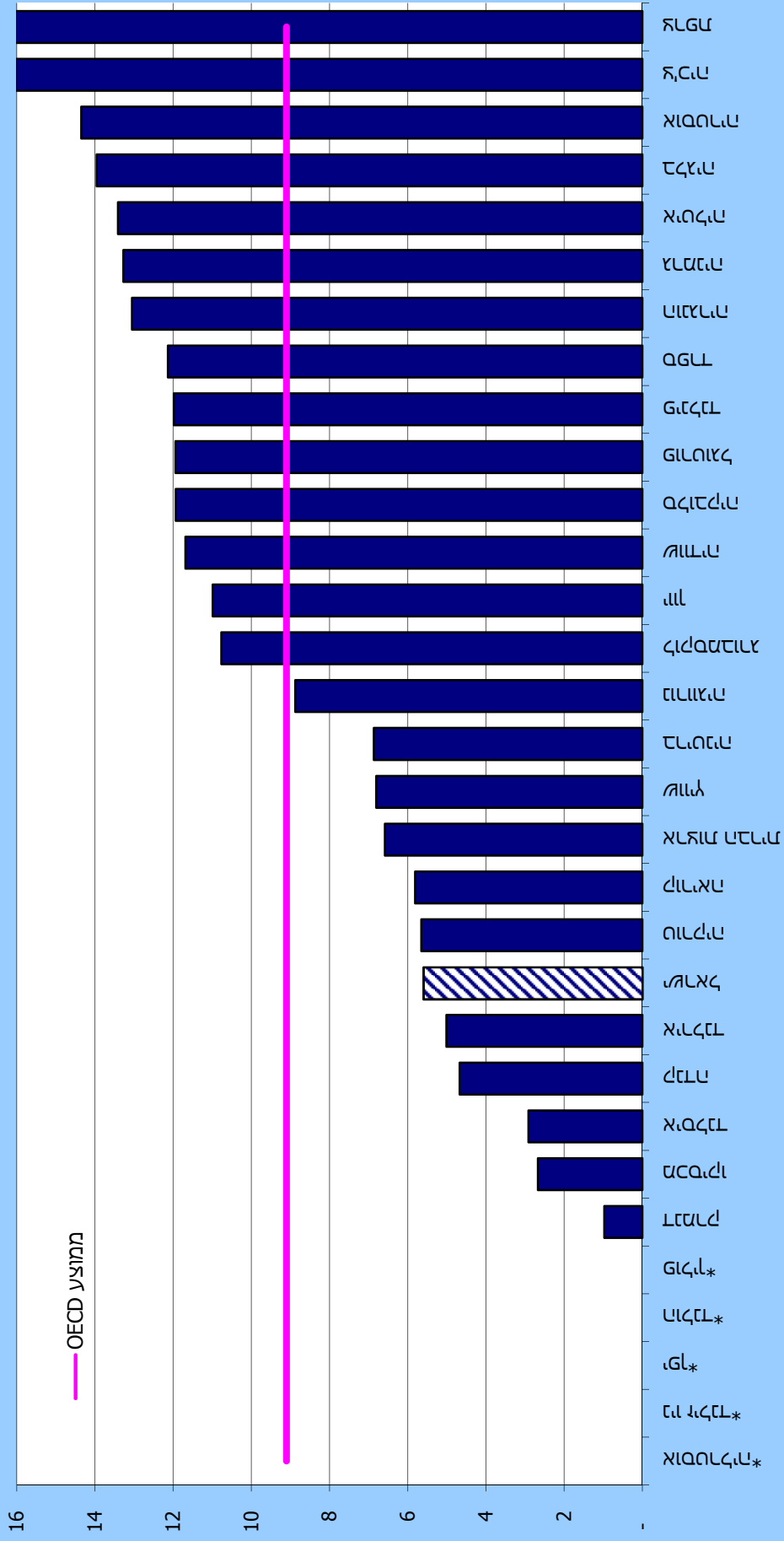

* נתון חסר.

תרשים 7 - פנסיה: יחס החלפה נטו הצפוי לגבר ברמת ההכנסה של שכר ממוצע במשק, במדינות ה-OECD ובישראל, 2009

תרשים 8 - דמי ביטוח כאחוז המת"ג, מדינות ה- OECD וישראל, 2008

* נתון חסר

Abstract

This publication presents the social protection system of Israel as compared to those of the other member countries of the OECD (Organization for Economic Cooperation and Development). The membership of Israel in the OECD enables the presentation of data for Israel that have been adapted, in the most part, to OECD definitions.

The OECD is a suitable framework for comparing Israel's social policy with that of other developed countries. This comparison points to wide differences among the various member countries in the area of insurance coverage, and allows us to put forward substantiated proposals to improve the social protection system in Israel.

The publication includes up-to-date information on the social protection systems of Israel and the other OECD countries from two aspects: the legal aspect (such as the scope of the population covered in the various social protection schemes, conditions of entitlement to benefits, rates of insurance contributions and benefit levels) and the statistical aspect (such as the number of benefit recipients and total payments).

The first chapter presents general data on the Israeli economy as compared to the economies of the other OECD countries. The Israeli economy emerges as one of the most developed economies, with a GDP of about 80% of the OECD average. Israel's population is young compared to the other OECD countries, and its expenditure on health and pensions is therefore relatively low. In addition, the percentage of the working-age population who are employed is lower in Israel than the OECD average. On the other hand, the rate of foreign workers in Israel (including workers from the Palestinian Authority) is high in an international comparison. In the area of total welfare expenditure, the international comparison points to Israel's relatively low position.

Chapters 1-7 discuss comparative data on payments of the following benefits: maternity, children (family), work injury, unemployment, disability and old age. These data show that the level of generosity of Israel's social protection system is relatively low. For example, Israel is characterized by a relatively low level of allowance for the first child. Furthermore, the work period entitling one to unemployment benefits is relatively long in Israel, while the maximum period of payment of such benefits is short. As to the old-age pension, its level in Israel is lower than that of public pensions in most other OECD countries.

Chapter 8 shows data on the financing of social protection. The collection of insurance contributions as a percentage of the GDP is lower in Israel than in most other OECD countries. In Israel, the share of the worker in payment of insurance contributions is higher than the share of the employer – a phenomenon opposite to that observed in the other OECD countries. Moreover, the insurance contributions paid by employers for their workers are lower in Israel than in the other OECD countries.

National Insurance Institute
Research and Planning Administration

**The Social Protection System in an International
Perspective:
Israel and the OECD Countries**

by
Jacques Bendelac

Jerusalem, October 2010